

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брои 22

София, четвъртък, 19 декемврий

1929 г.

25. заседание

Срѣда, 18 декемврий 1929 година

(Открито отъ подпредседателя А. Христовъ, 16 часа 40 м.)

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Обявявамъ заседанието за открито.

(Отъ заседанието отсъствуватъ следнитѣ г. г. народни представители:

Айвазовъ Любомиръ, Александровъ Василь, Андреевъ Никола, Апостоловъ Драгомиръ, Богдановъ Димитъръ, Бомбовъ Иванъ, Бъровъ Димитъръ, Вълчовъ Вълчо Даскаловъ, Георгиевъ Кимонъ, Георгиевъ Стойчо, Грънчаровъ Димитъръ, Губидѣльниковъ Георги, Данчевъ Панайотъ, Димитровъ Стефанъ, Дочевъ Момчо, Драгневъ Георги, Дрънски Димитъръ, Ивановъ Димитъръ II, Ивановъ Савчо, Икономовъ Димитъръ, Калфовъ Христо, Каранджуловъ Иванъ, Каранешевъ Димитъръ, Кацковъ Левъ, Кирпиковъ Иванъ, Колевъ Иванъ, Константиновъ Тома, Кръстевъ Гето, Кулишевъ Георги, Куневъ Кузманъ, Кузмановъ Анани, Малиновъ Александъръ, Мечкарски Тончо, Митевъ Добри, Мишайковъ Димитъръ, Мошановъ Стойчо, Мустафовъ Кара-Али, Начевъ Владимиръ, Начевъ Емануилъ, Никифоровъ Стоянъ, Николовъ д-ръ Борисъ, Павловъ Борисъ, Панайотовъ Петъръ, Петровъ Аврамъ Стояновъ, Петровъ Иванъ, Поповъ Проданъ, Русевъ Иванъ, Сидовъ Пандо, Стамболиевъ Никола, Станишевъ д-ръ Константинъ, Тасевъ Стефанъ, Тахтаджи Никола Костовъ, Търкалановъ Никола, Христовъ Борисъ, Христовъ Иванъ, Цаневъ Александъръ, Цвѣтковъ Цвѣтко, Цуцумановъ Петъръ, Янгъзовъ Теню, Яневъ Сотиръ и п. Янчевъ Иванъ)

Съобщавамъ на Събранието, че председателството е разрешило отпуски на следнитѣ народни представители:

На г. Ставри Андреевъ — 1 день;
На г. Вълчо Даскаловъ Вълчовъ — 3 дни;
На г. д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ — 2 дни;
На г. Димитъръ Зографски — 2 дни;
На г. Еню Колевъ — 2 дена;
На г. Тома Константиновъ — 3 дни;
На г. Никола Костовъ Тахтаджи — 2 дни;
На г. Добри Даневъ Манасиевъ — 6 дни;
На г. Христо Стояновъ — 2 дни;
На г. Тома Янчевъ Христовъ — 3 дни, и
На г. Борисъ Ецовъ — 1 день;

Съобщавамъ на Събранието, че сѣ постѣпили следнитѣ питанія:

Отъ народния представител г. Добри Димитровъ къмъ г. министра на правосѣдието — не мисли ли, че е време да се премахне законътъ за защита на държавата и възстановятъ гражданскитѣ и политически свободи въ страната, както и да се заличатъ послѣдствитѣ отъ тоя законъ съ даване немедленно пълна и безусловна амнистия и обезщетяване всички пострадали отъ тоя законъ лица.

Отъ народнитѣ представители г. г. Коста Лулчевъ и Христо Баралиевъ къмъ г. министъръ-председателя и г. министра на финанситѣ — известно ли имъ е, че въпрѣки стопанската и парична криза финансовитѣ органи продължавали усилено събирането по ексекутивенъ редъ на държарни и общински данѣци и какви мѣрки смѣта да предприеме правителството, за да се подпомогне населението да излѣзе отъ днешното тежко положение.

Отъ народния представител г. Христо Калайджиевъ къмъ г. министра на правосѣдието — какво смѣта да направи г. министърътъ за отмиѣние наложеното отъ про-

курора на Софийския окръженъ сѣдъ карциране на трима политически затворници комунисти за извършената отъ тѣхъ манифестация при произнасяне на присѣдата.

Тия питанія ще бѣдатъ съобщени на съответнитѣ г. г. министри, за да отговорятъ.

Постѣпилъ е законопроектъ отъ Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве за разрешаване на Айтоската градска община да склучи заемъ. (Вж. прил. Т. I, № 21)

Тоя законопроектъ ще бѣде раздаденъ на г. г. народнитѣ представители и поставенъ на дневенъ редъ.

Х. Калайджиевъ (раб): Г. председателю! Искамъ думата.

Председателствуващъ А. Христовъ: Имате думата.

Х. Калайджиевъ (раб): Известно Ви е, че преди 15 месеца народниятъ представител Аврамъ Стояновъ бѣ задържанъ по решение на Народното събрание поради обвинение по чл. 2 отъ закона за защита на държавата, който предвижда наказание повече отъ 5 години затворъ, обаче той е осѣденъ на една година и половина затворъ за това, че като е знаелъ за присѣдствителството въ столицата на ксипиратора Младенъ Стояновъ, не го е посочилъ на властѣта. Предъ видъ тълкуванието, което дадохте на чл. 96 отъ конституцията — че подъ „най-тежки наказание“ се разбира затворъ отъ 5 години нагоре — следва той да бѣде освободенъ и да присѣдствува въ заседанията на Народното събрание. Освенъ това, наказанието му не е окончателно и подлежи на утвърждение отъ Касационния сѣдъ. Понеже преди два дни присѣдата е издадена и той продължава да стои въ затвора, азъ настоявамъ предъ Васъ, г. председателю, като глава на Парламента, да се застъпите той да бѣде освободенъ, за да присѣдствува въ заседанията на Народното събрание. Отъ сѣда той е билъ незаконно задържанъ досега и не трѣбва да продължава това негово незаконно задържане и отстраняване отъ Народното събрание.

Председателствуващъ А. Христовъ: Председателството веднага ще направи потребното.

Министъръ Н. Найденовъ: Готовъ съмъ да отговоря на питаніята на г. г. Негенцовъ, Нейковъ и Лѣкарски.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представител г. Досю Негенцовъ, за да развие питането си.

Д. Негенцовъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Предъ видъ на особеното положение, въ което се намира нашата прогимназия и въ желанието да се правятъ съкращения въ разходитѣ, бѣ предвидено въ бюджета на Министерството на народната просвѣта едно намаление въ персонала на прогимназинтѣ приблизително съ 300 души, предимно волнонаемни учители, като бѣ дадено право на г. министра на народната просвѣта да направи едно съкращение на персонала, въ малкитѣ прогимназии съ три класа и четирима учители, именно учителитѣ да

останатъ трима и единият от тях изпълнява директорската длъжност. И при вземането на това постановление, и по-рано винаги е съществувало убеждението, че усилията, които трябва да се направят в областта на училищната политика, ще трябва да бъдат насочени предимно в областта на основното образование. Нашето основно образование — първоначално и прогимназиално — ще трябва да се затвърди, разшири, задълбочи; то трябва да бъде окончателно стабилизирано. Преди да се правят усилия за развитието на нашето средно и висше образование, държавата трябва да обезпечи основното образование като една предпоставка, като една необходимост за едно нормално, правилно, разумно съществуване и въ стопанско, и въ политическо, и въ гражданско отношение на нашата страна. Затова в областта на основното образование не трябва да се правят никакви съкращения или, ако такива съкращения бъдат допустимати, те могат да бъдат направени само като едно изключение, но не като едно правило. Въ всеки случай не трябва по финансови съображения да се налага едно ограничение на основното образование, което по силата на нашата конституция е задължително. Единъ повелителен дълг на държавата е да направи всички усилия, за да установи, закрепи, затвърди, обезпечи на всяка цена основното образование. Изхождайки от тая мисъл, всяко съкращение на персонала и паралелките в прогимназиите, чрез което се ограничават добиването основно образование от подрастването поколение, е една мърка, която не може да се оправдае.

Тая мисъл доминираше при разглеждането на бюджет-проекта за Министерството на народната просвета тая година, тая мисъл мене ми се струва, че ще трябва и за-напред да бъде като едно ръководно начало при решаването на всички проблеми, които са тясно свързани с нашата просветна политика.

Обаче, г. г. народни представители, въ началото на тая учебна година ние бяхме изненадани от едно масово съкращение на прогимназии и на прогимназиални учители. Нещо повече, съкращението не засегна само персонала на прогимназиите, но то засегна и персонала на първоначалните училища. Въ училищата са четири слъти отделения, каквито има в балканските села и колиби, по силата на правилника за училищните инспекции, трябва да има най-малко двама учители, обаче много такива училища имат само единъ учител, вторият е съкратен от училищната власт, силейки се само на положението в закона за народното просвещение, споредъ което въ единъ класъ трябва да има 40 деца.

Съкращенията, които се предприеха в областта на основното образование — в областта на прогимназиите, специално и, до голяма степен, в областта на първоначалните училища — анесоха единъ голъмъ смутъ въ нашия учителски персонал — и едно общо недоволство се понесе по всички краища въ нашата страна — и трябва да признаемъ, че този смутъ се отрази твърде чувствително върху правилния развой на нашите училища въ учебно-възпитателно отношение. Когато се изнесе въ нашия печатъ, че това съкращение на прогимназиални и първоначални учители е едно небивало явление въ нашия училищен живот, Министерството на народното просвещение на няколко пъти се помъчи да опровергае това, като заявяваше, че съкращенията, които са станали, нито са от естество да попречат на нормалното развитие на нашето основно образование, нито пък са въ такъвъ размахъ, както се изнесе въ печата. Твърдеше се отъ министерството, че съкращението е засегнало най-много 300—350 души, ние твърдехме, обаче, че съкращението е засегнало повече отъ 1.000 души. Министерството опровергаваше тоя фактъ. Най-сетне министерството излезе само въ своя официален органъ „Училищно дѣло“ отъ 20 октомврий т. г. да съобщи, че до 2 октомврий т. г. са били съкратени 878 прогимназиални учители и 388 първоначални учители, или всичко 1.266 прогимназиални и първоначални учители. Наистина, министерството още тогава съобщаваше, че са взети всички мѣрки, щото много отъ съкратените учители да се повърнатъ, било като се укаже, че броятъ на децата наново се е увеличилъ, било като имъ се дадатъ други мѣста. Азъ нѣма да отрека, че впоследствие министерството направи усилия въ тая насока и предполагаемъ, че до тая минута — не мога да кажа точно, г. министърътъ ще има възможността да изнесе цифритъ — известна частъ отъ съкратените учители са повърнати, обаче малцина са повърнати на старите си мѣста.

Споредъ проверени данни, взети отъ окръжните инспекции, въ Шуменския окръгъ са закрити 23 пълни прогимназии, 18 прогимназиални класове; уволнени са и съ-

кратени 69 редозни учители, 36 волнонаемни или всичко 105 отъ 277 прогимназиални учители.

Въ Старозагорския окръгъ отъ 413 прогимназиални учители са съкратени 83. Закрити са 6 прогимназии съ два класа и 18 отделни класове. По съкращение на четвъртия учител са уволнени 40 души.

Въ Хасковския окръгъ отъ 228 прогимназиални учители са съкратени 51, отъ които 11 редовни.

Въ Русенския окръгъ отъ 249 прогимназиални учители са съкратени 23. Най-малко са съкратени въ тоя окръгъ и въ Видинския окръгъ.

Въ Варненския окръгъ са закрити 7 прогимназии, отъ които две пълни и 5 непълни. Закрити отделни класове въ 15 прогимназии. Съкратени учители въ Варна, Провадия и селата — 52.

Въ Плевенския окръгъ отъ 334 учители, съкратени 99 учители, повърнати впоследствие 5 учители.

Въ Пловдивския окръгъ съкратени 104 първоначални учители и 119 прогимназиални.

Въ Врачанския окръгъ съкратени първоначални учители 48, прогимназиални 117. Закрити прогимназии 6. Азъ имамъ цифритъ и за другите окръзи, но не разполагамъ съ време, за да ви прочета.

Вие виждате, че са станали твърде много съкращения. По собствено признание на Министерството на народното просвещение, цифрата на съкратените учители въ всички окръзи е достигнала 1.266, отъ които 878 прогимназиални. Тая цифра на съкратените прогимназиални учители — отъ всички такива у насъ 5.800 — е много голъма въ сравнение съ съкратените чиновници по другите вѣдомства. Това съкращаване на учители не биваше въ никой случай да става, защото ще се отрази отрицателно върху развитието на нашето основно образование.

Какъ, обаче, е станало това съкращаване? Членове 44—47 отъ закона за народната просвета уреждатъ въпроса. Споредъ буква „г“ на чл. 91, окръжниятъ училищенъ съветъ се произнася за откриване и закриване на прогимназиите. Значи, министерството не може въ никой случай да закрие една прогимназия, преди да се е произнесълъ окръжниятъ училищенъ съветъ. Нещо повече. Правилникътъ въ училищните инспекции урежда още по-подробно тоя въпросъ. По силата на § 17 отъ този правилникъ, предложенията за откриване и закриване на прогимназии се внасятъ отъ окръжния училищенъ инспекторъ въ окръжния училищенъ съветъ, а споредъ § 41, предложението за закриване на нѣкоя прогимназия се внася въ окръжния училищенъ съветъ отъ окръжния училищенъ инспекторъ, когато: (Чете) „а) 3 години по редъ въ третия класъ на прогимназията е имало по-малко отъ 10 ученици; б) въ единъ отъ първите два класа оставатъ по-малко 15 ученици, и в) училищната сграда стане негодна“.

Азъ дължа да подчертая, г. г. народни представители, че при тия съкращения, предприети отъ Министерството на народната просвета, не въ всички случаи е взимано мнението на окръжния училищенъ съветъ. Нещо повече. Тамъ, където са се произнасяли дори окръжните училищни съвети, министерството не се е съобразявало съ изказаните мнения отъ тия съвети, а по своему е разрешавало въпроса въ единъ или другъ смисълъ. Ако се е искало съкращаването на двама, трима или на петъ учители, министерството е увеличавало броя на съкратените учители, като е вземало за мѣрка да има 40 ученика въ класъ, колкото единъ учителъ трябва да обучава, по силата на закона за народната просвета. Да кажемъ, че общиятъ брой на децата е 200; раздѣленъ на 40, пада се 5. — „Петъ учители ще бъдатъ“, казва министерството а не взема предъ видъ нито обстоятелството, че броятъ на децата ще порастне, нито голѣмината на учебните стаи, кубатурата на въздуха, свѣтлината и пр. и пр., които са предпоставки, необходими условия за едно правилно обучение. Не може въ една учебна стая да съберете 40 деца, когато същата стая не може да побере въ никой случай повече отъ 25—30 деца. Вие трябва да увеличите персонала, за да дадете на учители по възможност по-малко деца — обстоятелство, което улеснява учебно-възпитателната дейностъ на учителя, защото трябва да се съгласите, че при събиране на много деца въ учебните стаи, напълно ще се очакватъ ония резултати, които обществото съ право очаква.

Но, казахъ, министерството посегна не само на прогимназиите, то посегна и на първоначалните училища. По силата на § 87 отъ правилника, въ училища съ четири слъти отделения учителскиятъ персоналъ трябва да бъде най-малко отъ двама души. Министерството въ много случаи съкрати персонала, като остави по единъ учителъ въ тия училища. Наистина, на нѣкои мѣста впоследствие — трябва да признаемъ това — министерството се съгласи да увеличи персонала, обаче на много мѣста лица, които бѣха съкратени и които, по силата на самото министерско

разпореждане, трѣбваше да бъдат върнати на старитѣ имѣмѣста, не сѣ повѣрнати. Ако е потрѣбно, азъ мога да подкрепя моята мисль съ примѣри.

Министерството, следователно, въ тия съкращения, въ предприетата мѣрка въ тази насока нито взе подъ внимание мнението на окръжнитѣ училищни съвети, нито се съобрази съ предписанията на закона за народната просвѣта и правилника за училищнитѣ инспекции. То дори не се съобрази съ собственитѣ си нареждания, които издаде по този поводъ. По силата на даденитѣ разпореждания отъ министерството, за да стане правилно съкращението на персонала въ отдѣлни училища, трѣбваше да бъдат спазени следнитѣ правила. На първо мѣсто, трѣбваше да се съкратятъ волнонаемнитѣ учители, следъ това да се посегне на учителитѣ, добили вече право на пенсия, и на последно мѣсто, като изключение, да се посегне на учители, които не сѣ добили още право на пенсия, като при равни условия въпросътъ бѣде разрешенъ съ огледъ на материалното положение на отдѣлнитѣ учители. Азъ дължа да отбележа, г. г. народни представители, че въ това отношение разпорежданията на министерството почти никѣде, може да се каже, не сѣ били напълно спазени. Училищнитѣ настоятелства, които имаха право да се произнесатъ кой отъ персонала ще трѣбва да бѣде съкратенъ, на много мѣста не се съобразиха съ изричитѣ предписания на министерството, а и то, което имаше последната дума по този поводъ, не поиска да даде една или друга санкция на решенията и постановленията на училищнитѣ настоятелства. И нѣщо повече — окръжнитѣ училищни инспектори, които трѣбваше да спазватъ наредбитѣ, взеха твърде своеобразна позиция по този въпросъ. На едно мѣсто, училищното настоятелство решава да се съкрати този или онзи учител, но окръжната училищна инспекция не утвърждава това съкращение, а по свое усмотрение прави съкращение на другъ учител. На друго мѣсто училищното настоятелство предвижда известни съкращения, които не почитаватъ на специалнитѣ нареждания, издадени отъ министерството, и инспекторитѣ одобряватъ тѣзи съкращения. По този начинъ се дойде до положението да бъдатъ съкратени много прогимназиални учители съвършено неоснователно, съвършено несправедливо, бихъ казалъ, съвършено незаконно.

Азъ бихъ могълъ да посоча по този поводъ твърде типични и твърде характерни случаи. Въ Плевенъ бѣха уволнени по съкращение нѣколко учители. На първо мѣсто, бѣше уволненъ Стефанъ Цековъ, учителъ по първа група, който нѣма право на пенсия; на второ мѣсто, бѣше уволненъ младиятъ учител Никола Петровъ, учителствувалъ 6 години; на трето мѣсто бѣха уволнени нѣколко учителки, между които имаше и такива съ право на пенсия. По силата на § 127, буква „в“, отъ правилника за училищнитѣ инспекции, не може да се уволняватъ редовни прогимназиални учители, когато въ прогимназията има волнонаемни. А въ Плевенъ, при наличността на нѣколко волнонаемни учителки, бѣха съкратени редовни учители и то такива, които още нѣматъ право на пенсия. Впоследствие министерството върна нѣколко отъ съкратенитѣ учители въ Плевенъ, но за забелязване е, че се върнаха не тия, които можеха още да служатъ — азъ мога да ви посоча тия случаи — а се върнаха такива, които безболезнено можеха да се лишатъ отъ учителствуване, защото иматъ право на пенсия или защото мѣжте на учителитѣ сѣ състоятелни. Азъ не бихъ ималъ нищо противъ възвръщането на служба, напр., на госпожа Бойчинова, отъ Плевенъ, ако преди всичко възврънете на служба Стефанъ Цековъ, който нѣма право на пенсия, или Никола Петровъ, единъ младъ енергиченъ учител, който има само 6 години учителствуване. По този поводъ въ министерството ни казаха: „Председателътъ на училищното настоятелство въ Плевенъ заявява, че тѣзи учители сѣ партизани и че не могатъ да се възврънатъ на служба“. Азъ не зная кой е по-голямъ партизанинъ, дали оная, който прави това заявление, или тия учители. Ако бѣха партизани, има редъ, по силата на който учителитѣ, които сѣ партизани, ще бъдатъ наказани. Учители, които сѣ провинили въ известни деяния, противоречащи на изричитѣ предписания на закона и правилника, трѣбва да бъдатъ сѣдени и наказани отъ съответния съдъ, но въ никой случай съкращението не може да служи като срдство за наказание. А такива сѣ случаитѣ въ Плевенъ, въ Пловдивъ и другаде. Въ Пловдивъ се иска съкращението на двама прогимназиални учители, за което настоятелството държи постановление. Инспекцията, обаче, потвърждава съкращението само за одного — за Тодоръ Стойчевъ, но за другата учителка не потвърждава, а съкращава другъ единъ учител, Христо Николовъ, който е редовенъ прогимназиаленъ учител и нѣма право на пенсия. Настоятелството протестира, дори взема особено решение; иска да

застѣпи своитѣ права и отпаса въпроса въ министерството. Министерството, обаче, не взема никакви мѣрки.

Азъ ще отида по-нататъкъ. Въ Пловдивъ, следъ като се обяви, че две мѣста ще се съкратятъ и следъ неоснователното, незаконното и несправедливо съкращение, други двама учители си подаватъ оставката и се откриватъ две нови мѣста. По силата на специалнитѣ наредби на министерството, трѣбваше тия учители, които сѣ съкратени, да бъдатъ възврънати на мѣстата си. Обаче какво се прави? За да не се възврънатъ тия вече предварително уволнени учители, прави се ново разпореждане за съкращение на още две мѣста. Вие виждате, че това е едно поведение, една мѣрка, която не може да бѣде оправдана дори и отъ точка зрение на специалнитѣ наредби на министерството.

Има и други случаи въ нѣкои села, но не е нужно да ги отбелязвамъ. Фактъ е, че въ дадения случай не се постѣпва еднакво, въпрѣки всички жалби и настоявания предъ министерството. Такива конкретни случаи азъ мога да посоча още. Така е, напр., въ Пазарджикъ съ Анастасия Трифонова. Вѣрно е че за нея настоятелството е взело решение да бѣде уволнена, но вѣрно е и това, че тя е млада учителка, следователно, нѣма право на пенсия и, по силата на наредбитѣ на министерството, въ случая трѣбваше да бѣде съкратенъ Петко Ивановъ, който е същевременно представител на прогимназиитѣ въ училищното настоятелство, участвува въ неговитѣ заседания и който, по силата на правилника за училищнитѣ настоятелства, трѣбваше да се отведе, а не да гласува за съкращението на тая учителка. Когато се повдигна тоя въпросъ, окръжната училищна инспекция каза: „Не се мѣжте за него, той нѣма да бѣде съкратенъ“. Този Петко Ивановъ бѣше волнонаеменъ околийски училищенъ инспекторъ, ...

К. Лулчевъ (с. д): Трѣбва да е радикалъ!

Д. Негенцовъ (с. д): ... безъ да има правото да бѣде инспекторъ. Може да е партиенъ човѣкъ, може да се поддържа отъ известни партийни хора въ Пазарджикъ и Пловдивъ, но по силата на наредбитѣ, той не може да бѣде инспекторъ.

Азъ бихъ ви посочилъ другъ единъ случай въ Кнежа. Съкратяватъ единъ дългогодишенъ редовенъ учител, Шатоевъ, отъ Македония, и същевременно на негово мѣсто назначаватъ волнонаеменъ учител. Азъ се питамъ: защо? Ако е въпросъ да се съкращава по силата на известна необходимостъ, това съкращение трѣбва да бѣде окончателно, и ако трѣбва министерството да назначава новъ персоналъ, по силата на специалнитѣ наредби на министерството, трѣбваше да се върнатъ съкратенитѣ. Но не се връщатъ.

Въ Плевенъ, както посочихъ, напр., бѣха съкратени редовни прогимназиални учители, нѣмачи право на пенсия, при наличността на 5 учителки, прослужили достатъчно години, които иматъ право на пенсия. Вънъ отъ това тия двама учители — Стефанъ Цековъ и Никола Петровъ — не сѣ партизанистували. Особено единиятъ — Никола Петровъ — не е ангажиранъ въ никоя партийна група. Ще ви прибавя, че Никола Петровъ, ако бѣше твърде опасенъ, вреденъ и голѣмъ партизанинъ, нѣмаше да бѣде сега назначенъ подсекретаръ на Плевенския окръженъ съдъ. За всички тѣзи учители имаше съответнитѣ часове — повече отъ 20. И следвало би, следва и сега, следъ продължение срока на 3 месеца, по силата на наредбитѣ отъ министерството, да бъдатъ повѣрнати.

Министъръ Н. Найденовъ: Защо ще го преследваме?

Д. Негенцовъ (с. д): Моля Ви се! Г. министърътъ ми възразява: „Защо ще го преследваме“. Ако не желаете да го преследвате, Вие ще вземете мѣрки да се повърне на всѣка цена.

Министъръ Н. Найденовъ: Щомъ има право, ще се повърне.

Д. Негенцовъ (с. д): Нашата задача не бѣ да оспоримъ, че Вие, при известни изключителни случаи, можете, по силата на едно бюджетно постановление, да направите съкращение на единъ брой отъ 300 прогимназиални учители. Нашето желание бѣ да ви кажемъ, че не бива въ никой случай да внасяте такава една пертурбация въ нашето учебно дѣло съ масовото съкращение на повече отъ 1.500 души прогимназиални учители; че най-сетне, ако Вие считате, че това е било потрѣбно да стане, г. министре, ...

Министъръ Н. Найденовъ: Нито единъ не е съкратенъ и после на негово мѣсто назначенъ другъ. Повечето сѣ върнати.

Д. Негенцовъ (с. д): . . . Вие ще трѣбва да възприемете мисълта, че на сѣщитѣ учители най-малко ще трѣбва да имъ гарантирате връщане и евентуално възстановяване на старитѣ имъ мѣста. Ако Вие не се ръководите отъ задни или партийни съображения, ако тия партийни съображения не съществуваша, следвало би логически тия учители, които Вие съкращавате по силата на бюджетни съображения, да бъдатъ повърнати на мѣстата, или мѣстата имъ безъ друго да бъдатъ резервирани.

Азъ бихъ могълъ да ви посоча и други случаи, г. г. народни представители. Азъ бихъ могълъ да посоча на слушан, гдето следъ като се направятъ известни съкращения, следъ туй става увеличение на персонала и не се повръщатъ съкратенитѣ, а се назначаватъ други. Една отъ голѣмитѣ задачи на тѣзи съкращения бѣше не да се постигнатъ бюджетни икономии, а да се освободи училището отъ известни учители, които се смѣтатъ крайно неприятни на тия или ония. Азъ бихъ казалъ мимоходомъ, както става, напр., въ Самоковъ, кждето е избранъ г. министърътъ.

Още по срѣдата на миналия месецъ повърнаха двама отъ съкратенитѣ учители и назначиха наново една учителка, за да вземе останалитѣ свободни часове по гимнастика; и понеже тѣ нѣма подготовка за тази работа, сега настоятелството иска увеличение на персонала специално по физическо възпитание. Въ началото на годината съкратиха четирима учители, а следъ два месеца бѣха назначени пакъ четирима, като отъ съкратенитѣ се върнаха само двама. И накрая явява се въпросъ: защо бѣше нужно всичко това, какъ ще се отрази това върху учебната работа въ началото на годината?

Но вземете, напр., Севлиево. И до днесъ 20 учители отъ съкратенитѣ оставатъ вънъ. Азъ бихъ посочилъ единъ характеренъ случай въ с. Ямурчево, Пазарджишко. Учителскиятъ персоналъ се състоеше отъ двама учители. Въ началото на тази учебна година се съкрати едното мѣсто. Жертва стана Младена Ж. Стефанова. Тя даде изложение до министерството, че има повече отъ 50 ученици, вследствие на което се съобщи преди една седмица, че остава и второто учителско мѣсто. Въ случая инспекцията трѣбваше да възстанови на длъжностъ Младена Стефанова, обаче, по партизански давления, въмѣсто нея назначиха друга учителка. По това време, около 3 ноемврий, тази учителка прави въ министерството нова постѣпка за връщане и не зная дали е могла да надделѣе и да бѣде повърната въмѣсто новоназначената, която, по силата на наредбата на министерството, не може да бѣде назначена.

Трѣбва да признаемъ, че често пѣти при съкращенията се прибѣгваше до онова специално законодателно решение, което Народното събрание преди две години взе по отношение на омжженитѣ учители, които не сѣ глави на семейства. Имаше случаи, кждето се повдигна въпросъ отъ самитѣ настоятелства. Вие знаете, че, по силата на изричния текстъ на закона, г. министърътъ уполнява всички учители, които не сѣ глави на семейства и сѣ прослужили минимумъ 25 години — иматъ право на пенсия. Имаше случаи, кждето се повдигна въпросъ за съкращаване и на учители, които иматъ по-малко отъ 25 години служба, защото били състоятелни. Вие сами ще прецените несъстоятелността на единъ подобенъ мотивъ. Единъ такъвъ мотивъ нито е сериозенъ, нито е достатъчно основателенъ, нито къмъ него трѣбва да се прибѣгва. Въ всѣки случай азъ бихъ молилъ г. министра да не се поддава на ония тежнениа, които целятъ не едно правилно развитие на нашето училищно дѣло, а целятъ по-скоро други изгоди, които не сѣ оправдани отъ точка зрение на учебнитѣ интереси.

Г. г. народни представители! Ако такива сѣ съкращенията, които сѣ предприети отъ страна на Министерството на народното просвѣщение въ началото на учебната година, които впоследствие не напълно, но признаваме, че е възможно до изтегната степенъ да бъдатъ поправени, защото и сега, до последната минута, се продължава още установяването на персонала — той още не е установенъ — което ще повлѣче изтичането на гримесения срокъ, въ продължение на който трѣбва да се повърнатъ съкратенитѣ учители, ако евентуално се наложи едно увеличение на персонала; казвамъ, при едно подобно положение и при положението, че съкращенията станяха мимоопециалнитѣ и изрични решения на окръжнитѣ училищни съвети — при единъ обстояенъ докладъ отъ самитѣ инспекции — които решения не бѣха взети подъ внимание отъ страна на министерството; при положението, че сѣ съкратени учители, които нѣматъ право на пенсия и на които трѣбва да бѣде дадено преимущество, по силата на правото на съществуване и по силата на едно целесобразно и правилно уреждане на нашето учебно дѣло;

отъ друга страна, при положението, че много отъ тия съкратени редовни учители следъ изтичането на тоя срокъ нѣма да бъдатъ повърнати на мѣстата имъ, а на тѣхнитѣ мѣста, при ново увеличение на персонала, ще бъдатъ назначени нови учители, каквато целъ фактически се гони на много мѣста, кждето сѣ предприети съкращения — азъ питамъ: оправдано ли е едно подобно действие отъ страна на Министерството на просвѣтата? Не е ли целесобразно, не е ли правилно, не е ли предпочтително, не е ли най-сетне желателно, щото министерството да вземе всичката инициатива отъ своя страна да гарантира мѣста за неправилно съкратенитѣ учители, особено за всички ония, които нѣматъ право на пенсия и къмъ които не бива държавата да се отнесе крайно несправедливо, като ги остави въ началото или въ срѣдата на годината безъ срѣдства за съществуване? Ние молихме и настоявахме, щото никой редовенъ учителъ, нѣмашъ право на пенсия, да не бѣде съкратяванъ или, ако бѣде съкратенъ, да му бѣде гарантирано мѣстото, или тѣкъ, ако действително броятъ на децата намаляе до такава степенъ, че не може да се оправдае държането на служба единъ или повече учители въ една или друга прогимназия, то на тия учители безусловно да бѣде запазено мѣстото презъ течение на годината или въ началото на следващата учебна година, когато обязательно персоналитъ ще бѣде увеличенъ, по силата на обстоятелството, че броятъ на децата, които идватъ отъ първоначалнитѣ училища въ прогимназиитѣ, ще бѣде увеличенъ. Ако министерството има желание по този начинъ, въ формата на съкращение, да наруши установения служебенъ стабилитетъ на нашето училище, който се явява най-решителната предпоставка за едно правилно и нормално проявление на учителската дейностъ въ училището, за правилността на учебно-възпитателната дейностъ на учителя, който е съществено и необходимо условие за правилната дейностъ въобще на учителя, то тогава нека се каже открито и ясно: неможейки да приложимъ чл. 70 отъ закона и неможейки да прибѣгнемъ къмъ дисциплинарна комисия, защото нѣмаме основание да сѣдимъ тоя или оная набелязанъ учителъ, ние искаме, подъ формата на съкращение, да го отстранимъ отъ училището. Мотивитъ за уволнението на учителитѣ въ Пѣтвѣнъ бѣха изрично казани въ министерството отъ председателя на училищното настоятелство: „Тия учители, казва, сѣ партизани“. Азъ отговорихъ: не зная кой е по-голѣмъ партизанинъ, дали оная, който обвинява учителитѣ въ партизанство, или самитѣ учители. Азъ заявявамъ още единъ пътъ, г. г. народни представители, че тия учители не сѣ партизани, а сѣ добросъвестни изѣлнители на своята служба. Вие можете да ги вишете за партийна принадлежностъ, но ще отнемете ли вие правото на учителя да се числи въ една или друга политическа организация? Ако смѣтате, че учителитѣ нѣма право да има партийна принадлежностъ, не може да се числи къмъ една или друга партия, тогава приложете това еднакво и къмъ всички ония учители, които се числятъ въ Демократическия сговоръ. Но вие нѣмате това право. По силата на съществуващитѣ закони въ страната, българскитѣ граждани иматъ право да изповѣдватъ каквито искатъ политически убеждения. Ако се провинятъ въ нарушение обществения редъ, имате възможностъ, по силата на установенитѣ наредби, да ги подведете подъ дисциплинаренъ създъ и да ги накажете. Но преди да сте направили това, вие нѣмате основание да ги наказвате подъ предлогъ, че ги съкращавате.

Председателстващъ А. Хрисовъ: Г. Негенцовъ! Споредъ правилника, имате право да говорите 20 минути, а Вие говорите вече половинъ часъ.

Д. Негенцовъ (с. д): Азъ ще мина веднага накратко къмъ останалитѣ два въпроса отъ моето питане.

Г. г. народни представители! Може би азъ злоупотрѣбихъ съ времето, съ което разполагамъ и моля г. председателя и васъ да ме извините, но смѣтамъ, че въпросътъ за съкращенията на учителитѣ е отъ голѣмо и съществено значение за правилното развитие на нашето основно образование, и къмъ него, струва ми се, народното представителство не трѣбва да се отнася съвършено незаинтересовано. По моето схващане, тоя въпросъ трѣбва да предшества много отъ другитѣ въпроси, които се поставятъ тукъ на разискване. Защото, ако нѣмате правилна постановка на нашето основно образование, задължително по конституцията, напразно ще поставяте и разрешавате всички ония стопански, политически и обществени проблеми, на които искате да дадете законодателно решение.

Но, г. г. народни представители, азъ искамъ да обърна вашето внимание на друго едно положение.

Покрай съкращенията, които станяха въ началото на тази учебна година, министерството прибѣгна и до увол-

нение и размѣстване на нѣкои окръжни и околийски училищни инспектори. Напр., министерството премѣсти софийския окръжен инспектор г. Иванъ Несторовъ за директоръ въ една гимназия. Съображенията, мотивитѣ, съществени и оправдателни причини, които можеха да наложатъ премѣстване или лишаване отъ инспекторска длъжностъ г. Иванъ Несторовъ, и до днесъ оставатъ неизвѣстни. Нека ви кажа откровенно, между инспекторския персоналъ има доста лица провинени, срещу които г. министърътъ не може да остане безучастенъ и е принуденъ да взема известни репресивни, наказателни мѣрки. Азъ самъ зная, че има лица, заемащи инспекторска длъжностъ, които, за честта на нашето учебно дѣло, не би трѣбвало да я заематъ. Г. министърътъ знае кои сж. Въ всѣки случай, когато нѣкой инспекторъ ще се уволнява или ще се премѣства, което е равносильно съ наказание, колкото той и да е административенъ органъ и непосредствено подчиненъ на министерството, все пакъ трѣбва да има ясно установени мотиви за неговото уволнение или премѣстване. Известни околийски инспектори бѣха уволени, като имъ се каза само, че се освобождаватъ отъ длъжностъ. По силата на чл. чл. 127 и 202 отъ съществуващия законъ за народната просвѣта, трѣбваше най-малко деянията на тия инспектори да бѣдатъ разгледани отъ министерството и мотивирани, обосновавани и открито да имъ се каже, че длъжността имъ се отнема по тѣзи и тѣзи съображения и мотиви. Бѣха премѣстени нѣкои околийски инспектори, какъвто е и софийскиятъ, г. Домусчиевъ — единъ инспекторъ, за когото дори министерството не мислѣше, че е дошелъ до това положение, да бѣде премѣстенъ, което значи да бѣде наказанъ. Той е единъ отъ отличнитѣ инспектори. Премѣстенъ е въ Трънъ, което е равносильно съ наказание. Инспекторътъ Цанко Вѣлевъ, отъ Русе, семейството на когото е разстроено, емигрантъ отъ Добруджа, на когото цѣлятъ имотъ отъ 100 декара, спестенъ отъ залька му, като бившъ учителъ, е взетъ отъ ромънскитѣ власти и оставенъ безъ всѣкакви срѣдства за съществуване, вдигатъ го отъ Русе и го пращатъ въ Пашмакли. Защо? Въ какво е провиненъ този инспекторъ? Може да има едно или друго политическо убеждение, но както той, така и софийскиятъ инспекторъ г. Домусчиевъ никога не сж провинени като агенти на известна политическа партия или организация. Разбира се, той не можеше да отиде въ Пашмакли и напуста длъжността.

Х. Стояновъ (д. сг): Отъ това учебното дѣло не губи, а само печели.

Д. Негенцовъ (с. д): Споредъ Васъ, учебното дѣло отъ това може да печели; за насъ, обаче, то губи. Ако той действително е виновенъ, трѣбва открито и публично да установите неговата виновностъ, а не да го премѣствате въ Пашмакли, което е равносильно да му кажете да си отиде у дома.

Х. Стояновъ (д. сг): Министърътъ не можеше да направи друго.

Х. Баралиевъ (с. д): Министърътъ трѣбва да съблюдава законитѣ и правилницитѣ. Спомнете си какво вършеше министърътъ на земледѣието по отношение на Васъ. Министърътъ не може да върши всичко. Той трѣбва да се движи въ рамкитѣ на закона.

Д. Негенцовъ (с. д): Г. министърътъ премѣсти бургазскиятъ окръжен инспекторъ г. Кугийски въ Враца, и той не отиде. Вѣрно е, че за него имаше формулирано обвинение. Възможно е да е виновенъ. Не съмъ азъ, който ще го защита, но мене ми се струва, че преди да бѣдѣше премѣстенъ и, следователно, наказанъ, длъжностъ бѣше на министерството да посочи виновността му. Ако действително той е виновенъ и негоденъ за инспекторъ, трѣбваше за наказание да остане у дома си, а не да бѣде премѣстенъ на друго мѣсто, пакъ да заема длъжностъ.

Но което е по-важно, на мѣстото на уволненитѣ или премѣстени инспектори, при наличността на 16 свободни редовни инспектори, издържали изпитъ, се назначава волнонаемни, хора безъ цензъ и дори такива, които сж били провинявани и наказвани и които, по силата на наредбитѣ на Министерството на просвѣтата, не могатъ да заематъ инспекторска длъжностъ. Тѣ не могатъ да бѣдатъ допустнати дори на изпитъ за инспектори, а не и да бѣдатъ назначени за такива. Имате назначени такива инспектори въ Радомиръ, въ Габрово — Стефанъ Поповъ, срещу когото е заведено следствие за фалшификация на датата, на която е заелъ длъжността.

Министъръ Н. Найденовъ: Тѣ сж изпълняющи длъжността.

Х. Баралиевъ (с. д): Докато имате редовни кандидати за инспектори, хора, издържали изпитъ, нѣмате право да назначавате изпълняющи длъжността обикновени учители.

Министъръ Н. Найденовъ: Споредъ Васъ, е така.

Д. Нейковъ (с. д): Срамота е да твърдите противното.

Министъръ Н. Найденовъ: Вие да си държите езика! Така не се говори! Това е гаменщина! Не сте Вие, който ще кажете дали е срамота или не! Нѣмате моралното право за това.

Д. Нейковъ (с. д): Какъ гаменщина! Единъ министъръ трѣбва да съблюдава законитѣ.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни).

Д. Нейковъ (с. д): Министърътъ е длъженъ да изпълнява законитѣ и произволи не може да върши.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): Назначава хора безъ цензъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ ще Ви отговоря дали сж произволи.

Д. Нейковъ (с. д): Нищо не можете да отговорите.

Х. Баралиевъ (с. д): Вие трѣбва да бѣдете въздържанъ въ езика си. Отъ това мѣсто не може така да говорите.

Министъръ Н. Найденовъ: На единъ министъръ не може да се казва, че не го е срамъ.

К. Лулчевъ (с. д): Единъ министъръ не може да си служи съ такъвъ езикъ, а още повече единъ министъръ на народната просвѣта.

Д. Нейковъ (с. д): Министърътъ трѣбва да дава примѣръ.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Моля, г-да!

Министъръ Н. Найденовъ: Единъ министъръ трѣбва да се зачита. — Това, което е направено съ инспекторитѣ, е напълно редовно и законно. (Възражения отъ лѣвицата)

К. Лулчевъ (с. д): Не разбирашъ!

Министъръ Н. Найденовъ: Запазете нужното спокойствие. Недейте влага страсть, защото това показва, че не сте прави. Азъ мога да назнача инспектори и измежду ония, които иматъ право, и измежду ония, които не сж издържали изпитъ, . . .

Отъ лѣвицата: А-а-а!

Министъръ Н. Найденовъ: . . . щомъ ги назнача временно като изпълняющи длъжността.

К. Лулчевъ (с. д): Ако нѣма кандидати съ нужния цензъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Никой законъ не ме задължава да правя това.

Д. Нейковъ (с. д): Това е то партизанство.

Х. Баралиевъ (с. д): Тогава защо сж законитѣ?

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ знамъ къде ви боли васъ — да назначавамъ ваши партизани, които сж редовни.

Х. Баралиевъ (с. д): Вие вършите партизанство, назначавате Ваши партизани.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Престанете, г-да!

Х. Баралиевъ (с. д): Една цѣла професия е обърната съ главта надолу отъ Вашитѣ произволи и беззакония.

Министъръ Н. Найденовъ: Отъ васъ е обърната надолу. Азъ се мѣча да я обърна нагоре.

К. Лулчевъ (с. д): Ще съсипите просвѣтата окончателно.

Министъръ Н. Найденовъ: Въ позива на неутралиститѣ се казва, че вие приличате на о-ѣзи, които викатъ: „Дръжте крадеца!“

К. Лулчевъ (с. д): Вие трѣбва да изпълнявате законитѣ. Вие не сте по-горе отъ законитѣ.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ съмъ действовалъ въ кръга на законитѣ. Имайте търпение да ви отговоря, а не да казвате на единъ министъръ, че не го е срамъ, че е безсрамникъ. И искате министърътъ да мълчи! Бждете увѣрени, че и вашъ чоѣкъ да е на това мѣсто, и той ще ви отговори по сѣщия начинъ.

Д. Нейковъ (с. д): Щомъ отговаряте, че имате туй право . . .

К. Лулчевъ (с. д): Вие уронвате престижа на това мѣсто, на което стоите.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

К. Лулчевъ (с. д): Вие отъ 3-4 дена идвате въ Камарата. Досега отсъствахте отъ заседанията.

Министъръ Н. Найденовъ: Имамъ работа, затова отсъствамъ. Пазете мѣрка на устата си.

Д. Негенцовъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ дължа да отбележа, че при наличенъ редовенъ персоналъ сѣ назначени инспектори, които не отговарятъ на ценза.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. Нейковъ не еднѣжъ е държалъ такъвъ езикъ

Д. Нейковъ (с. д): Когато на тая маса (Сочи министерската маса) има такива хора, тъй ще се проявявамъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Какви хора? Престанете по този начинъ да говорите.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ Ви говоря, че сте длъженъ да спазвате законитѣ. Конституционно положение е, че министритѣ изпълняватъ строго законитѣ на страната.

Министъръ Н. Найденовъ: А вие трѣбва да държите приличенъ езикъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Каквото и да ви отговори министърътъ, вие нѣма да бждете доволни. Васъ ви боли заради борбата, която се води срещу вашата партизанщина.

Х. Баралиевъ (с. д): Българскиятъ учителски съюзъ ще стои гордъ и непоколебимъ. Недейте вървѣ съ разрушителитѣ на България и на учителството.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Ние се боримъ съ партизанщината между учителството.

Х. Баралиевъ (с. д): Министърътъ се бори срещу организацията, отъ която България има само полза. Той се е прегърналъ съ болшевикитѣ и комуниститѣ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Той се е прегърналъ съ идеята за държавата.

Х. Баралиевъ (с. д): Всичко разсипахте и разрушихте!

И. Гавалюговъ (д. сг): Даже и васъ!

Министъръ Н. Найденовъ: Това не сѣ сериозни приказки.

Д. Негенцовъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ бихъ помолилъ г. Дяковъ да не влиза въ пререкания въ дадения случай, защото и неговата сестра нередовно бѣ назначена за учителка. Азъ спирамъ тукъ.

Дълга да подчертая, че когато известни инспектори се уволниха, безъ да се посочи тѣхната виновностъ, назначиха се хора, които сѣ провинени и които, по силата на закона, не могатъ да бждатъ назначени. Азъ ви казахъ, че бѣше назначенъ за редовенъ инспекторъ Стефанъ Поповъ, който е наказванъ и неговото поведение . . . (Пререкания между министъръ Н. Найденовъ и социалдемократитѣ)

Д. Нейковъ (с. д): Ще изнесемъ тия работи тукъ за срамъ и позоръ.

Х. Баралиевъ (с. д): Издаватъ брошури като „Хитъръ Петъръ“ съ държавни пари и сѣятъ нравствена развала. Отидете въ неговата библиотека (Сочи министъръ Н. Найденовъ) и я прочетете.

И. Гавалюговъ (д. сг): Нѣмате уважение къмъ своя другаръ (Сочи Д. Негенцовъ) — не го оставяте да говори.

К. Лулчевъ (с. д): Официално издание на „Хитъръ Петъръ“!

С. Омарчевски (з. в): Съ държавни пари се издаде.

К. Лулчевъ (с. д): Какъ нѣма единъ, който да види какво се издава отъ министерството!

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, престанете, г. Лулчевъ.

Министъръ Н. Найденовъ: (Къмъ К. Лулчевъ) Четохте ли тая брошура?

К. Лулчевъ (с. д): Азъ не съмъ я челъ. Вие я четете.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ не съмъ я челъ.

К. Лулчевъ (с. д): Много сте възхитени отъ това издание, виждамъ! Народа ще възпитаваме!

Председателствуващъ А. Христовъ: Г. Негенцовъ! Моля, свършете. $\frac{3}{4}$ часа вече говорите.

Д. Негенцовъ (с. д): Какво да права? — Въ всѣки случай азъ дължа да кажа и да подчертая, че не е правъ г. министърътъ да мисли, че има законното право, при наличността на редовни инспектори, да назначава волнонаемни. Законътъ е изриченъ: само като изключение се назначаватъ такива, а изключението не е правило, първо, и, второ, вие имате налице редовни инспектори, отъ които трѣбваше да назначите.

Но да мина по-нататкъ.

Г. г. народни представители! Въ моето питане азъ зачеквамъ единъ другъ въпросъ — въпроса за тѣй нареченитѣ свободни конференции. Едно право, което учителството имаше и преди освобождението, и следъ освобождението, то бѣше да свиква учителски конференции, кждето се поставятъ на разискване известни въпроси отъ методически и учебно-възпитателенъ характеръ. Тия конференции се свикваха редовно въ миналото. Въ тѣхъ сѣ участвували мнозина, които днесъ сѣ тукъ като народни представители и като председатели на Камарата. Дневниятъ редъ въ тия конференции се определя по инициативата на мѣстното учителско дружество. Последното иска специално разрешение отъ министерството, министерството контролира дневния редъ и разрешава свикването на конференцията. И нека ви кажа, че въ продължение на повече отъ 35 години не е имало случай на забрана на такива конференции. И следъ като тая практика съществуваше и презъ последнитѣ 3 години, г. министърътъ на народното просвѣщение напоследъкъ сѣ едно специално окръжно забрани тия конференции въ учебни дни. Нека ви кажа откровенно, че тия конференции не сѣ една забава; тѣ сѣ едно тежко задължение на нашето учителство; това е една инициатива, която трѣбваше само да се насърди. И ние се питаме: защо бѣше тая забрана? Напразно ще търсите друго обяснение, освенъ че се губятъ само нѣколко учебни дни. Губятъ се учебни дни въ други случаи, въ които, по мое разбиране, това не може да бѣде оправдано, но не сѣ загуба днитѣ, употребени въ една конференция, въ която се изнасятъ въпроси, тѣсно свързани съ учебно-възпитателната дейностъ на учителя. Азъ отричамъ да е имало въ тия конференции поставени на дневенъ редъ въпроси отъ политически и партиенъ характеръ. Министерството винаги преглежда дневния редъ на всѣка конференция и тогава я разрешава. Ако въ дневния редъ сѣ поставени въпроси, които сѣ въ разрѣзъ съ господстващитѣ схващания въ нашата просвѣтна поли-

тика, министерството има всичката възможност да заличи съответната точка от дневния ред. Но такива случаи не е имало. Предшествениците на г. Найденова — и г. Цанков, и г. Омарчевски — разрешаваха тия конференции. Аз съм длъжен да кажа — справедливостта го изисква — че въ времето на г. Омарчевски не е имало случай на забраняване на конференция или на заличаване каквато и да е точка от дневен ред.

Д. Яневъ (д. сг): Да живее Омарчевски! (Смѣхъ)

Д. Негенцовъ (с. д): Това дължа да го подчертая.

С. Омарчевски (з. в): (Къмъ сговориститѣ) Проф. Цанковъ и много други ваши хора сж участвували въ конференции, разрешени отъ менъ. Азъ не съмъ забранил нито една конференция.

Г. Нешковъ (д. сг): Вие уволнихте училищния инспекторъ по решение на дружба.

С. Омарчевски (з. в): Уволнихъ го, защото е неспособенъ, малограмотенъ и малокултуренъ.

И. Лѣкарски (д. сг): По-грамотенъ и по-културенъ е отъ Васъ.

С. Омарчевски (з. в): Единъ инспекторъ не може да се подиграва съ централната власт. Като органъ на тая власт, той трѣбва да има нейното довѣрие.

Г. Нешковъ (д. сг): Азъ ще ви прочета протокола на дружбата.

С. Омарчевски (з. в): Ти не ги разбирашъ тия работи.

Г. Нешковъ (д. сг): Вие вършихте най-големо партизанство съ училищното дѣло, Вие партизанивахте при назначението на учителитѣ.

С. Омарчевски (з. в): Вие бѣхе единъ най-вulgаренъ партизанинъ. Какъ не Ви е срамъ!

С. Кърловъ (з. в): (Къмъ сговориститѣ) Наскоро е държано постановление за назначаването на единъ учителъ въ с. Криводолъ, Врачанско, но учителътъ не бѣ назначенъ, защото бюрото на Демократическия сговоръ въ Враца решило да не се утвърждава това постановление. Нека г. министърътъ чуе това.

Д. Негенцовъ (с. д): Както ви казахъ, не се разрешаватъ конференции, въ които ще се разглеждатъ въпроси отъ учебно-възпитателенъ характеръ. Въ тия конференции сж били канени да четатъ реферати всички лица, които могат да отговорятъ на духовнитѣ нужди на нашето учительство — на първо мѣсто членоветъ на професорската колегия. Ние сме се обръщали къмъ професоритѣ, обръщали сме се и къмъ Министерството на народното просвѣщение да ни посочатъ лицата, които могат да бждатъ лектори въ тия конференции, за да ги препоръчаме на дружествата, които сж автономни при реденето дневния редъ на устройванитѣ отъ тѣхъ конференции.

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, свършете!

Д. Негенцовъ (с. д): Зная, че министерството има свои съображения за запрещаване тия конференции, които съображения г. министърътъ ще изтъкне тукъ. Но дължа още сега да кажа, че всички обвинения, койго той ще изнесе, не сж съ нищо оправдани. Никжде въ учителскитѣ конференции не сме застъпвали партийно гледище. Ако е въпросъ за партийни или организационни задачи, ние можемъ да ги разглеждаме и при други случаи, дори въ официални конференции, свиквани съ заповѣдъ на министерството. Но бихъ желалъ да зная, можете ли да смѣтате, че можеше да има партийенъ характеръ конференцията въ Търново, разрешение за свикването на която се искаше преди единъ месецъ, въ дневния редъ на която имаше следнитѣ реферати: (Чете) „1. Професоръ Ст. Консуловъ: а) Наследствена природа на човѣка и бждещето на народитѣ; б) Проблемата за старостта и смъртта.

2. Проф. Д. Михалчевъ: а) Свободната воля. б) Спиритизма и съвременната психология.

3. Георги Стайковъ — учителъ въ Великотърновската мъжка гимназия — Народната ни музика — сказка съ демонстрации.

4. Тодоръ Николовъ — ръководител на археологическия музей въ Велико-Търново. Иманярството и запазване старинитѣ — съ излетъ въ околноститѣ на Велико-Търново“

С. Омарчевски (з. в): На д-ръ Асенъ Златаровъ не му позволиха да държи рефератъ въ учителска конференция. По този случай той отправи писмо до главния секретаръ на министерството г. Александъръ Радославовъ.

Д. Негенцовъ (с. д): Но и тази конференция, съ тоя дневенъ редъ, бѣ забранена. Рабира се, че министерството може да има съображения за това, които г. министърътъ може би ще посочи, но азъ дължа да отхвърля всички обвинения, защото тѣ не сж оправдани. Нито партизанство е имало, нито е имало стремежъ да се разискватъ политически въпроси. Нищо повече — не зная дали не ни обвинявахте въ тѣзи стремежи, когато нѣкога, при известни случаи, бѣхме заедно съ васъ.

Н. Пждаревъ (д. сг): Г. Негенцовъ! Политиката на министерството ли обсъждате или питане правите?

Д. Негенцовъ (с. д): Правя питане и дължа да го обособя.

Г. г. народни представители! Азъ дължа да прибавя и следното. Г. министърътъ съ последното си окръжие не само забрани конференциитѣ презъ учебнитѣ дни, а съ той отиде по-далечъ — забрани свикването на конференции презъ време на ваканция и въ празнични дни, когато учителътъ напълно може да разполага съ свободното си време, за да отиде където иска, да се срещне съ когото иска, да присѣтствува на каквито ще събрания. Никой законъ въ страната не му забранява да върши това. Въ такъвъ случай, щомъ е така, азъ питамъ и искамъ да чуя отъ г. министра, че забраната на конференциитѣ не се отнася за презъ ваканционнитѣ дни, когато учителътъ може да разполага напълно съ своето свободно време.

Предъ видъ на всичкитѣ тѣзи съображения, г. г. народни представители, азъ отправихъ къмъ г. министра на народното просвѣщение следното питане: (Чете)

„1. На кои законни основания и кои учебно-просвѣтни интереси наложиха закриването на прогимназии и класове, както и уволняването по съкращение на маса прогимназиални и първоначални учители въ напълно развити училища?

2. Не намирате ли, че е справедливо и редно да се възврънатъ сега, и при първия случай на ваканция, на мѣстата си всички редовни прогимназиални и първоначални учители, които сж били уволнени по съкращение?

3. Не считате ли за потрѣбно да ревизирате решението си относително премѣститѣ или уволненитѣ инспектори, споменати по-горе? и

4. Намирате ли сериозни и оправдани съображенията и мотивитѣ, възъ основа на които разпоредихте забраната на свободнитѣ учителски конференции, свикани по инициативата на дружествата, подъ контролата на министерството?“

Това е, г. г. народни представители, съдържанието на моето питане и азъ очаквамъ отговора на г. министра.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народнитѣ представители г. Иванъ Лѣкарски.

И. Лѣкарски (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Точно по времето, когато българското общество и управлението бѣха заети съ единъ сждбоносенъ за държавата и за нацията ни въпросъ — въпроса за репарациитѣ — и когато известни краища на страната бѣха заангажирани въ борбата съ разбойнически банди, Българскиятъ учителски съюзъ издѣзе съ единъ позивъ къмъ българския народъ . . .

Н. Пждаревъ (д. сг): Отъ коя дага?

И. Лѣкарски (д. сг): 8 ноемврий 1929 г., подписанъ отъ управителния комитетъ на Българския учителски съюзъ.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Кои сж тѣ?

И. Лѣкарски (д. сг): По-големата частъ отъ тѣхъ сж учители отъ народнитѣ училища.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Не сж ли бивши учители, а сега народни представители?

И. Лѣкарски (д. сг): Г. Негенцовъ, народенъ представител — председател, партията на Иванъ Пастуховъ, членъ

въ централния комитетъ на широкитѣ социалисти — редакторъ на в. „Съзнание“, и Ц. Баръмовъ — секретаръ. Това е постоянниятъ комитетъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Хора, които отдавна сѣ излѣзли отъ учителската срѣда.

И. Лѣкарски (д. сг): Има и членове, които и днесъ сѣ на служба като учители въ народнитѣ училища.

Г. г. народни представители! По моето разбиране, този позивъ, поставяйки училищни въпроси . . .

Д. Негенцовъ (с. д): (Къмъ д-ръ Ц. Дяковъ) И Вие, чиято сестра бѣ назначена учителка по заповѣдь на министерството, се обаждайте!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Моята сестра е назначена законно отъ училищното настоятелство.

С. Омарчевски (з. в): Назначена е незаконно — по заповѣдь на министра.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Ако моята сестра е назначена незаконно, азъ ще се махна отъ тукъ.

С. Омарчевски (з. в): Тя е назначена съ телеграма отъ министерството. (Възражения отъ сговориститѣ) Министерството не назначава основнитѣ учители. Има закони и трѣбва да се считате съ тяхъ.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Г. Омарчевски! Трѣбва да приказваме като хора, тукъ не е циркъ. — Моята сестра е назначена миналата година по представление на опозиционното националлиберално училищно настоятелство въ Търново. Отъ шестъ години насамъ азъ съмъ услужилъ на повече отъ 600 души да бѣдатъ назначени на служба, но никой мой близъкъ човѣкъ не е на служба. Не съмъ я назначилъ азъ, а тя е назначена, повтарямъ, отъ опозиционното училищно настоятелство въ Търново.

Х. Баралиевъ (с. д): Щомъ 600 души си назначилъ на служба, тогава съ какво друго се занимавашъ?

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни).

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Г. Омарчевски! Ние живѣемъ въ нашата българска действителностъ . . .

С. Омарчевски (з. в): Министерството на народното просвѣщение нѣма право да назначава първоначалнитѣ учители. Вашата сестра е назначена съ телеграма отъ министерството. Това е незаконно.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Позволете да Ви отговоря. Министерството е одобрило назначението на моята сестра. Това е всичко. Азъ Ви казахъ: ако тя е незаконно назначена, азъ ще си отида отъ тукъ. Азъ съмъ почтенъ човѣкъ и не бихъ допусналъ подобно нѣщо. (Възражения отъ земледѣлцитѣ)

С. Омарчевски (з. в): Действувало е партизански.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни) Моля, тишина!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Не на свои, а на хора, които иматъ нужда отъ хлѣбъ, съмъ услужвалъ.

Д. Даскаловъ (з. в): Ние не можемъ единъ човѣкъ да назначимъ, а Вие 600 души сте назначили.

Р. Василевъ (д. сг): Вие съ хиляди сте ги назначавали.

И. Лѣкарски (д. сг): Въ този позивъ, г. г. народни представители, управителниятъ комитетъ на Българския учителски съюзъ поставя привидно въпроси отъ народната просвѣта, обаче истинската целъ е политическа и партизанска. Азъ не искамъ да бѣда голословенъ. Тази моя констатация азъ ще искамъ да обоснова съ онѣзва, което ще изнеса предъ просвѣтеното внимание на народното представителство и ще остава то да осъди, дали тази констатация е правдоподобна или не.

Г. Негенцовъ, председателъ на Учителския съюзъ и единъ отъ авторитѣ на този позивъ, въ своята книга „Теория и практика на професионалното движение“, издание на Българския учителски съюзъ отъ 1926 г., като говори

за професионалнитѣ движения на работницитѣ и на държавнитѣ служители, на стр. 142 ето какво казва: (Чете) „Политическиятъ или идеенъ неутралитетъ, като недоразумение или недомислие, ще трѣбва повече да не смушава живота на нашитѣ професионални организации и последнитѣ веднѣжъ завиначи ще трѣбва да се отърсятъ отъ него“. А на стр. 139 същиятъ казва: (Чете) „Нито въ миналото, нито следъ преживѣнатата практика може нѣкой да допуша, че е възможенъ въобще нѣкакъвъ политически неутралитетъ отъ страна на една или друга професионална организация. Такъвъ неутралитетъ е абсурденъ за организация, която се бори, която защитава опредѣлени интереси, която живѣе, която ще атакува и ще бѣде атакувана“. Но не стига това. На стр. 60 той казва: . . .

С. Омарчевски (з. в): Г. Лѣкарски! Позволете. За кого отправяте питане? За Учителския съюзъ ли?

И. Лѣкарски (д. сг): Азъ отправямъ питането си къмъ г. министра и, обосновавайки го, давамъ тѣзи данни на г. министра, за да може той да отговори на моето питане и да каже основателно ли е или не.

Д. Негенцовъ (с. д): Хубаво правите, че цитирате моята книга, за да се види, че не разбирате какво е политически и партийенъ неутралитетъ.

И. Лѣкарски (д. сг): Азъ говоря за политическия, а не за партийния неутралитетъ.

На стр. 68 г. Негенцовъ казва: (Чете) „Синдикалнитѣ организации ще трѣбва да се схванатъ въ най-широката имъ форма и назначение и не само като организации за защита на непосредственитѣ интереси на членоветѣ имъ. Тѣ трѣбва да станатъ агенти на социалното развитие. Тѣ трѣбва да се приготвятъ да образуватъ кадритѣ на бѣдещитѣ автономни организации, на които ще бѣде възложена грижата да обезпечатъ развитието на всички държавни и обществени служби“. А на стр. 46 той още по-ясно се изказва: (Чете) „Напълно идентични съ тия задачи на работническитѣ синдикати сѣ и задачитѣ на професионалнитѣ съюзи на служителитѣ въ държавнитѣ и изборни учреждения, на хората на умствения трудъ“.

Г. Негенцовъ обобщава задачитѣ на работническитѣ синдикални организации и ги прави идентични съ тия на професионалнитѣ организации на държавнитѣ служители. И на единъ, и на другитѣ той поставя политическа тенденция, не партийна; последната има другъ колоритъ, тя следва следъ политическата и за нея може би ще спомена по-после.

Но, г. г. народни представители! За постигането на политическитѣ цели на съюза така, както ги поставя неговиятъ председателъ въ книгата, отъ която ви направихъ нѣкои цитати, управителниятъ комитетъ си служи съ органа на съюза и чрезъ него той води борба, той подканя къмъ акции. И за да не бѣда голословенъ, за да види г. министърътъ, че къмъ такива акции се подканя Учителскиятъ съюзъ отъ неговата управа, въ която има учители на държавна служба и днесъ, азъ ще цитирамъ брой 9 на в. „Съзнание“ отъ 4 ноември 1929 г., въ който едно съобщение на управителния комитетъ до учителството завършва така: (Чете) „Учителството е извоювало своето право за свободни педагогически събори и конференции още въ епохата на възраждането, то е пазило това свое священо право и свещения си дългъ за самосъвършенство до днесъ. То не ще ги пожертвува за ерзаца на казионнитѣ и крайно плоски и глупави инспекторски конференции, пълни съ безсмислена логодинария и съ фалшива надутост. Това нека се запомни“.

Сѣдете за езика, който държи органътъ на Българския учителски съюзъ въ това съобщение, сѣдете за езика на управителния комитетъ, въ който, както казахъ, има учители, които и днесъ сѣ на държавна служба и които така се произнасятъ за своитѣ началници, за контролнитѣ органи на министерството.

С. Омарчевски (з. в): Въ министерството нѣма такъвъ езикъ, но има другъ цинизмъ.

И. Лѣкарски (д. сг): Същиятъ езикъ, г. г. народни представители ще видите и въ позива, за който ви говоря.

Въ този позивъ има следния пасажъ: (Чете) „Министърътъ на народното просвѣщение иска да бюрократизира напълно не само гимназиалнитѣ учители, но и основнитѣ — прогимназиални и първоначални — и съ това да ги превърне въ безжизнени автомати, въ слѣпи изпълнители на нареждания отъ центъра, давани най-често отъ не-

вежи и безхарактерни, но угодливи чиновници. Той назначи околийски инспектори без цензъ, но съ партизанска стръв и имъ заповѣда да свикватъ учителитѣ на пунктови конференции, дето ги дресиратъ като ратаи, като имъ четатъ най-безкусни нотации и лекции, като ги каратъ да ставатъ и да сѣдатъ по заповѣдъ, по заповѣдъ да изговарятъ глупави формули въ хоръ и да пѣятъ въ хоръ разни заповѣдани пѣсни. Ще видимъ кои сж тѣзи пѣсни — това е националниятъ химнъ „Шуми Марица“; ще видимъ кои сж тия „глупави и казионни конференции“ — това сж конференциитѣ по патриотичното възпитание. И въ края се казва: „Българскиятъ учителски съюзъ призовава българския народъ да бѣде арбитъръ въ борбата му съ министерството“. Учителитѣ, които сж на държавна служба, призоваватъ българския народъ да бѣде арбитъръ между тѣхъ и тѣхния началникъ — министра, и тѣхнитѣ началници — инспекторитѣ и помощницитѣ училищни инспектори!

Но, г. г. народни представители, целта, която се гони, не е само политическа, въ този смисълъ, както азъ я обрисовахъ. Тя е и по-далечна, по-друга. Целта е, да се атакува не само просвѣтната политика на министра, но изобщо да се атакува политиката на правителството, политиката на управлението. Въ сжщия позивъ вие ще видите, че се говори за „арбитражни сѣдии и адвокати“, за „висши банкови чиновници“, за „комитети въ държавни мини“, за „плащане безцелни командировки въ чужбина“ и т. н., и т. н. Когато се обяснява туй на българския народъ, критикува се управлението, че за всичко това могатъ да се намѣрятъ пари, а не могатъ да се намѣрятъ пари, за да се плати на българския народенъ учител.

Азъ ще ви цитирамъ и отъ брой 13 на в. „Съзнание“, за да видите, че пакъ въ сжщия духъ се критикува общата политика на управлението, за да видите, че се бичува и дворецъ, и черква, и управление въ връзка съ нѣкакви манифестации на организацията „Родна защита“. Въ уводната статия на органа на Българския учителски съюзъ, брой 13, се надига единъ викъ на предупреждение за нѣкаква страшна опасностъ, която настѣпва въ страната противъ Парламента и противъ свободитѣ на българския народъ отъ организацията „Родна защита“. (Чете) „Правителството не само не попрѣчи на тѣзи носители на физическото насилие, на гражданскитѣ междусоборци и на държавната разруха, но то нареди чрезъ окръжно да се дава отпускъ на чиновници-фашисти за софийската демонстрация, даде на тия демонстранти специални вагони за превозъ, позволи имъ да си устроятъ предъ катедралната църква молебень, дето държа литургия „миролюбивата“ софийски митрополитъ и дето присѣдстваха представители на двореца и на правителството, а следъ това въ бойни редици ги пустнаха да маршируватъ изъ града и да демонстриратъ лозунгитѣ си за насилие“.

Всички въпроси отъ общата политика — стопански, финансови или просвѣтни — сж предметъ на разглеждане въ органа на Българския учителски съюзъ и се атакуватъ съответнитѣ фактори и управлението.

Органътъ на Българския учителски съюзъ и неговата управа иматъ една политика на отрицание, на сѣене недоволство, на роптание въ срѣдитѣ на учителството. Лозунгътъ, който се издига отъ този органъ, е: „Борба и само барба, никаква молба!“

К. Лулчевъ (с. д): Много ви плаши тази борба!

И. Лѣкарски (д. сг): Управата на Българския учителски съюзъ и в. „Съзнание“ отричатъ на всички български министри, които не сж имали идентични разбирания съ тия на г. Пастуховъ или на г. Баръмовъ, каквито и да било благородни намѣрения къмъ българската просвѣта, каквото и да било желание за подобрене на просвѣтното дѣло. Българскитѣ министри за тѣхъ сж сѣнки. И ето въ червения брой № 43 на в. „Съзнание“, отъ 7 априлъ 1929 г., какво пише професоръ М. Герасковъ, подъ заглавие „Съюзъ и сѣнки“: (Чете)

„Министърътъ на народното просвѣщение въ слабокултурна България — съ рѣдки изключения — схващаше главната си политическа мисия въ това, да се противопоставя често пѣти срещу най-легитимнитѣ искания на учителството, да се отнася съ пълно безгрижие къмъ неговитѣ нужди и стремежи и да се поставя въ услуга на тъмнитѣ партизански инстинкти, да импровизира незрѣли училищни реформи и да измисля всевъзможни методи, за да парализира засиления стремежъ на учителството къмъ самостоятелностъ, къмъ по-високо съзнание и организираностъ. Затова презъ изтеклитѣ 3 десетилѣтия се води,

може да се каже, единъ рѣдко прекъсванъ дуелъ между Учителския съюзъ и министритѣ на българската просвѣта.“

Първиятъ решителенъ противникъ на съюза бѣ министърътъ К. Величковъ — симпатиченъ поетъ, но непригоденъ министъръ. Какво е той сега? — Споменъ, сѣнка. Следъ него дойде Вазовъ. Любимъ поетъ на учителството и уважаванъ като такъвъ, но сжщо съвсемъ непригоденъ за неговъ върховенъ ръководител. И той бѣше противникъ на съюза; слабъ противникъ. Кѣде е той? Уви, въ царството на сѣнкитѣ! Следъ него — Т. Иванчевъ. Хитъръ и ловкъъ дуелистъ. Прикрилъ неприятелъ отначало, откритъ въ края на своята печална политическа кариера. И той е сѣнка. Сѣнка е и неговиятъ по-безславенъ замѣстникъ Вачевъ, сжщо така голѣмъ противникъ на съюза, когато се убеди, че не може да си служи съ него. И още редица министри-сѣнки изпъкватъ на историческото платно, когато съюзътъ прави прегледъ на своето минало, на своитѣ борби“.

К. Лулчевъ (с. д): Тѣй трѣбва да бѣде.

И. Лѣкарски (д. сг): Въ главитѣ имъ има само борби, като че-ли и управлението, и обществото, и Парламентътъ, и всичко, което е вънъ отъ управителния комитетъ на Учителския съюзъ, си поставя за целъ да разруши българската просвѣта, да унищожи духа и да убие материално българското народно учителство. Вънъ отъ тѣхъ нѣма никакво добро намѣрение, нѣма помисли за добро въ областта на народната просвѣта и по отношение сѣдбата на българския учител. Това трѣбва да се насажда въ главитѣ на народното учителство, за да може то да се държи бодро и да следва лозунга: „Борба, борба, и никаква молба!“

Х. Баралиевъ (с. д): То се знае. Ти мислишъ, че сега откривашъ Америка. Борба и борба — разбира се.

И. Лѣкарски (д. сг): Все въ сжщия духъ, въ свръзка съ решението на Народното събрание за съкращения, за които говори г. Негенцовъ и за които ще говори г. министърътъ, е нарисувана една карикатура на министра на просвѣтата (Показва я), въ която той се изобразява съ коса — коси презъ гърдитѣ българскитѣ народни учители. Така се възпитава българското народно учителство.

Въ окръжно на Българския учителски съюзъ, управителенъ комитетъ, подъ № 62 отъ 25 септември 1924 г., вие ще видите да се атакува и политиката на председателника на г. Найденовъ. Вие ще видите въ това окръжно да се пише следното до учителскитѣ организации: (Чете) „Днесъ командуватъ неотговорни фактори, както вчера.“ — Г. Омарчевски! Забележете това. — „Просвѣтата е най-мръсното партизанско блато. Смѣниха се само лицата и потуритѣ“.

С. Омарчевски (з. е): Това се отнася за г. Цанковъ, председателникъ на г. Найденовъ.

И. Лѣкарски (д. сг): И Васъ Ви поставятъ въ сжщата категория, г. Омарчевски! (Продължава да чете) „Ние сме начисто, т. е. явно ни предизвикватъ на открита борба и протестъ. Нека противникътъ разбере“ — противникъ е Народното събрание и всичко онова, което е вънъ отъ Учителския съюзъ и което има разбирания по-други отъ тѣхнитѣ разбирания — „че нашата коректностъ и лоялно държане къмъ реакцията, че нашето зорко око вижда всичко и нищо не ще простимъ на онѣзи, които се подиграха съ нашата искрена вѣра и надежда“. По-нататъкъ: (Продължава да чете) „Въ София всичко е плувнало въ партизански бѣсъ, по-лошъ отъ дружбашкия“. Това окръжно е подписано отъ г. г. Негенцовъ и Ст. Ц. Баръмовъ.

К. Лулчевъ (с. д): Българското учителство доблестно се бори и вие трѣбва да го похвалите за това. Вие трѣбва да търсите такова учителство, което държи на доблестта.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. председателю! Обърнете внимание на г. Лулчевъ да остави оратора да се изкаже спокойно. Нѣма ли право да се изкаже и другъ ораторъ, освенъ тѣхнитѣ? Тая привилегия само за тѣхъ ли е?

Председателстващъ А. Христовъ: Г. Лулчевъ! Обръщамъ Ви вниманието да не прекъсвате оратора.

К. Лулчевъ (с. д): Азъ само поправамъ известни работи.

Министър Н. Найденов: Само Вие ли имате тая привилегия да говорите? Вие сами ще заприличате на Хитър Петър! Бъдете сериозни! Това, което правите, е диверсия.

К. Лулчев (с. д): Срамота е едно Министерство на просвѣтата да издава брошури, като, тая (Показва я) — „Хитър Петър и Станьо Познавача“! Срамота е съ държавни срѣдства отъ фонда на министерството да се издаватъ такива брошури! Това не е диверсия.

Председателстващ А. Христов: (Звъни)

Х. Баралиев (с. д): Хитър Петър отишъл и казалъ: „Ти си азъ, но азъ кой съмъ!“ Такива работи има въ тази брошура! (Показва я).

И. Гавалюгов (д. сг): Г. Негенцовъ е по-компетентенъ отъ Васъ. Той доста обширно разви питането си.

Министър Н. Найденов: Това е една диверсия. Ако Вие желаете сериозно министърътъ на просвѣтата да даде отговоръ на вашитѣ питання, азъ ви моля да държите по-сериозенъ тонъ.

Х. Баралиев (с. д): Сега ли се сѣтихте за сериозенъ тонъ?

Министър Н. Найденов: Съ такива диверсии нищо нѣма да постигнете.

Х. Баралиев (с. д): Това е срамота!

К. Лулчев (с. д): Срамота е министерството да издава такива брошури.

Председателстващ А. Христов: (Звъни)

Х. Баралиев (с. д): Това, което е писано въ тая брошура (Показва я), е мърсотия. Може ли държавни пари да се даватъ за такива работи?

К. Лулчев (с. д): Какъ може да се понесе туй, г. министре?

Председателстващ А. Христов: (Силно звъни) Правя ви бележка, г. Лулчевъ и г. Баралиевъ.

К. Лулчев (с. д): Какъ ще понесете това Вие, г. министър-председателю? Може ли министерството да издава брошури като тази за „Хитър Петър и Станьо Познавача“? (Показва брошура). Това е възмутително!

Председателстващ А. Христов: (Звъни)

К. Лулчев (с. д): Трѣбва да се издаватъ брошури за назидание, а не като тая за „Хитър Петър и Станьо Познавача“.

Министър Н. Найденов: Изглежда, че Вие искате да оправдаете езика на в. „Съзнание“ съ езика на Хитър Петър!

Г. Чешмеджиев (с. д): Може ли такава брошура да се издава, г. министре? Вие трѣбва да дадете обяснения за тая брошура.

Министър Н. Найденов: Никакви обяснения нѣма да ви давамъ. Направете специално питане за Хитър Петър, ще Ви отговоря.

К. Лулчев (с. д): Ще направимъ и за Хитър Петър, и за Настранинъ Ходжа.

Министър Н. Найденов: Това, което казвате, е една диверсия. Има специаленъ комитетъ при министерството, който одобрява подобни издания. Въ този комитетъ влизатъ: Елинъ-Пелинъ, началникътъ на културното отдѣление, г. Балабановъ, . . .

С. Омарчевски (з. в): Все той, вездесѣщиятъ!

Министър Н. Найденов: . . . Маринъ Влайковъ и др. писатели. (Възражения отъ социалдемократитѣ) Тамъ ви боли, че Маринъ Влайковъ е авторътъ, и затова се нахвърляте така. (Голѣма глъчка)

Х. Баралиев (с. д): Какъ може съ издаването на такива брошури съ паритѣ на държавата да се насажда не възпитание, а развратъ?

Председателстващ А. Христов: (Звъни) Моля, г. Баралиевъ, седнете на мѣстото си!

С. Омарчевски (з. в): Важното е, че министерството дава пари, че то плаща за такива брошури.

К. Лулчев (с. д): Никой нѣма да упрѣкне Маринъ Влайковъ за издаването на такива брошури, а ще обвини министра.

Министър Н. Найденов: Тая книжка, да си призная, не съмъ я челъ, . . .

Отъ социалдемократитѣ: А-а-а!

Министър Н. Найденов: Моля ви се. — . . . защото нѣмамъ възможность да преглеждамъ всички литературни произведения.

К. Лулчев (с. д): Ама литературно произведение!

Министър Н. Найденов: Имайте търпение да ви отговоря, бе, г-да!

Х. Баралиев (с. д): Азъ препорѣчвамъ на г. г. депутатитѣ да си купятъ това „литературно произведение“ и да го дадатъ на децата си за назидание и възпитание.

Председателстващ А. Христов: (Звъни) Г. Баралиевъ! Правя Ви бележка.

Министър Н. Найденов: Вие не заслужавате отговоръ. Това е езикъ за кръчма.

К. Лулчев (с. д): Вие не заслужавате да бъдете министъръ, като не знаете какво се върши въ Вашето министерство.

Председателстващ А. Христов: (Звъни)

Министър Н. Найденов: (Къмъ социалдемократитѣ) Нѣма да ви направя тази честъ да отговарямъ на васъ, а говоря за обяснение на г. г. народнитѣ представители, които не се държатъ като васъ.

Г. г. народни представители! Всички литературни произведения отъ каквито и да сѣ характеръ — може и да сѣ литературни произведения, да кажемъ, на г. Чешмеджиевъ, каквито има одобрени отъ министерството — се одобряватъ отъ мене по докладъ отъ тая комисия. Министърътъ фактически не може да чете всички литературни произведения и, следователно — най-сетне да ви направя тази концесия — ако има грѣшки при одобрението на изданията, отговорността ще носи този комитетъ, който одобрява изданията.

Отъ социалдемократитѣ: А-ах-а!

Министър Н. Найденов: Въ книгата „Хитър Петър“, доколкото сега чувамъ отъ тамъ (Сочи социалдемократитѣ), имало известни народни поговорки, . . .

Д. Нейков (с. д): Цинизми.

Министър Н. Найденов: . . . мѣстото на които не било въ тая книжка. Допущамъ, че има такива. Съ решението на комитета, както ми се докладва, се е целѣло, всички народни поговорки, народни мъдрости да се събератъ въ единъ сборникъ. Може би недостатъчно сѣ цензурирани, обаче взети сѣ такива, каквито сѣ, и е съставенъ този сборникъ. Но, когато говорите за тази брошура, нѣма защо да отивате дотамъ, че съ нея да омаловажавате ония основателни критики, които ви се правятъ по списването на органа на Учителския съюзъ. Тази диверсия не е позволена за сериозни политики.

К. Лулчев (с. д): Това не е диверсия. Казваме Ви, какво се върши въ Вашето министерство.

Министър Н. Найденов: Нищо лошо не се върши.

И. Лѣкарски (д. сг): Г. г. народни представители! В. „Съзнание“ и управата на Учителския съюзъ си поставятъ и една друга задача — да компрометиратъ предъ учител-

ството контролните органи на министерството — всички инспектори и подинспектори — и за да не могат инспекторите да контролират учителството какво ще конферира на конференциите, които се уреждат от него, и да нямат право да участвуват въ заседанията на учителското дружество, нарежда се изключването от Учителския съюз на всички инспектори. Въ брой 3 на в. „Съзнание“ от 27 септември 1929 г. управата на съюза нарежда: (Чете) „След като съответните дружества ги заличат“ — касе се за инспекторите — „незабавно въ своите списъци, дългъ свещенъ се налага на дружествените членове, между които ще попаднат инспектори, да ги следят непрекъснато“ — нареждат шпионажъ, значи — „и да ги изобличават публично и чрезъ съюзния органъ въ тѣхната предателска роль“.

Така сѣщо съюзниятъ секретариатъ нарежда: (Чете) „По силата на конгресното решение, училищни инспектори не могат да членуват на съюза.“

И когато тия господа отварятъ война на министерството и неговите органи, макаръ че иматъ едно незначително мнозинство въ съюза, и нареждат да се изключват органи на министерството — вчерашни и утрешни учители — отъ съюза, тѣ се оплакватъ, че министерството имъ е отворило война; тѣ искатъ да скжсатъ връзките си съ органи на министерството, а се оплакватъ отъ тѣзи органи, че не отивали при тѣхъ да имъ цѣлувагъ едвали не ръка; тѣ ругатъ инспекторския персоналъ, ругаятъ го нѣкои и отъ тия учители, които днесъ сѣ на държавна служба и сѣ членове на управителния съветъ на съюза, както напримѣръ, въ позива, цитати отъ който ви прочетохъ.

Ще ви прочета така сѣщо и другъ цитатъ отъ брой 11 на в. „Съзнание“ отъ 11 ноември т. г.: (Чете) „Тѣзи копиеносци на своя шефъ сѣ избрани отъ последния да му защитятъ политиката и да съборятъ „широките“ отъ управата на съюза“. . . „Усѣща се призванъ“ — началникътъ на отдѣлението — „да крепи Бога, трона и държавата. И понеже той вижда, че всички тѣзи негови светини сѣ застрашени отъ „широките“ и тѣ могат да развалятъ и съборятъ всичко, човѣкътъ бърза да нададе викъ, да не би други да го преварятъ. И той вика, та чакъ реве, дори по-силно и отъ събрата си, върху гърба на когото е фотографиралъ. За какво реве?“

Но правъ е г. Негенцовъ заедно съ тия г-да, които се нахвърлятъ така стрѣвно срещу инспекторите: тѣхъ не ги интересува личността инспекторъ — за тѣхъ институтътъ е важенъ; той е буржоазенъ институтъ, който трѣвало да бѣде проваленъ. И дотолкова, доколкото ми е предадено вѣрно, азъ ще си позволя да съобща, че г. Досю Негенцовъ е ималъ откровеността да заяви самъ на училищния инспекторъ Лазовъ въ присѣтствието на г. Никола Станевъ, председател на Съюза на класните учители, следното: „А бе ти си чуденъ човѣкъ!“ — казва на Лазовъ — „срещу тебе нѣмаме нищо противъ, но срещу института инспекция и инспекторъ, като буржоазенъ институтъ, ние ще го чернимъ и клеймимъ.“ И това е тѣхната задача — да клеймятъ и да чернятъ института и ония, които сѣ поставени отъ страна на държавата да ръководятъ този институтъ, да го клеймятъ като буржоазенъ институтъ.

И. Гавалюговъ (д. сг): А искатъ законност!

Д. Негенцовъ (с. д): Позволете ми да Ви попитамъ, отде научихте това?

И. Лѣкарски (д. сг): Азъ Ви казахъ, че ми е предадено отъ г. Лазовъ предъ нѣколко свидетели; казали сте му го въ присѣтствието на г. Никола Станевъ.

Д. Негенцовъ (с. д): Отъ кого Ви е предадено?

И. Лѣкарски (д. сг): Отъ самия Лазовъ, бившъ училищенъ инспекторъ, въ присѣтствието на г. Никола Станевъ.

Д. Негенцовъ (с. д): Дълга да Ви кажа, първо, че това не е истина, и, второ, че г. Лазовъ не е въ състояние да говори това.

И. Лѣкарски (д. сг): То е въ хармония съ всичко онава, което пишете, и съ начина, по който действувате, и между другото ме кара да го считамъ за достовѣрно.

Тѣ сѣ недоволни, г. г. народни представители, на учителски конференции да се пѣе „Шуми Марица“ и въ позива си къмъ българския народъ тѣ казватъ: „Въ хоръ пѣятъ разни заповѣдани пѣсни“. А кои сѣ тия заповѣдани пѣсни, сега ще ви кажа.

Тѣзи заповѣдани пѣсни, г. г. народни представители — това е народниятъ химнъ „Шуми Марица“. И ето какъ се изказватъ за пѣнето на „Шуми Марица“ въ учителските конференции — брой 8 отъ 1 ноември т. г. на в. „Съзнание“: (Чете) „Околийскиятъ инспекторъ — софийскиятъ — заставя учителите да ставатъ прави, като ученици, и да изпѣятъ „Шуми Марица“, преди да се мине къмъ дневния редъ. Нѣма що: учителите станали и изпѣли — зеръ селата сѣ гранични и въ повечето отъ тѣхъ министерството има право да мѣсти и уволнява.“ И „Съзнание“ продължава: „Устата може да пѣе, но сърдцето, сърдцето. . .“ Сърдцето може би, споредъ „Съзнание“, жее да пѣе „Интернационала“, а не „Шуми Марица“ въ конференциите на българските народни учители. И се завършва така: „Не дразнете народния учител, г-да“, — дразнимъ го, значи, защото искаме и той да пѣе народния химнъ „Шуми Марица“ — „той е по-искренъ и по-безкористенъ националистъ отъ васъ!“

К. Лулчевъ (с. д): Много право!

И. Лѣкарски (д. сг): Въ сѣщия позивъ се надава викъ противъ конференциите, които се нареждатъ отъ Министерството на народното просвѣщение за национално и патриотическо възпитание и ги таксуватъ като глупави формули. Кои сѣ тия глупави формули, г. г. народни представители? Кои сѣ тия идеи, които наричатъ на друго мѣсто въ в. „Съзнание“ шури патриотически идеи. Ето ги тия „шури патриотически идеи.“ Началникътъ на основното образование държи беседа по национално и патриотично възпитание. Резюме отъ тия си беседи и възгледите, прокарани въ тѣхъ, г. д-ръ Чакъровъ излага въ една статия, печатана въ в. „Училищно дѣло.“

С. Омарчевски (з. в): Въ 1922 г. на вашия патриотъ началникъ на основното образование бѣ даденъ орденъ отъ държавния глава и той го върна въ министерството — този, който говори за национално възпитание! Провѣрете книгата и ще видите. Сѣщиятъ той, който сега говори за национално възпитание, даде декларация за облагане съ данѣкъ сгради кжщата му, че тя има стойностъ 50.000 л., а тя струва 2.000.000 л. Такъвъ патриотъ е и сега учи другите на патриотизъмъ! Върналъ въ Министерството на просвѣтата ордена, даденъ му отъ държавния глава! Патриотъ! Фалиралъ патриотъ!

Министъръ Н. Найденовъ: Това е клевета.

Х. Баралиевъ (с. д): Това е вѣрно.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Моля ти-ина, г-да!

Министъръ Н. Найденовъ: Въ вашата тактика е, когато не успѣете на идейна почва, да гледате да унищожите морално своя противникъ. Мръсна тактика.

С. Омарчевски (з. в): Не Ви е срамъ да говорите! Азъ казахъ, че Вашиятъ патриотиченъ началникъ на основното образование подаде декларация за облагане съ данѣкъ сгради, че кжщата му струвала 50.000 л., когато тя струва 2.000.000 л.

К. Лулчевъ (с. д): (Казва нѣщо)

Министъръ Н. Найденовъ: Той (Сочи С. Омарчевски) дава мораленъ кредитъ на вашата политика.

С. Омарчевски (з. в): Отговорете ми вѣрно ли е това, което Ви казахъ — че Вашиятъ патриотъ началникъ на основното образование си е върналъ ордена, даденъ му отъ държавния глава?

Н. Топаловъ (д. сг): Ами когато учениците назначаваха съ протоколъ учители, какво национално възпитание имаше тогава? Какво национално възпитание насаждаше ти, като министъръ?

С. Омарчевски (з. в): (Къмъ Н. Топаловъ) Я се остави отъ този меракъ!

И. Лѣкарски (д. сг): Г. г. народни представители! Въ настоящия случай мене не ме интересува личността, а длжността и институтътъ — тѣ сѣ, които азъ защитавамъ и престижътъ на които искамъ да бѣде запазенъ.

Какво иска началникътъ на основното образование отъ народното учителство? Ето какво иска той. (Чете)

„Тъ“ — учителитъ — трѣбва добре да познаватъ държавата, въ която живѣятъ, да я считатъ за своя и да бждатъ готови да ѝ служатъ“... „прочее, народниятъ учителъ по законъ и съвѣсть е длъженъ да приобщава ученици и население къмъ държавата, въ която живѣятъ, къмъ нейнитѣ институти и учреждения. Учителъ, който има други разбирания по този въпросъ, длъженъ е доброволно да напусне длъжността си, ако не желае да бжде освободенъ противъ волята му“.

Това сж разбиранията на този началникъ, за които разбираия той е клейменъ, той е руганъ, той е злословенъ; и се злослови не като личностъ Чакъровъ, а като проводникъ на една здрава политика, една политика, съ която можемъ да се гордѣемъ, една политика, която иска и българскиятъ народъ, българскиятъ баща, българската майка.

К. Лулчевъ (с. д): Майката най-добре възпитава.

И. Лѣкарски (д. сг): И защото министерството иска да устройва конференции на учителството, ржководени отъ инспекторитѣ, Българскиятъ учителски съюзъ заповѣдва, пристѣпва къмъ акции. Така, въ единъ отъ последнитѣ броеве на в. „Съзнание“, отъ 15 ноември, въ уводната статия се заплашва и казва, че учителството трѣбва да отговаря на тия разпорѣждания на министерството „съ безучастие въ рефератитѣ и пробнитѣ уроци на тѣзи паршиви казионни конференции“, за да спаси честъта и достоинството си. По този начинъ ще се спаси честъта и достоинството на учителството — като се бойкотиратъ тѣзи „пършиви казионни“, както ги наричатъ тѣ, конференции, нареждани отъ министерството и неговитѣ органи!

Азъ свършвамъ, г. г. народни представители! За да мога да мотивирамъ питането си, което ще прочета накрая, азъ трѣбваше да ви направя достойни всички тѣзи цитати, за да разберете основателно ли е моето искане отъ министра да търси отговорности, защото отговорности трѣбва да се търсятъ. Когато народни учители на служба си позволяватъ да пишатъ по този начинъ, да се произнасятъ така по животрепущи въпроси отъ такъвъ сериозенъ характеръ, да клеймятъ онѣзи инспектори, които искали да се пѣе „Шуми Марица“ и които говорили за национално и патриотично възпитание, да отправятъ позиви, съ които да се призовава българскиятъ народъ да бжде арбитъръ между министра и управата на съюза, г. г. народни представители, това сж политически акции, за които, наистина, трѣбва да се търси отговорностъ и по закона за държавнитѣ служители, и по закона за народната просвѣта, и споредъ елементарнитѣ разбирания за допустимото въ нашата страна.

И ето защо азъ питамъ г. министра: (Чете)

„1. Известни ли Ви сж обвиненията на управителния комитетъ на Българския учителски съюзъ въ в. „Съзнание“ спрямо Васъ и министерството Ви, както и обидитѣ, отправени по адресъ на Вашитѣ началници и инспектори?“

2. Не смѣтате ли, че народнитѣ учители, членове въ управителния комитетъ на Българския учителски съюзъ, които сж се съгласили да излѣзе комитетътъ съ позивъ „Къмъ българския народъ“, въ който се ругатъ министерството и неговитѣ органи и се търси подкрепата на народа въ борбата на комитета съ министерството Ви и прокарваната отъ Васъ политика, сж грубо изложили учителския си престижъ, пренебрегнали сж най-елементарното си задължение за коректно държане и приличенъ езикъ къмъ министра си и прямитѣ си началници и че това имъ държане е несъвмѣстимо съ служебното имъ положение?“

3. Не смѣтате ли, че казаниятъ позивъ „Къмъ българския народъ“, който щѣлъ да се отпечата отдѣлно за „масово и безплатно разпространение между народа“ и въ който се иска съкращаване на „разходвани голѣми срѣдства — за непроизводителни цели, по разни извънредни плащания на арбитражни сѣдии и адвокати, на високи банкови чиновници, на разни комитети въ държавни мини, плащания за безплодни командировки въ чужбина и т. н.“ (Цитатъ отъ позива); въ който се отбелязва, че Камарата е отхвърлила искането на съюза за увеличение заплатитѣ на учителитѣ въ формата и размѣра, който е исканъ, а е гласувала само по 150 л. месечно на по-старитѣ учители; въ който се призовава народътъ да подкрепи съюза за прокарване неговитѣ искания и пр. — не смѣтате ли, че този позивъ е чисто и просто една партийно-политическа акция, която може да бжде позволена за неучителитѣ, партизани и членове въ управителнитѣ тѣла на политически партии, като г. г. Д. Негенцовъ, Ив. Пастуховъ и др., които сж и членове въ управителния комитетъ на Българския учителски съюзъ, но която, отъ гледна точка на закона за държавнитѣ служители и този за народното про-

свѣщение, не е позволена за учители отъ народнитѣ училища?

„4. Смѣтате ли да потърсите отговорностъ за всичко това отъ учителитѣ членове на управителния комитетъ на Българския учителски съюзъ?“

Ако тѣзи учители казватъ, че нѣматъ участие въ този позивъ и въ тѣзи писания, азъ ги питамъ: смѣтатъ ли, че е достойно да продължаватъ да стоятъ въ управата на съюза заедно съ онѣзи, които сж злоупотребили съ тѣхното положение на членове въ управителния комитетъ на Българския учителски съюзъ и сж извършили една недоволна постѣпка къмъ своитѣ другари учители и членове на този комитетъ, като, безъ тѣхно съгласие, сж поднисува позива отъ името на цѣлия управителенъ комитетъ? Не смѣтатъ ли, че тѣхното мѣсто не е повече въ този комитетъ? (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Х. Баралиевъ (с. д): Вие сте платенъ адвокатъ. Не е ли истина, че получавате заплата като редакторъ на „Училищно дѣло“?

Министъръ Н. Найденовъ: Вие сте клеветникъ!

И. Лѣкарски (д. сг): (Къмъ Х. Баралиевъ) Вие лъжете! Не съмъ редакторъ и не получавамъ никаква заплата.

П. Анастасовъ (с. д): Не е ли истина, че лично предъ мене призна, че си вземалъ по 2.000 л. месечно като редакторъ на „Училищно дѣло“ заедно съ Христо Стояновъ?

И. Лѣкарски (д. сг): Истината е следната. Презъ месецитѣ юлий, септември и октомври 1928 г., при основаването на в. „Училищно дѣло“, по молбата на г. министра на просвѣтата, вземахмъ участие въ редактирането на вестника, като редактори-основатели. Писахмъ статии и участвувахмъ непрекъснато въ заседанията на комитета, който рецензираше материалитѣ. За тѣзи месеци получавахмъ по 2.000 л.

К. Лулчевъ (с. д): (Казва нѣщо)

И. Лѣкарски (д. сг): И, ако ви интересува, ще ви кажа, че частъ отъ тази сума съмъ подарилъ на ученическата трапезария въ Кюстендилъ, а другата похарчихъ за пѣтни и престояване въ София. А вие вземате съ стотици хиляди лева отъ касата на Българския учителски съюзъ.

Х. Стояновъ (д. сг): Г. председателю! Понеже се намиъси и моето име, моля, да ми дадете думата за една минута.

Председателствуващъ А. Христовъ: Имате думата.

Х. Стояновъ (д. сг): Вѣрно е, че бѣха ми предвидени по 2.000 л. на месецъ, ако се не лъжа, когато редактирахъ „Училищно дѣло“, но всичко каквото ми се следваше, азъ го изпратихъ на директора на девическата гимназия въ Русе, и срещу това имамъ писмо, което, ако обичате, мога да ви го донеса. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ. Възражения отъ социалдемократитѣ).

Д. Нейковъ (с. д): Това го знаемъ.

И. Гавалюговъ (д. сг): Г. Лѣкарски е подарилъ полученото на ученическата трапезария, но вие не подарявате нищо.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Нейковъ, за да развие питането си.

Д. Нейковъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Отправилъ съмъ къмъ г. министра на народното просвѣщение следното питане: (Чете)

„Г. министре! Отъ две години вече при повѣреното Ви министерството се издава в. „Училищно дѣло“, редактиранъ и списванъ, както научаваме, отъ народния представителъ Иванъ Лѣкарски и, между другитѣ чиновници въ министерството, отъ началника на основното образование д-ръ Ст. Чакъровъ и подначалницитѣ Маринъ Влайковъ и Д. Цонковъ. На тия редактори и списвачи се плаща допълнително, вънъ отъ редовнитѣ заплати, като чиновници. Въпрѣки Вашитѣ изявления, че в. „Училищно дѣло“ ще служи за изяснение на училищната Ви политика и ще дава обективни сведения — нѣщо, което въ достатъчна степенъ се обслужва отъ официалното издание на министерството Ви: „Училищенъ прегледъ“ — той се е обърналъ въ най-последенъ партизански вестникъ, като прибѣгва до клевети и интриги, за да възбужда духоветѣ въ срѣдата на

учителството, копае пропасть между министерството и същото учителство и по тоя начин създава всички отрицателни предпоставки за едно нормално сътрудничество между министерството и учителството. Независимо от всичко това, споменатите горни чиновници от министерството Ви продължават да пишат партизански и клеветнически статии и в някои партийни вестници а то тоя начин напълно уронват престижа на министерството и службата, която заемат в него.

Предъ видъ на това и при убеждението ми, че, ако „Училищно дѣло“ продължава да се списва в днешния си духъ и неговите редактори продължават да партизанствуватъ, чувствувайки се закриляни отъ властта въ Вашето лице, създаденото зло ще продължава и ще вземе нежелателни размѣри, осмѣлявамъ се да Ви помоля да ми отговорите:

1) Не възнамѣрявате ли да разпоредите спирането занаяпредъ на в. „Училищно дѣло“, като по тоя начинъ спестите ония разходи, които днесъ се извършватъ за смѣтка и тежестъ на бюджета и на списанието „Училищно прѣгледъ“?

2) Не мислите ли, че партизанството на горните Ваши чиновници чрезъ тоя и други вестници уронва престижа на министерството и унижава достойнството на службата, или, ако тѣхното поведение може да бѣде оправдано, покровителствувано и насърчавано, то не следва ли да се позволи същото и на всички Ваши подведомствени чиновници и учители?

Г. г. народни представители! И другъ пътъ отъ трибуната на Народното събрание е ставало дума за списването на тоя вестникъ. Миналата година, когато се дебатираше по бюджета на Министерството на народното просвѣщение, азъ лично имахъ възможностъ да обѣрна вниманието на г. министра, че отъ страниците на „Училищно дѣло“ се сипятъ срещу учителството, неговите организации и водители на тия организации много незаслужени укори, обиди, лъжи и клевети. Тогава имахъ също възможностъ да посоча, че материалите, които се помѣстватъ въ „Училищно дѣло“, често пъти се пишатъ съ непристоенъ, обиденъ, дързкъ и недостоенъ езикъ, който уронва престижа не само на лицата, които редактиратъ и списватъ този органъ, но и на министра на народното просвѣщение, който е отговоренъ за списването му, както и на самото Министерство на народното просвѣщение.

И. Гавалюговъ (д. сг): Употрѣбвя ли думите „щур“ и „пършиви“?

Д. Нейковъ (с. д): Има нѣщо по-страшно, само имайте малко търпение.

Известно е, г. г. народни представители, че Министерството на народното просвѣщение е единъ върховенъ институтъ въ нашата страна, който има за задача да промишлява и да провежда една политика за възпитанието и образованието не само на младите поколения, но и на възрастните граждани и гражданки. Вѣрвамъ, че никой разуменъ и добросъвестенъ човѣкъ нѣма да отрече, че, като такъвъ институтъ, Министерството на народното просвѣщение въ всичките свои прояви трѣбва да бѣде образецъ и на търпимостъ, и на скромностъ, и на почтеностъ, и на учтивостъ, и на примирение, и на законностъ. Въобще, Министерството на народното просвѣщение винаги трѣбва да проявява ония добродетели, които иска да култивира въ подрастващото поколение и у възрастните. На всѣки случай, този върховенъ възпитателно-образователенъ институтъ въ никой случай не би трѣбвало да дава примѣръ на невъзпитание, на лошо или на недостатъчно възпитание.

За голѣмо съжаление „Училищно дѣло“ още отъ основаването си трѣгна изъ единъ по-другъ пътъ. Ние виждаме днесъ вече този вестникъ, закрилянъ и защитенъ отъ министра на народното просвѣщение отъ висотата на министерската маса, отъ страниците на партийния печатъ и отъ името на самото министерство, отъ денъ на денъ все повече да затѣзва въ партизанското благо и е трѣгналъ изключително по пътя на лъжитъ, клеветитъ, обидитъ спрямо учителството, неговите организации и водители му, особено спрямо Българския учителски съюзъ и неговите водители.

И. Лѣкарски (д. сг): И пуска корени въ срѣдата на учителството, което отрезнява вече.

Министъръ Н. Найденовъ: (Къмъ Д. Нейковъ) Голѣмъ цинизъмъ!

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Моля г. Лѣкарски, както и всички васъ да не се смущавате предварително...

И. Лѣкарски (д. сг): Не, съвсемъ не се смущавамъ.

Д. Нейковъ (с. д): ... и да не ви се зловидятъ тия думи, тази характеристика, която предварително давамъ за в. „Училищно дѣло“, тъй като следъ тая характеристика азъ веднага ще пристѣпя къмъ посочването на изобилни факти изъ страниците на „Училищно дѣло“, отъ което имамъ предъ менъ цѣла една годишнина.

Нека прибавя, че моето питане има за целъ да допринесе, колкото се може, за омекотяването на оная атмосфера, която се е създадала между учителството и Министерството на народното просвѣщение, атмосфера твърде задушлива и неблагоприятна за тежката, деликатна и сложна работа на българския народенъ учител. И азъ ще бѣда много благодаренъ, ако съ моето питане допринесе що-годе нѣщо за омекотяването на тая атмосфера и за създаването на друга една атмосфера, атмосферата на търпимостъ, която да подтикне и поощри учителството въ неговата народополесна дейностъ.

Напоследъкъ, г. г. народни представители, въ учителските срѣди се третира съ голѣма горещина, за да не кажа съ ожесточеностъ, въпросътъ за свободните учителски конференции. Тоя въпросъ не е нито новъ, нито случаенъ. Той засѣга еднакво както държавата, народа, учителските организации и водители на тия организации, така също засѣга и вѣлнува цѣлокупното учителство въ България, класно, прогимназиално и първоначално, тъй като той се отнася до правото и дълга на българския народенъ учител да се развива и самоусъвършенствува въ педагогическо и въ всѣко друго отношение.

Вие знаете, г. г. народни представители, колко мжчна, колко тежка е учителската работа, особено работата на учителите въ селата; вие знаете при какви неблагоприятни условия работятъ тия учители; вие знаете какви противодействия и прѣчки срѣщатъ тия учители отъ страна на неразбрани, по-буйни партизани, отъ страна на невежи граждани и селяни, заинтересовани думбази и крѣчмари, които всячески се стремятъ да спънатъ народополесната дейностъ на учителя. Учителътъ, обаче, въ желанието си да бѣде полезенъ на народа и на учениците, никога не се е отказалъ отъ правото си и отъ дълга си да се самоусъвършенствува и да се грижи за своето развитие. Въ това свое желание учителътъ, въ лицето на своята организация — Българскиятъ учителски съюзъ — отдавна е трѣгналъ по пътя на свободната инициатива. Учителските дружества сѣ устройвали свободни конференции, на които сѣ стичали учители отъ цѣли околии, отъ цѣли окръзи и отъ цѣли по-голѣми части на нашата страна, където сѣ слушали лекции по педагогически, по методически, по културни и по редица научни въпроси.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. Нейковъ! Цѣлъ часъ говорите. Малко по-кратко.

Председателствуващъ А. Христовъ: Г. Нейковъ! Вие развивате своето питане. Само 15 минути трѣбва да говорите!

Министъръ Н. Найденовъ: Какъвъ е тоя моралъ тукъ? Цѣлъ часъ да се говори!

Д. Нейковъ (с. д): Г. министре! Г. Лѣкарски говори цѣлъ часъ. Азъ не съмъ говорилъ още 10 минути, а вие ме прекъсвате.

Министъръ Н. Найденовъ: Може ли такова нѣщо — такива дълги речи да се държатъ? Само повтаряте казаното. Щадете ни нервите.

Председателствуващъ А. Христовъ: Г. Негенцовъ говори цѣлъ часъ. Говорете по-кратко.

Д. Нейковъ (с. д): Г. Лѣкарски говори цѣлъ часъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Ако почне да се злоупотрѣбвява съ правото на контролъ чрезъ питанието, не знамъ къде ще стигнемъ.

Д. Нейковъ (с. д): Моля Ви се!

Министъръ Н. Найденовъ: Това е скандалъ!

Д. Нейковъ (с. д): Въпросътъ за учителските конференции е единъ голѣмъ и сериозенъ въпросъ, и азъ мога г. министра на народното просвѣщение да бѣда така добъръ да не избѣгва разглеждането на тоя въпросъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Слушамъ, слушамъ.

Т. Стоилковъ (д. сг): Ама цѣлъ часъ не може да се развиватъ питаня. Или има правилникъ, или нѣма правилникъ. Вие занимавате цѣлъ часъ Народното събрание.

Д. Нейковъ (с. д): Не е цѣлъ часъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: Моля, г-да! Г. Нейковъ е почналъ речта си отъ 10 минути.

Д. Нейковъ (с. д): Ето, г. председателъ ви казва, че едва сега съмъ почналъ. Защо ми губите само времето?

Министъръ Н. Найденовъ: За свободните конференции се говорѣ отъ г. Негенцова.

Председателствуващъ А. Христовъ: За конференциите се говори, г. Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): Г. председателю и г. министре! Моля ви се, спокойствие.

Т. Стоилковъ (д. сг): Вие ангажирахте цѣлото заседание.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ ще ви кажа какъ се третира въ страниците на „Училищно дѣло“ въпросътъ за учителските конференции. Г. министре! Вие не веднѣжъ заявихте въ печата, че отговаряте за „Училищно дѣло.“ Седнете на мѣстото си, бждете търпеливи и после отговорете.

Министъръ Н. Найденовъ: Отправено е питане къмъ менъ, ще Ви отговоря, но недейте злоупотрѣблява съ времето на Народното събрание.

Председателствуващъ А. Христовъ: Г. Нейковъ! Имате още 5 минути. Спрете се на питането си.

Министъръ Н. Найденовъ: Правилникътъ позволява да говорите 15 минути.

Д. Нейковъ (с. д): Г. Лѣкарски говори цѣлъ часъ. Азъ съмъ говорилъ 10 минути.

Председателствуващъ А. Христовъ: Г. Негенцовъ говори доста по учителските конференции.

Министъръ Н. Найденовъ: Изреждатъ се по единъ и сѣщи въпросъ по единъ часъ да говорятъ! Може ли такова нѣщо? Скандалъ!

Д. Нейковъ (с. д): Азъ моля г. министра още веднѣжъ, моля и народното представителство, което — нека да го признаемъ — бѣше много търпеливо да изслуша двамата преждеговоривши, нека да бжде тъй добро и търпеливо да изслуша и менъ, безъ да ме задява и прекъсва безъ нужда, за да мога да свърша по-скоро, отколкото преждеговорившиятъ.

Г. г. народни представители! Напоследъкъ Министерството на народното просвѣщение се е уплашило и му се е сторило, че тия педагогически конференции носятъ нѣщо страшно и опасно за учебното дѣло или за нашата страна, както това се пише въ страниците на „Училищно дѣло“, вследствие на което съ едно окръжно то забранява тия конференции, или, по-право казано, ги поставя въ такива ограничителни рамки и условия, че ги прави невъзможни. По такъвъ начинъ, г. г. народни представители, българското народно учителство се вижда спънато въ своя полетъ къмъ наука, къмъ знания, къмъ съвършенство, къмъ свобода тъкмо отъ онова мѣсто, отъ което то съ всичките основания очакваше само насърчение и подкрепа. Българското народно учителство се видѣ оскърбено и унижено тъкмо отъ она просвѣтно-културенъ институтъ въ нашата страна, който има дълга, който има назначението именно да се грижи за всестранното развитие на българското народно учителство, за да може то да бжде улеснено да изпълни съ по-голъма сполука своята мисия. Но, г. г. народни представители, Министерството на народното просвѣщение не само е спънало тия конференции, . . .

Министъръ Н. Найденовъ: Цѣлото заседание мина въ питаня. Това е скандалъ! Никога не е било това!

Председателствуващъ А. Христовъ: Г. министре! Г. Нейковъ не е говорилъ 15 минути. А. г. Негенцовъ продължи съ Ваше съгласие.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г-да! На всѣко нѣщо има редъ.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ ще свърша скоро.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е добре, свършете.

Председателствуващъ А. Христовъ: Ограничете се въ Вашето питане.

Д. Нейковъ (с. д): Ама, г. председателю, не можете още при почването да ме смущавате. Вие ме тревожите и ме отклонявате отъ моята мисълъ. Най-после самиятъ министъръ не трѣбва да отбѣгва отъ тия въпроси.

Министъръ Н. Найденовъ: Не отбѣгвамъ.

Д. Нейковъ (с. д): Тогава потърпете.

Министъръ Н. Найденовъ: Ако искате още по-всестранно да се разиска въпросътъ, азъ Ви моля, г. Нейковъ, обърнете Вашето питане въ интерпелация. Нека се изкажатъ всички парламентарни групи, защото този въпросъ надхвърля рамките на училищната политика и става единъ голѣмъ държавенъ въпросъ.

Д. Нейковъ (с. д): Ще го обърна въ интерпелация.

Министъръ Н. Найденовъ: Обърнете го въ интерпелация, и тогава говорете колкото позволява правилникътъ. Недейте, обаче, злоупотрѣблява сега, по поводъ на едно питане, съ търпението на народното представителство!

Д. Нейковъ (с. д): Азъ искамъ да бждете справедливъ, г. министре. Вие слушахте г. Лѣкарски и не пожелахте да го спънете, макаръ че той говори цѣли 40 минути!

Министъръ Н. Найденовъ: И за г. Лѣкарски трѣбваше да се спазва правилникътъ.

Д. Нейковъ (с. д): Да, трѣбваше, но къде бѣхте Вие тогава?

Министъръ Н. Найденовъ: Отъ вашата група по този въпросъ Вие говорите втори и повтаряте вече казани работи.

Д. Нейковъ (с. д): Е, тогава, за да се види, че не се повтарятъ едни и сѣщи работи, азъ минавамъ къмъ страниците на „Училищно дѣло“. (Възражения отъ сговористите)

По въпроса за учителските конференции г. д-ръ Чакъровъ, началникъ на основното образование, пише статия и, вмѣсто да си послужи съ доводи и мотиви, които да оправдаятъ становището на министерството по този въпросъ, той пише следното: . . .

К. Лулчевъ (с. д): (Къмъ министра) Вие по заповѣдъ на генералъ Шкойновъ назначихте Чакъровъ началникъ на основното образование!

Министъръ Н. Найденовъ: Вие сте единъ мръсенъ клеветникъ!

Д. Нейковъ (с. д): Д-ръ Чакъровъ е осъденъ; срещу него има присѣда!

К. Лулчевъ (с. д): По заповѣдъ на генералъ Шкойновъ Вие назначихте Чакърова!

Х. Баралиевъ (с. д): Той е родозащитникъ!

Министъръ Н. Найденовъ: Ето най-добрата характеристика за вашата борба — тя е тази, която сега изпозувате.

К. Лулчевъ (с. д): Тѣй редите Вие Вашите дѣла въ министерството! По заповѣдъ на генералъ Шкойновъ е назначенъ Чакъровъ!

Министъръ Н. Найденовъ: Вие сте клеветникъ!

К. Лулчевъ (с. д): Истина е това, което казвамъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Осъденитъ, споредъ конституцията, нѣматъ право да заематъ държавна служба и да възпитаватъ младежта. Това трѣбва да се разбере.

Председателстващ А. Христовъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): Лъжа ли е, г. министре, че Чакъровъ е осъденъ и че никой не го иска въ министерството?

К. Лулчевъ (с. д): Това е истина.

Председателстващ А. Христовъ: Г. Лулчевъ! Прави Ви изобличение, дето вземате думата безъ разрешение!

К. Лулчевъ (с. д): Азъ казвамъ една истина, а Вие ми правите изобличение!

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ казвамъ също една истина — че Вие сте клеветникъ!

К. Лулчевъ (с. д): Д-ръ Чакъровъ нѣма нито единъ приятелъ въ Вашето министерство, г. министре. Тамъ нѣма нито единъ човѣкъ да го защитава; само Вие го защитавате. Той е човѣкъ осъжданъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Вие сте майстори да измисляте клевети! Виртуози сте въ това отношение! Това е вашата тактика за борба!

К. Лулчевъ (с. д): Кажете, че нищо не знаете по тора, което става въ министерството!

Министъръ Н. Найденовъ: Много добре зная и затуй ви боли!

К. Лулчевъ (с. д): Нищо не ни боли.

Председателстващ А. Христовъ: (Звъни)

Министъръ Н. Найденовъ: Ако азъ не знаехъ какво става въ моето министерство, вие щѣхте да бъдете спокойни!

Н. Топаловъ (д. сг): (Къмъ К. Лулчевъ) Уважайте другаря си (Сочи Д. Нейковъ), ако не уважавате себе си!

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ трѣбва да кажа, че Чакъровъ не е назначенъ по настояване на генератъ Шкойновъ.

К. Лулчевъ (с. д): Така е назначенъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ казахъ, че сте клеветникъ!

К. Лулчевъ (с. д): Никакъвъ клеветникъ! Азъ говоря истината. Искате ли да Ви го докажа?

Министъръ Н. Найденовъ: Докажете го.

К. Лулчевъ (с. д): Ще Ви го докажа.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ преди всичко не познавамъ Шкойнова, нито съмъ въ връзка съ него. Вие сте единъ клеветникъ!

К. Лулчевъ (с. д): Не съмъ клеветникъ, а говоря истината.

Министъръ Н. Найденовъ: Клеветникъ сте, и това е ужасно! Такава долнопробна клевета, такава ужасна мръсотия, такава непочтеностъ въ общественитѣ борби никога не съмъ допускалъ!

К. Лулчевъ (с. д): Кажете, че нищо не знаете за това, що става въ Вашето министерство!

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ се чудя какъ Вие сте въ Камарата съ този манталитетъ, съ този моралъ!

К. Лулчевъ (с. д): Вие за моралъ говорите!

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Въ брой 28 отъ 13 ноемврий 1929 г. на в. „Учителско дѣло“, въ статията „Свободни конференции“, д-ръ Чакъровъ съ подписа си пише следното: (Чете)

„Що се касае до подбора на лекторитѣ, околийскитѣ учителски дружества канятъ само „свои съмишленици“, посочени отъ управителния съветъ на Б. У. С. Тукъ се лази голѣма партийностъ, вследствие на което въ конференцитѣ на съюза не може да се промѣкне никой буржоазенъ лекторъ, камо-ли противникъ на идеологията на Б. У. С.

Лекторитѣ, прочее, въ тия конференции се подбиратъ съобразно партийната имъ принадлежностъ, като се подлагатъ на аутодафе всички противници точно тъй, както папитѣ въ срѣднитѣ вѣкове подлагаха на огънь и унищожение еретикитѣ“.

Г. г. народни представители! Цѣлниятъ пасажъ буква по буква, дума по дума е лъжа, е клевета отначало до край. Зашто никога Българскитѣ учителски съюзъ, въ лицето на своя управителенъ комитетъ, не е налагалъ насила лектори на учителскитѣ конференции. Учителскитѣ дружества всѣкога сѣ били свободни да избиратъ лекторитѣ и да ги канятъ да държатъ ония лекции, които тѣ сами сѣ си опредѣлили.

Г. Чакъровъ въ своята статия не посочва за това нито единъ случай, макаръ че бѣше длъженъ да направи това, макаръ че имаше пълната възможностъ да стори това. Той, обаче, предпочете чрезъ лъжа и клевета да се нахвърли и да обиди българското народно учительство.

И за да видите, че това е така, г. г. народни представители, азъ ще ви посоча лекторитѣ, които сѣ държали лекции предъ учителскитѣ конференции. Като лектори на тѣзи конференции сѣ били: проф. Александъръ Цанковъ, проф. Стефанъ Консуловъ, проф. Спиридонъ Казанджиевъ, проф. Димитъръ Кацаровъ, Стоянъ Чилингировъ, д-ръ Василь Мановъ, Атанасъ Георгиевъ, сега Софийски окръженъ училищенъ инспекторъ, проф. Иширковъ, проф. Фаденхехтъ, Рафаилъ Поповъ, проф. Геза Фехеръ, Косю Рачевъ и пр. и пр. общественици, педагози и методици.

Можете ли, г. министре, да допълните и да ни посочите кои отъ тѣзи лица сѣ социалисти и кой отъ тѣзи лица е билъ поканенъ да чете лекции заради своята партийна принадлежностъ? Можете ли да отречете, че тѣзи лица, чели лекции въ учителскитѣ конференции, не сѣ посочени отъ самитѣ учителски дружества?

Г. г. народни представители! Нѣщо повече, азъ мога да ви кажа, че г. Чакъровъ, който пише тази статия — доколкото моята паметъ не ме лъже — той самъ се е отзовавалъ на поканитѣ на учителскитѣ дружества и е чели лекции по методически и по педагогически въпроси. Какво трѣбва да помислимъ ние за г. Чакъровъ: дали че той тогава е билъ орѣдие на социалиститѣ или на ржководителитѣ на Българския учителски съюзъ, или че действително г. Чакъровъ сега не знае какво приказва?

Г. г. народни представители! Че онова, което азъ ви казвамъ, е истина — доказателство за това ще намерите въ в. „Съзнание“, въ който Българскитѣ учителски съюзъ съобщава на всеуслухание на обществото и на учителството следното: (Чете)

„Даваме наново списъка на рефератитѣ, които сѣ готови да държатъ въ нашитѣ конференции г. г. професоритѣ, членове на професорското дружество.

1. Професоръ Б. Филловъ, редовенъ професоръ по археология, ул. „Патриархъ Ефтимъ“ 12, ще реферира по:

а) Старобългарското изкуство, 2 лекции;

б) Помпей, 1 лекция;

в) Императорския Римъ, 1 лекция.

Всички съ проекционни картини, при условие, че има добъръ проекционенъ апаратъ на мѣстото.

Проф. Йорданъ Ковачевъ, редовенъ доцентъ по геодезия, ще реферира по:

а) Устройство на вселената, 1 лекция;

б) Нашата слънчева система, 1 лекция. — Всички ще бъдатъ така и така държани.

Проф. Н. Недѣлковъ, редовенъ доцентъ въ агрономическия факултетъ, ще реферира по: „Български сортове грозде“.

Х. Стояновъ (д. сг): Всичката работа е тамъ, че тѣхъ пращате по небесата да измѣрватъ слънцето и луната, а съ земнитѣ въпроси се занимава Негенцовъ и други.

Д. Нейковъ (с. д): Проф. Петко Стояновъ, частенъ доцентъ въ юридическия факултетъ, по-рано радикалъ, сега демократъ, ще чете лекция на тема: „Съвременни финансови въпроси“. Това не сѣ въпроси за небесата, ами сѣ анджакъ съвременни въпроси.

Проф. Г. П. Геневъ ще говори по въпроса: „България и Обществото на народитѣ въ съвременната демокрация“ — една навременна лекция, единъ въпросъ, който интересува и днесъ цѣлокупното българско общество.

Проф. Спиридонъ Казанджиевъ ще чете следнитѣ лекции:

а) Какъ възприемаме свѣта?

б) Силата на чувството въ душевния животъ на човѣка;

в) Психологията на възраститѣ;

г) Психология на масата;

д) Естетическо съзерцание“ и т. н.

Г. г. народни представители! Направихъ ви тѣзи цитати, за да видите какъ г. Чакъровъ. . .

Министъръ Н. Найденовъ: (Излиза отъ залата)

Д. Нейковъ (с. д): Г. министре! Стойте тукъ! — ... дебело лъже, дебело клевети, дебело обижда българското учителство, като казва, че въ тѣзи конференции не може да се промъкне нито единъ буржоазенъ лекторъ. И азъ смѣтамъ, че г. министърътъ на народното просвѣщение е длъженъ да даде своитѣ обяснения въ Народното събрание.

Д. Жостовъ (мак): Той е единъ отличенъ българинъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Връща си ордена. Много отличенъ българинъ!

Д. Нейковъ (с. д): Азъ ви питамъ: съ какво морално право този г. докторъ педагогъ ще иска да култивира въ училищитѣ и въ гражданитѣ стремежъ и воля къмъ хубавото, истината и доброто, когато той самиятъ е единъ вулгаренъ лъжецъ, като казва, че учителскитѣ конференции иматъ такъвъ и такъвъ характеръ?

Министъръ Н. Найденовъ: (Идва въ залата)

Д. Нейковъ (с. д): Но, г. г. народни представители, азъ минавамъ на единъ въпросъ, по който ме предизвиква да кажа нѣколко думи г. Христо Стояновъ. Вѣрно е, че на педагогическитѣ конференции, освенъ педагогически и методически въпроси, българското учителство, организирано въ своитѣ съюзи — класенъ, прогимназиаленъ и първоначаленъ — разглежда и въпроса за характера на своитѣ организации, разглежда и въпроса за дисциплината въ своитѣ организации.

Х. Стояновъ (д. сг): Това трѣбва да става въ частни заседания на Учителския съюзъ, а не въ училищни конференции.

Д. Нейковъ (с. д): Нѣма ли то право да разглежда въ своитѣ конференции въпроси, които го интересуватъ, като тоя за характера на неговата организация?

Х. Стояновъ (д. сг): Въ своитѣ конференции не.

Д. Нейковъ (с. д): Българското учителство спори и съ Васъ, г. Стояновъ, върху въпроса: пролетарий ли е българскиятъ учител или е буржоа? Вие поддържате тезата, че българскиятъ учител е пролетарий; Българскиятъ учителски съюзъ бѣше на друго мнение, бѣше противъ тази Ваша теза. Но питамъ Ви азъ, има ли право българското учителство да се интересува отъ този въпросъ? Има. Но въпросътъ е другъ. Г. Чакъровъ пише по-нататъкъ: (Чете) „Конференциитѣ на учителскитѣ дружества иматъ винаги тенденция. Педагогическитѣ въпроси въ тѣхъ сѣ само параванъ, задъ който се прикриватъ синдикални и чисто агитационни попъзновения. Педагогическото усъвършенстване на учителитѣ за тѣхъ е второстепенна работа; . . .“

И. Лѣкарски (д. сг): Точно така.

Д. Нейковъ (с. д): . . . „главната задача е учителството да се тури подъ прѣкото и непосредствено влияние на фанатизирани съюзни дейци, за да се упражни идейно влияние върху младото учителство“.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Точно така, отлично казано!

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Че нима българскиятъ народенъ учител нѣма право въ тия конференции да разглежда въпроса за своята идеология или да избира делегати за своя конгресъ, както казва г. Чакъровъ въ статията си по-нататъкъ, или да избира настоятелства за своитѣ дружества?

И. Лѣкарски (д. сг): 120 учебни дни иматъ учителитѣ, а 20 дни отдѣлятъ за конференции. Това е въ ущърбъ на училището.

Д. Нейковъ (с. д): Г. Лѣкарски! Тогава вземете боздуганъ и идете въ учителскитѣ дружества Вие, за да избирате делегати за конгреса и членове на настоятелствата. Дайте чакъровъ още пѣтни и дневни, дайте му и една рота

родозащитници и го пратете въ учителскитѣ дружества да избира делегати. Учителскиятъ съюзъ вѣнъ отъ законитѣ ли е или е свободна и законна организация? Въ него учителитѣ иматъ ли право на състезание за своята идеология? Кой ви дава право да тормозите учителството и да му налагате една или друга идеология, . . .

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Законътъ за възпитанието на децата.

Д. Ивановъ (д. сг): То тормози народната просвѣта.

Д. Нейковъ (с. д): . . . когато то има своя, безъ тя да бѣде противъ добрия редъ, противъ религията, противъ добритѣ народни нрави?

Г. г. народни представители! Ако вие кажете, че учителството въ тия конференции конспирира, че то е противъ добрия редъ въ държавата, че върши опасна работа за държавата, то г. министърътъ на народното просвѣщение е длъженъ да вземе съответнитѣ мѣрки, но вие се интересувате отъ въпроса само дотолкозъ, доколкото искате учителството да прати на своитѣ конгреси не едни, а други делегати. Ами кой ви дава това право? Ако вие вършите това, не е ли то вулгарна партизанщина, не е ли улично партизанство? Защо се пришивате къмъ една група отъ Учителския съюзъ и искате да я изтикате напредъ, за да вземете чрезъ нея ръководството и управлението на Българския учителски съюзъ? Когато вие правите това — повтарямъ ви — не вършите ли най-площадно партизанство? Не сме ли ние въ правото да ви кажемъ, че нѣмате право да се мѣсите тамъ?

Г. г. народни представители! „Училищно дѣло“ не свършва само съ тия свои клевети. „Училищно дѣло“ въ друга статия, писана отъ г. Свѣтозаръ Мирковъ, човѣкътъ съ многото псевдоними, но съ истинското си име Маринъ Влайковъ, издател на „Чудесата на Хитъръ Петъръ и Настрадайнъ ходжа“, въ статията „Изворътъ на нашата сила“, като противопоставя идеологията на Българския учителски съюзъ на идеологията на организацията на общинскитѣ служители, казва: „Вмѣсто това, в. „Съзнание“, органъ на Българския учителски съюзъ, не позволява да се припомня дългътъ на учителството, защото това било оскръбление. Той издига другъ лозунгъ: „Всичко за учителя, нищо за училището“. Г. г. народни представители! Това е нова лъжа, клеветата и обидата за учителството, защото то като организация никога не е казвало: „Всичко за учителя, нищо за училището“, а, напротивъ, то винаги е казвало: „Ще работимъ, ще се трудимъ за българския народъ, . . .“

И. Лѣкарски (д. сг): Не учителството, а управата на Българския учителски съюзъ. Управителниятъ комитетъ на Българския учителски съюзъ и народното учителство сѣ две различни нѣща. При това българското народно учителство брой 20.000 души, а въ Учителския съюзъ сѣ 12.000.

Д. Нейковъ (с. д): . . . за да изпълнимъ своя дългъ, макаръ да сме гладни, макаръ да сме недостатъчно платени“. То всѣкога е казвало: „Работя за себе си, работя за децата въ училището, работя за народа си“. Ето това е лозунга на Българския учителски съюзъ, който се издига въ учителскитѣ конференции. А че това е така, г. г. народни представители, ни показва една статистика, печатана въ в. „Съзнание“, отъ която се вижда каква културно-просвѣтна работа сѣ извършили учителскитѣ дружества само за 1 година. За една година само тѣ сѣ работили въ 650 вечерни и недѣлни училища; дали сѣ 1.257 представления, утра и вечеринки; работили сѣ въ 892 читалища и трапезарии; работили сѣ въ 106 курсове и конференции; работили сѣ въ 532 кооперации, държали сѣ 512 публични събрания отъ просвѣтителенъ, стопански и другъ характеръ. Съ тази своя дейность учителството казва ли: „Всичко за менъ, а нищо за държавата“? Когато „Училищно дѣло“ твърди противното, не е ли това очевидна лъжа, не е ли очевидна клеветата срещу едно съсловие, което се е запазило на висотата на своето положение и заслужава по-големо внимание именно отъ Министерството на народната просвѣта?

И. Лѣкарски (д. сг): Вие извращавате мисълта на „Училищно дѣло“. То не казва това за учителството, а го казва за управата на учителския съюзъ. „Училищно дѣло“ не казва това, което Вие сега казвате.

Председателствуващъ А. Христовъ (Звѣни)

Х. Баралиевъ (с. д): Такива като тебъ, които не знаятъ какво приказватъ, водятъ министритѣ си на боклука.

И. Лѣкарски (д. сг): Отъ Баралиева никога нѣма да поискамъ интелектъ.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Къмъ Д. Нейковъ) Свършете.

Д. Нейковъ (с. д): Ще свърша скоро. Кажете на г. Лѣкарски да не ме смущава.

Председателствуващъ А. Христовъ: Г-да! Съ това питане се отнеха два часа. Г. Негенцовъ говори цѣль часъ, г. Лѣкарски говори половинъ часъ, Вие, г. Нейковъ, говорите сѣщо половинъ часъ. Ето защо азъ ще питамя народното представителство дали е съгласно г. Нейковъ да продължи.

Който е съгласенъ г. Нейковъ да продължи още 10 минути, моля, да вдигне рѣка. Меншество.

Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение. (Възражения отъ социалдемократитѣ)

К. Лулчевъ (с. д): Много добре!

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Въ едно и сѣщо заседание, когато на единъ запитвачъ, сѣщо като мене, давате да говори цѣль часъ, . . .

Председателствуващъ А. Христовъ: Г. Негенцовъ е отъ вашата група и говори цѣль часъ.

К. Лулчевъ (с. д): Това сѣ различни питання. Грѣшката е Ваша, че ги турнахте наведнѣжъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Нейковъ! За 10 минути ще свършите ли?

Д. Нейковъ (с. д): Ще свърша.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тогава азъ моля народното представителство да се съгласи да изслуша оратора още 10 минути.

Д. Нейковъ (с. д): За 15 минути най-много ще свърша

Отъ болшинството: А-а-а!

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Тогава не може. Ако свършите за 10 минути, може.

Д. Нейковъ (с. д): Г. министъръ-председателю! Има купъ клевети, ругатни и лъжи.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Обърнете вниманието си въ запитване и тогава ще имате възможность да говорите повече.

Д. Ивановъ (д. сг): Тогава и ние ще излѣземъ да говоримъ, г. Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): Формално сте прави, г. министъръ-председателю. Но Вие позволихте — въ лицето на председателя — на други да говорятъ повече. Дайте и на менъ възможность да се изкажа. Казвамъ Ви, въ 10—15 минути най-много ще свърша.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Добре. Значи сега ще се уговоримъ: обещаваме за 15 минути да се изкажете и на 16-та минута ще свършите. Хайде да видимъ!

И. Гавалюговъ (д. сг): Пакъ може да излѣже.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни) Моля, тишина, г-да!

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Интересно бѣше да ви прочета повече броеве отъ „Училищно дѣло“, за да видите какъвъ органъ има министърътъ на народното просвѣщение, съ който провежда своята политика, обаче моето време е ограничено, и азъ ще бѣда принуденъ да свърша само съ единъ-два примѣра, като си запазвамя правото да изнеса тия въпроси другъ пѣтъ, по начинъ, какъвто намѣря за добре.

Прочее, въ „Училищно дѣло“, брой 4 отъ 20 IV 1929 г., по поводъ нашата критика, която развихме тукъ, на политиката на г. министра на народното просвѣщение, се пише, че г. Нейковъ произнесълъ въ Народното събрание, при разискванията по бюджета на народното просвѣщение речъ, и в. „Съзнание“ печата именно тази речъ, защото

г. Нейковъ, макаръ и да не е учителъ, е адвокатъ, политикъ и членъ на Българския учителски съюзъ, каквито сѣ много други като него, нѣкои отъ които никога не сѣ били учители — и г. Влайковъ ги изрежда.

Г. г. народни представители! Тукъ има нѣколко лъжи и клевети. Азъ не съмъ адвокатъ. Второ, азъ не съмъ членъ на Българския учителски съюзъ. Но „Училищно дѣло“, органътъ на г. Найденовъ, не казва това случайно. Той пише преднамѣрено, като иска да каже: вижте какви сѣ водителитѣ на Учителския съюзъ, като адвоката Нейковъ, който е членъ на Учителския съюзъ. Но, г. г. народни представители, Българскиятъ учителски съюзъ наистина има членове, които не сѣ учители, но той има такива и социалисти и несоциалисти. Напр., азъ тукъ мога да ви кажа около 30 имена на не учители, членове на Българския учителски съюзъ, които не сѣ социалисти. Това е Иванъ Стрелковъ отъ Пирдопъ, радикалъ, не учителъ, сега председателъ на учителското дружество въ Пирдопъ. Така ли е, г. Влайковъ? Така е. Г. Христо Даскаловъ, радикалъ, училищенъ инспекторъ въ Луковитъ. Въпрѣки това, че инспекторитѣ нѣматъ право да бѣдятъ членове на Българския учителски съюзъ, последниятъ въ конгреса си, съ едно специално решение, прие г. Христо Даскалова да остане членъ на Българския учителски съюзъ. Г. Петъръ Кирчевъ, радикалъ, който не е учителъ, а директоръ на Популярната банка въ Елена, е членъ на управителния комитетъ на Българския учителски съюзъ. Г. Иванъ Самраджиевъ, г-жа Гана Рамаданова, Иванъ Кабрански, Хараламби Кулелиевъ, който е родозащитникъ, Власи Илиевъ, сговористъ, Димитрана Курдова, Тодора Г. Милева, Дѣлчо Ангеловъ, демократъ, отъ гара Раковски, който отъ три години не е учителъ, дори една година е билъ кметъ на селото, и т. н. Питамъ азъ, защо въ страницитѣ на „Училищно дѣло“ се фалшифицира истината?

И. Лѣкарски (д. сг): Това е в. „Съзнание“, който често истината фалшифицира така, както фалшифицира Вашата речъ по бюджета.

Д. Нейковъ (с. д): Защо г. Маринъ Влайковъ, г. д-ръ Чакъровъ, редактори на „Училищно дѣло“, пишатъ така тенденциозно, така клеветятъ, така обиждатъ водителитѣ на Българския учителски съюзъ?

Х. Стояновъ (д. сг): Въ управителния съветъ на съюза нѣма никой отъ тѣзи, които цитирахте. Тѣ сѣ въ провинцията.

К. Кънчевъ (д. сг): Центъра сѣ оставили за себе си.

Д. Нейковъ (с. д): Г. председателю! Скъпете ми времето.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Страницитѣ на „Училищно дѣло“ не стигнаха на тримата редактори на „Училищно дѣло“ — д-ръ Чакъровъ, Маринъ Влайковъ и Д. Цонковъ. Тѣ продължаватъ своята клеветническа кампания срещу българското учителство, срещу неговата организация и въ партийната преса подъ различни псевдоними и имена. Азъ имамъ тукъ 15 броя на „Демократически сговоръ“, отъ жидѣто мога да ви покажа много примѣри на безподнобно грубо държане, на едно държане, което отрича на тия хора не само правото да бѣдятъ начело на единъ просвѣтно-културенъ институтъ, но имъ отрича правото въобще да заематъ какъто и да е по-низша училищно-възпитателна длѣжностъ. Напримѣръ, статията „Кѣде водятъ учителството“ отъ 2 ноемврий 1929 г. на в. „Демократически сговоръ“. Тази статия е върхътъ на цинизма и на сквернословието; въ нея има изобилие отъ невежество, отъ просташки клоки, отъ доноси и отъ лакейничество. Ето ви цитати отъ самата статия. Като пишатъ, че ръководителитѣ на Учителския съюзъ, че социалиститѣ въ съюза и въ България били противъ всичко свето за нашата земя и за нашия народъ, пишатъ и следното: (Чете) „Могатъ ли хора, които сѣ противъ институтитѣ въ страната, хора, които сѣ съ противонародни концепции, да водятъ българското народно учителство?“ Кой, г. министре, е съ противонародна концепция, кой е противъ институтитѣ на страната? Българскиятъ учителски съюзъ ли, който на международна база защитава голѣмитѣ национални интереси на България — за малцинствата и репарациитѣ?

Вие, като министъръ, трѣбваше да знаете акцията на Българския учителски съюзъ, която бѣше наложена на международни учителски конференции; Вие, като министъръ, трѣбваше да знаете, че всѣкога въ критическитѣ

дни, които е преживявал българският народ, Българският учителски съюз е заставал на страната на реда, на мира, на Парламента, на конституцията, на народа, за да не позволяват на вашите чиновници да хвърлят такава обида и клевети срещу учителството.

По-нататък в същата статия се каза следното: (Чете) „Не ви ли напомня цѣлата тая стратегия дѣлото на Дочо Узуновъ край Севлиево?“ Това е престѣпление, г. министъръ Найденовъ! Азъ протестирамъ съ всичката си душа противъ Васъ, който търпите въ министерството си хора, които се гаврятъ съ учителството, които се гаврятъ съ една партия въ лицето на социалистите, ония социалисти, които докараха тукъ европейски знаменитости, за да ги ангажиратъ не съ дѣлото на Дочо Узуновъ, но съ дѣлото на България, съ българските репарации и съ българските малцинства. Нима Вандервелдъ, нима де Брюкеръ, нима Рене Смитъ, нима Лафонтенъ и редица други знаменити европейски политици дойдоха въ България да подкрепятъ дѣлото на Дочо Узуновъ? Г. министре! Не можете да позволите на Вашите чиновници да се гаврятъ така съ гражданите и учителите, когато тѣ си изпълняватъ най-честно и най-достойно своя дългъ! Има ли за тѣзи хора законъ, иматъ ли тѣ съвѣсть, иматъ ли дългъ, иматъ ли човѣчност, иматъ ли отговорност; има ли министъръ въ това министерство, който знае какво се пише и какво става въ неговото министерство? Прочее, преди две минути вие чухте отъ самия министъръ, че той не знае и не можелъ да контролира всичко въ неговото министерство.

Министъръ Н. Найденовъ: Недейте изопачава.

Д. Нейковъ (с. д): Това не извинява г. министра, това не го освобождава отъ отговорност, отъ дълга му да хване за ухото всѣкого, който пише такива сквернословия, такива обида и клевети спрямо ония, които изпълняватъ честно и достойно своя дългъ.

Г. г. народни представители! Вие обичате да казвате: „Само вие, широките социалисти, викате така противъ министерството и противъ в. „Училищно дѣло“. Предъ мене е „Учителски вестникъ“, органъ на Съюза на учителите отъ прогимназиалните, сръдните и висши училища, редакторъ на който е г. Каблешковъ. Въ този вестникъ, брой 25 отъ 14/III 1929 г., подъ заглавие „Духъ на желта преса“ се пише: (Чете) „Нѣма по-строги и по-взискателни критикари на противонаравствения прояви и изобщо на нравствения упадъкъ въ едно общество отъ тѣзи, що пълнятъ колонията на желтата преса. Но нѣма и по-ревностни, макаръ понѣкога и безсѣзнателни събачи на защитѣ прояви и същия упадъкъ отъ същите драскачи-моралисти.“

Дали съзнателно или безсѣзнателно — не знаемъ, но фактъ е, че този духъ на желта преса е свилъ гнѣздо въ колонията на „Училищно дѣло“ и отъ време навреме, наметналъ тогата на моралиста, държи нравствени проповѣди отъ редакционния амвонъ или пъкъ витийствува въ храма на просвѣтата срещу ненавистни нему представители на организираното въ професионални съюзи учителство. И съ каква завидна за неговите събратя смѣлост и безскрупулностъ играе той своята роля!“

Г. г. народни представители! Това е преценката на класните учители, на ония хора, които по много въпроси отъ принципиаленъ характеръ не сѣ на противоположни възгледи и позиции съ Васъ, г. министре, и въобще съ Министерството на народното просвѣщение.

В. „Тръпорецъ“, брой 43 отъ 11 VI 1929 г., органъ на г. министъръ-председателя и на приближените до него хора, за работите въ министерството и за атмосферата, която се е създала между учителството и министерството, като намира отговорности и другаде, пише така: (Чете) „Но нима нѣма виновностъ и другаде? Какъ да се обясни обстоятелството, че чиновници на Министерството на народното просвѣщение открито и всѣкидневно водятъ печатна кампания срещу Учителския съюзъ? Може ли сериозно да се мисли, че една подобна кампания ще допринесе нѣщо за добрите отношения на учителството съ министерството, за добрия държавенъ престижъ, за спокойствието на страната? Ние се съмняваме. Отъ тая борба всички, повече или по-малко, ще изгубятъ, а най-много ще изгуби културата въ страната“. Ето една обективна, ето една свѣстна преценка, която действително държи смѣтка за нашето училищно дѣло.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Много стари тевтери обръщашъ.

Д. Нейковъ (с. д): Но, г. г. народни представители, не само тия вестници сѣ се произнесли така за „Училищно

дѣло“ и за неговите редактори. Варненскиятъ окръженъ съдъ сѣ присѣда отъ 13 мартъ 1929 г. осѣди г. д-ръ Чакъровъ, сегашния началникъ на основното образование при Министерството на народното просвѣщение и редакторъ на в. „Училищно дѣло“, на единъ месецъ тъмниченъ затворъ и 1.500 л. глоба за обида и клевета. Задето въ разправията си съ учителите е отишълъ до тамъ, че въ тѣхъ е замѣсилъ семейните отношения на своите подведомствени.

К. Кънчевъ (д. сг): Позволете една фактическа поправка.

Д. Нейковъ (с. д): Г. председателю! Прихванете времето на апострофите.

К. Кънчевъ (д. сг): Не е билъ осѣденъ задето е влѣзълъ въ разпави съ учителите, а съ адвоката Христо Родевъ, националлибералъ. Азъ бѣхъ защитникъ на д-ръ Чакъровъ. Той бѣше предизвиканъ отъ националлиберала Христо Родевъ. Не е осѣденъ за обида срещу учителите.

Д. Нейковъ (с. д): Решението на Варненския окръженъ съдъ е потвърдено отъ Русенската апелация. Не си запущайте ушите, г. министре, но си вземете бележка, за да хванете клеветника за ухото и да му кажете, че мѣстото му не е въ Министерството на просвѣтата.

К. Кънчевъ (д. сг): Нито е клеветникъ, нито е престѣпникъ.

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Не само тия вестници говорятъ така за „Училищно дѣло“. Конгресътъ на гимназиалните учители въ България по отношение на д-ръ Чакъровъ е взелъ следното решение: (Чете) „По конфликта д-ръ Гиневъ—д-ръ Чакъровъ, конгресътъ констатира, че последниятъ съзнателно . . .“

Г. Чешмеджиевъ (с. д): (Казва нѣщо)

К. Кънчевъ (д. сг): И ти си осѣденъ за клевета. А за какво е осѣденъ Чакъровъ? За една дума.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Менъ не ме осѣдиха за клевета.

К. Кънчевъ (д. сг): Г. Нейковъ! Ако искате да бъдете обективенъ, изнесете предъ Народното събрание и мръсните писания на Родевъ, който предизвика Чакъровъ.

Д. Нейковъ (с. д): Вие направете питане, изнесете тия работи, а оставете менъ да говоря за „Училищно дѣло“.

К. Кънчевъ (д. сг): Недейте криво предава фактите!

Х. Баралиевъ (с. д): Защо защитавахъ тукъ клиента си?

К. Кънчевъ (д. сг): Не защитавамъ клиента си, а правя фактическа поправка.

Председателствуващъ А. Христовъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): Конгресътъ на гимназиалните учители е взелъ следната резолюция за г. Чакъровъ: (Чете) „По конфликта д-ръ Гиневъ—д-ръ Чакъровъ конгресътъ констатира, че последниятъ съзнателно е отбѣгвалъ анкета и изказва съжаление за поведението на г. д-ръ Чакъровъ“.

Председателствуващъ А. Христовъ (Звъни): Свършвайте, г. Нейковъ!

Д. Нейковъ (с. д): Свършвамъ. — Г. г. народни представители! Считаю, че този материалъ е достатъченъ, за да ни покаже каква вълна на развала и на деморализация се излива отъ в. „Училищно дѣло“ и отъ Министерството на народното просвѣщение и залива българското просвѣтно дѣло, което, ако продължава да се дирижира така, както се дирижира отъ г. министъръ Найденовъ, не ще цѣвне и завърже. Прочее, азъ ще имамъ случай и другъ пътъ да изнеса какъ се списва „Училищно дѣло“. Също и за брошурата „Хитъръ Петъръ“ другъ пътъ ще кажа нѣколко думи.

Председателствуващъ А. Христовъ: Има думата г. министърътъ на народното просвѣщение.

Д-ръ Н. Чирпанлиев (д. сг): Изглежда, че г. министърът ви е намърлил майстора. Да бѣше го търсилъ, не можеше да го намѣри.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Езикътъ и държането на последния запитвачъ като-че-ли улеснява моята задача да ви характеризирамъ оная борба, и начина на воденето ѝ, която водятъ партизанитѣ въ една професионална организация, каквато е Учителскиятъ съюзъ. Не се пощади не само министърътъ — министритѣ сѣ тукъ, за да бждатъ атакувани — но не се пощадиха скромни, честни и почтени служащи въ Министерството на народното просвѣщение, като се обвиниха въ редица престѣпления въ тѣхно отсъствие, безъ да иматъ възможностъ тѣ да се защитятъ. Създадоха се тукъ легенди около тѣхнитѣ имена, измислиха се всевъзможни клевети, че били назначени отъ това или онова лице, което нѣма нищо общо съ министерството, само и само морално да се принизятъ, да се унищожатъ, безъ да се подкрепятъ тѣзи клевети съ каквото и да е фактъ. Каго-че-ли въ тактиката на партизанитѣ въ Учителския съюзъ е: да се изопачатъ известни данни и факти, да се изопачатъ предимно разпоредбитѣ и цѣлата политика на Министерството на народното просвѣщение, и, ако това не успѣе, последното орѣжие е чрезъ клеветата да се унищожатъ онѣзи, които сѣ идейни противници на водачитѣ на този съюзъ. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. г. народни представители! Азъ ще се спра спокойно и обективно на всички онѣзи въпроси, които се повдигатъ тукъ, защото положението ми налага това. Задължението да освѣтля запитвачитѣ също така ми налага обективностъ и спокойствие. И когато ще отговоря на последния въпросъ — за списването на „Училищно дѣло“ — тогава ще заSEGна всички онѣзи обвинения, които се лансиратъ противъ Министерството на народната просвѣта и противъ водената отъ него политика.

Най-напредъ ще се спра на първия въпросъ — предметъ на питането на г. Негенцовъ — за съкращенията на учителския персоналъ.

Г. г. народни представители! Повдигна се голѣмъ повикъ въ нѣкои срѣди у насъ не само въ оргнитѣ на професионалнитѣ учителски съюзи, но и въ печатни органи, които не изразяватъ мнението на тѣзи съюзи, че съкращения сѣ направени много, че сѣ уволнени хиляди учители, че сѣ изхвърлени на улицата, че е проявена една жестокостъ отъ страна на Министерството на народното просвѣщение при правенето на тѣзи съкращения. Преди всичко това не отговаря на истината. Вие ще видите отъ освѣтленията, които ще дамъ по този въпросъ, какъ се ръководи сдруженото учителство у насъ, какъ се използва едно настроение на недоволство въ неговата срѣда, което недоволство се дължи на редица причини; какъ се освѣтлява политиката на министерството, за да се послужи не на нѣкаква професионална кауза, а да се послужи на чисто партийна кауза. Вѣрно е, че в. „Училищно дѣло“, органъ на Министерството на народното просвѣщение, изнесе тѣзи данни, които изнесе г. Негенцовъ. Следъ като не бѣхъ приемалъ управителния съветъ на Учителския съюзъ дълго време — ще ви кажа после защо — снощи приехъ управителния съветъ въ пълния му съставъ и моето впечатление, и впечатлението на председателя на Учителския съюзъ отъ тази среща е, че може би ще се дойде до едно сътрудничество между министерството и съюза. Но когато има лица партизани, които...

Х. Баралиевъ (с. д): Като Лѣкарски и други. (Пререкания между сговористи и Х. Баралиевъ)

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Моля ви се, г. г. народни представители, съ тия пререкания ще отнемете възможността на министра да се изкаже. (Къмъ болшинството) Тѣ това търсятъ. Запазете спокойствие.

Министъръ Н. Найденовъ: Но когато има лица партийни дейци, не като г. Лѣкарски, но като Васъ, г. Баралиевъ, и като други отъ вашата срѣда, като г. Нейковъ, които не знаятъ мѣрка на своя езикъ и не държатъ смѣтка за своитѣ изрази, безспорно е, че такова сътрудничество, което е отъ полза и за самото сдружено учителство, е невъзможно.

Х. Баралиевъ (с. д): Вие вижте езика на „Хитъръ Петъръ“, а недейте говори за моя езикъ.

Председателстващъ А. Христовъ: (Звъни)

И. Лѣкарски (д. сг): На какво прилича това?

Х. Баралиевъ (с. д): Да не предизвиква, когато говори.

Министъръ Н. Найденовъ: Когато си служатъ съ подобни диверсии, каквато е тази, съ която си служи г. Баралиевъ, безспорно е, че между министерството и професионалнитѣ организации не може да има и нѣма сътрудничество и разбиране, толкова необходимо не само за учебното дѣло, но и за самитѣ професионални организации.

Г. г. народни представители! Най-добра характеристика за борбата, която се води, за начина, по който тя се води, за тактиката на тази професионална организация на държавни служащи по вѣдомството на народната просвѣта дава държането имъ по въпроса за съкращенията. Каква е истината по този въпросъ? Министерството е, което, г. Негенцовъ, въ края на краищата опредѣля числото на учителитѣ въ всички селища. То може да иска мнението на окръжнитѣ училищни съвети презъ годината, обаче въ края и въ началото на учебната година то иска сведения отъ своитѣ органи, инспекторитѣ, за числото на децата, които следва да постѣпятъ въ училищата и които сѣ постѣпили, и въ зависимостъ отъ тѣзи числа министерството опредѣля числото на учителитѣ, които трѣбва да се назначатъ въ началото на учебната година. Трѣбва да признаемъ, винаги е имало недоволство отъ това, че въ края на учебната година е имало съкращения. Отъ основаването на съюза, пѣкъ и преди него, не е минала година безъ такива недоволства отъ това, че е имало съкращения въ края на годината, защото между числото на ученицитѣ въ края на годината и числото имъ въ началото на годината винаги има една разлика, която налага съкращения. На какво се дължи тая разлика? Дължи се, преди всичко, на това, че не можемъ да установимъ точния брой на ученицитѣ още въ края на учебната година, и въ началото на учебната година той винаги се измѣнява въ смисълъ, че се увеличава. Та ние и днесъ още увеличаваме паралелки и създаваме класове въ основнитѣ училища и въ прогимназиитѣ, защото постепенно ставатъ записвания и се увеличава броятъ на ученицитѣ въ тѣзи училища.

Така че цифритѣ, които министерството установява въ края на учебната година, се промѣнятъ въ началото на учебната година.

Както всѣка година, така и тази година — може би съ малко по-голѣма прецизностъ — министерството искаше да установи броя на ученицитѣ и, следователно, въ зависимостъ отъ тѣхното число и броя на учителитѣ, като се прилагатъ нормитѣ на закона за народното просвѣщение. Какви сѣ тия норми? Министерството на просвѣтата не може да излѣзе вънъ отъ рамкитѣ, които самиятъ законъ му поставя: на 40 ученика въ една паралелка — единъ учителъ; прогимназиални класове се отварятъ съ 20 ученика за I класъ, съ 15 ученика за II класъ и съ 10 и дори по-малко отъ 10 ученика — понеже тамъ е предоставено свобода на министерството — за III класъ. Това сѣ нормитѣ, които опредѣлятъ както броя на учителитѣ, така и прогимназиитѣ, пълни и непълни, въ всички селища. Министерството не е направило нищо повече, освенъ да приложи закона въ тия негови разпоредби.

Този година броятъ на учителитѣ въ прогимназиитѣ бѣ намаленъ и поради това, че военнитѣ години се отразиха върху броя на ученицитѣ, въ последния класъ на прогимназията имаме 10 хиляди ученици по-малко. Но, отъ друга страна, понеже военнитѣ години не оказватъ вече влияние върху броя на ученицитѣ въ отдѣленията на първоначалното училище, тамъ пѣкъ имаме едно увеличение на ученицитѣ съ 70 хиляди, което съвършено измѣни картината въ началото на учебната година и последващитѣ месеци. И вие ще видите, че се явява единъ резултатъ, който вие, г. Негенцовъ, като-че-ли не го вземате предъ видъ — а трѣбваше да го вземете предъ видъ, защото сте бившъ учителъ — когато говорѣхте за съкращения на прогимназиалнитѣ учители.

(Председателското мѣсто заема председателътъ)

Върху броя на учителитѣ оказва влияние също така и друго едно обстоятелство, а именно това, че първоначално министерството застана на становището, че трѣбва да приложи не правилника, а закона за народното просвѣщение, по отношение на слѣтитѣ отдѣления. Ако министерството би приложило закона такъвъ, какъвто е, по отношение слѣтитѣ отдѣления, би трѣбвало на всѣки 40 ученика да назначи единъ учителъ. Обаче правилникътъ предвижда, щото слѣтитѣ отдѣления, колкото и ученици да иматъ, да бждатъ обучавани отъ двама учители. Министерството само съзна неудобството да има единъ учителъ при слѣтитѣ отдѣления, макаръ тия отдѣления да сѣ по-малко отъ 40 ученици, и затова, следъ като азъ лично разучихъ въпроса, наложихъ възгледа, при слѣтитѣ отдѣления да се

назначават не един, а двама учители, макар че по закона трябва да се назначи един учител, като се спазва нормата, всеки учител да обучава 40 ученика.

Следователно, никакво закононарушение, въ каквото г. Негенцов обвинява министерството, не съществува. Ако аз исках да не права закононарушение, трябваше да приложя закона, а не правилника, който противоречи на закона. Обаче въ интереса на учебното дѣло, както казахъ, азъ приложихъ разпоредбитъ на правилника, който допуска назначаването на двама учители при слѣтитъ отдѣления, ако и да иматъ по-малко отъ 40 ученици.

Г. г. народни представители! Да допустнемъ, че станали съкращения на учители; да допустнемъ, че нѣкои редовни учители сѣ лишени отъ възможността да пласиратъ свой трудъ като учители. Та нима, ако е необходимо да се правятъ такива съкращения, министерството ще се спре и нѣма да ги направи? Ще ги направи. Нима не бѣха уволнени 8.000 или не знамъ колко души офицери по силата на едно международно задължение? Разбира се, че министерството ще направи това, ако държавни интереси го налагатъ. Ако учителитъ трябва да бѣдатъ намалени, ние ще ги намалимъ, спазвайки нормитъ на закона. Нима ролята и задачата на една професионална учителска организация е да защитава винаги единъ учител, дори когато той е съкратенъ законно и необходимо? Г. Негенцовъ дори не поддържа това, но той каза: вие съкратихте незаконно толкова учители, не спазвайки разпоредбитъ на закона за народната просвѣта.

Г. г. народни представители! Всичкото ми желание бѣ да направя една по-чувствителна икономия по бюджета на моето министерство, която да употребя пакъ за подобрене на учебното дѣло — както винаги съмъ правилъ това, защото, въ съгласие съ моитъ колеги, онова, което съмъ спестявалъ отъ бюджета на Министерството на народната просвѣта, е отивало винаги за подобрене пакъ по това министерство. Така постѣпихъ съ ония икономии, които направихъ въ по-ланшия бюджетъ, съ които подобрихъ заплатитъ на прогимназиалнитъ и гимназиалнитъ учители, макаръ и минимално. При днешнитъ финансови възможности миналата година много малко подобрихъ заплатитъ на нѣкои първоначални учители. Онова, което съмъ тамъ, че ще може да се реализира сега като икономия по бюджета, ще го употребя за повишение, за подобрене заплатитъ на ония учители, на които въ миналото не бѣ дадено повишение. Та ние имаме единъ фондъ за учителски заплати, който никога не стига за тия заплати, винаги разликата между онова, което постѣпва като приходъ въ фонда, и онова, което се изразходва за заплати, варира между 150 и 200 милиона лева.

Отъ друга страна, г. г. народни представители, ония норми, които сѣ предвидени въ закона, не всѣкога се спазватъ. Ние имаме прогимназиални класове съ трима ученици. Ние имаме прогимназии съ ученици по-малко, отколкото предвижда законътъ, защото много отъ децата, които се записватъ въ началото на учебната година, напуштаатъ и, понеже ние не искаме да закриваме прогимназии, търпимъ това положение. Въ всѣки случай, трябва да отхвърля категорично обвинението, че Министерството на народното просвѣщение е закрило маса прогимназии и съ това е проявило една реакционна просвѣтна политика — упрѣкъ, който намѣри мѣсто дори въ нападите на единъ неприятел на нашето отечество, какъвто е Анри Барбюс. Онова, което вие правите, като ръководители на една професионална организация, като си създавате международни връзки — и добре правите — съ редица международни институти, вие го унищожавате съ такива критики, като обвинявате министерството въ реакционна политика и давате възможност на лица, като Анри Барбюс, да обвиняватъ българската държава въ една реакционна просвѣтна политика. Нѣщо повече, азъ винаги съмъ поддържалъ и днесъ поддържамъ тази мисль: въ България реакционното правителство, реакционно управление по отношение просвѣтната политика не е имало. Всички управления отъ освобождението до днесъ сѣ съ надпреварвали да разширятъ основното образование. Имало е, обаче, грѣшки, имало е недомислия, и тѣхъ трябва да критикувате, но никога не бива да твърдите, че у насъ е имало управление реакционно по отношение просвѣтата на нашия народъ.

Лансира се също така обвинението, че ние изобщо закриваме прогимназии, съкращаваме персоналъ, че министерството възнамявало да съкрати продължителността на курса за основното образование — също така една неистина, както се лансиратъ много други неистини, за да се служи, пакъ ще повторя, на една чисто партийна, егоистична кауза — а ние на професионалната кауза на сдруженото българско учителство и не въ интереса на учебното дѣло у насъ.

Г. г. народни представители! Цитираха ви се данни за съкращенията къмъ известна дата. Вѣрни сѣ, ние имаме тия съкращения тогава, т. е. учителскиятъ персоналъ действително бѣ намаленъ съ този брой. Обаче днесъ положението е съвършено друго. Следъ малко ще ви посоча точнитъ данни за това. Но тукъ му е мѣстото да се спра на този упрѣкъ, който ми се отправи по поводъ на тѣзи съкращения. Е добре, казватъ, вие днесъ настанихте тия съкратени учители; нѣма учители, останали безъ мѣста; защо тогава направихте тѣзи съкращения, защо внесохте този смутъ въ душата на народния учител, защо му отнехте спокойствието, което той би ималъ, ако бѣше осигуренъ съ своето учителско мѣсто? Г. г. народни представители! Въ снощната си конференция, която продължи три часа, съ управителния съветъ на Учителския съюзъ азъ обяснихъ това и днесъ ще повторя. Смѣтамъ, че г. Негенцовъ не трябва да отправя това обвинение тукъ, следъ като азъ дадохъ снощи обясненията си тамъ. Начинътъ на процедурата изключва възможността да се установи точно броятъ на учителитъ въ началото на учебната година. Този брой варира, и дори следъ почването на учебната година постоянно се увеличава и, следователно, пласиратъ се много отъ ония учители, които въ началото на учебната година сѣ съ смѣтали за съкратени, които сѣ съ смѣтали безъ мѣста. Азъ мисля, и съмъ убеденъ въ това, че не мога и не бива да оставямъ всички учители, които сѣ на служба, да служатъ дотогава, докогато се установи, че тѣ сѣ не нужди, защото преди всичко на тѣхъ ще нанесе вредата да бѣдатъ съкратени може би по-късно, следъ като се установи точниятъ брой на ученицитъ, и да не мога да имъ намѣря подходящо мѣсто, тъй като, ако не всички, то поне повечето отъ мѣстата ще бѣдатъ вече запълнени. Следователно, редовно, правилно е, въ началото на учебната година, възъ основа даннитъ, които се добиватъ отъ окръжнитъ училищни инспектори да се дава на тия последнитъ списъкъ, въ който да се указва броятъ на учителитъ въ дадена околия или окръгъ и да имъ се каже: ще се съобразявате съ този брой и, съобразно съ нуждитъ, ще увеличавате броя на учителитъ, като назначавате, разбира се, редовни учители на открититъ мѣста.

Има едно обстоятелство, което изненадва — поне мене — и което също така измѣни броя на учителитъ въ началото на учебната година.

Вследствие на повика за съкращение или по-скоро вследствие на тая опасност, която отъ известни срѣди се изтъква за учителството, щѣло да има съкращение на хиляди учители, много отъ учителитъ тази година развиха дейностъ много по-голѣма, отколкото въ миналитъ години, да събератъ подлежащитъ на задължително обучение деца, и съ това допринесоха да се прибератъ въ училището почти всички деца, подлежащи на обучение — нѣщо, което други години не се правѣше въ този размѣръ, както днесъ. Може би това е и добрата страна на оная тревога, която наладиха професионалнитъ органи и нѣкои лица отъ професионалнитъ срѣди на учителството, като принудиха по този начинъ учителитъ сами да развиятъ една по-голѣма дейностъ, за да прибератъ въ основнитъ училища подлежащитъ на задължително обучение деца.

Виждате, следователно, г. г. народни представители, че никакъвъ умисль нѣма — не може и да има — да се внася смутъ въ срѣдата на учителството. Та защо ще внася министерството смутъ въ срѣдата на учителството, когато министерството много добре знае, знаятъ и неговитъ органи, на и лично азъ знамъ, че учителитъ, за да може по-добре да отговори на своитъ обязанности, като учители, трябва да има спокойствие, трябва да бѣде сигуренъ за своето мѣсто. Може ли да се допусне, че единъ министъръ нарочно ще създава тревога, изкуствено ще създава страхове за уволнения, за съкращения и т. н.?

Какво е положението днесъ? До 2 октомврий т. г. — дата, на която се спира и г. Негенцовъ — сѣ уволнени редовни прогимназиални учители 334, редовни първоначални учители — 447, волнонаемни учители — 97, или всичко 878. Назначени сѣ наново: редовни прогимназиални учители — 187, редовни първоначални учители — 180, волнонаемни — 15 или всичко 382. Останали сѣ неназначени съответно 147, 267 и 82 или всичко 496. Останали сѣ неназначени въ първоначалнитъ училища — ще посоча само общата цифра — 265.

Една равностѣтка. Като спаднете уволненитъ по напреднала възраст, останали сѣ неназначени къмъ 2 октомврий т. г. 119 редовни прогимназиални учители и 456 редовни първоначални учители. Отъ 2 до 23 октомврий т. г. назначени сѣ: въ прогимназиитъ 184 души, въ първоначалнитъ училища 671, понеже има едно увеличение, както казахъ, съ 70.000 деца — слушайте г. Нейковъ. . .

Д. Нейковъ (с. д): Слушамъ, слушамъ. Уволнявате го отъ Плѣвненъ и го пращате въ едно тетевенско село!

Министъръ Н. Найденовъ: Като отстъпвате отъ позиция на позиции, ще дойдемъ и до тая.

Д. Нейковъ (с. д): Тамъ е партизанството, я

Председателътъ: (Звъни)

Министъръ Н. Найденовъ: Имайте търпение, ще Ви отговоря. — Въ първоначалнитѣ училища, казвамъ, понеже има едно увеличение на децата, назначени сж 671 или всичко 855. Следователно, цѣлятъ тоя шумъ, който се вдига отъ месеци около тѣзи съкращения и всички тѣзи обвинения противъ Министерството на народното просвѣщение иматъ само единъ отговоръ: 65 редовни учители сж назначени въ прогимназитѣ повече, отколкото сж съкратени, и 215 редовни учители въ първоначалнитѣ училища, или всичко 280. Следователно, нѣма намаление, а има увеличение съ 280 учители.

Е, г-да, квалифицирайте вие сами тази борба, квалифицирайте вие сами тази тактика, която си служи съ заблуждения и вгълпява на учителството и на обществото, че Министерството на народното просвѣщение безогледно съкращава, уволнява и изхвърля учители, като ги оставя безъ мѣсто и безъ хлѣбъ; квалифицирайте вие сами тази тактика, която си служи не само съ статии, но и съ диверсии и вѣнъ, и тукъ, и съ карикатури като тази (Показва една карикатура) и други подобни на нея, защото не е само една, където министърътъ на народното просвѣщение — *potius odiosa sunt*, азъ утре може да не съмъ министъръ, но петни се единъ институтъ и единъ представител на държавата — заедно съ своитѣ началници обесилъ единъ учител, пръжи го на огъня и го измъчва само защото...

Х. Силяновъ (д. сг): Мошеници, безобразници! (Пререкания между Х. Баралиевъ и нѣкои сговористи)

И. Лѣкарски (д. сг): (Къмъ социалдемократитѣ) Сждбата на учители не ви интересува. Да отровите неговата душа за вашитѣ цели — това е нашата целъ.

Председателътъ: (Звъни)

Д. Нейковъ (с. д): Кое министерство, кой ресоръ е изхвърлил 800 души чиновници, кой другъ министъръ е поставилъ въ тревога 800 семейства въ тия тежки времена?

Министъръ Н. Найденовъ: Излишно е да ви давамъ обяснения по това.

Д. Нейковъ (с. д): И да ги пращате отъ градове въ села и то сега, презъ месецъ декемврий.

Председателътъ: (Звъни)

И. Лѣкарски (д. сг): Намѣрили село безъ кучета!

Г. Петровъ (нац. л): (Къмъ сговориститѣ) Завчера ржкоплѣскахте на Пастухова — сега да видимъ! (Глъчка)

Председателътъ: (Силно звъни) Моля тишина, г-да.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Има и друго едно съкращение, за което сжщо така азъ поемамъ всецѣло отговорността, защото стана по моя лична инициатива. Нека не се обвиняватъ моитѣ съветници или помощници въ Министерството на народното просвѣщение, защото азъ лично поехъ отговорността за това съкращение и лично азъ го предложихъ въ бюджетарната комисия още миналата година.

Какво е това съкращение? То е онова, за което спомена г. Негенцовъ, отъ 300 души прогимназиални учители въ малкитѣ прогимназии.

Г. г. народни представители! Четири години управлявамъ това Министерство, и позволете ми — нека да проявя тази нескромность — да заявя, че известни въпроси ми сж познати поне толкова, колкото на господата, (Сочи социалдемократитѣ) които не сж били учители и които партизанствуватъ въ учителскитѣ срѣди, но учебното дѣло не го познаватъ.

Г. г. народни представители! Кои сж тѣзи малки прогимназии? Това сж прогимназитѣ, които иматъ три класа и всѣки класъ съ по една паралелка, т. е. прогимназии съ три класа и съ три паралелки. Поискахъ статистически

данни за тѣзи прогимназии. Нека призная, статистическата служба въ Министерството на народната просвѣта не е добре уредена. Не можемъ да си служимъ съ ония данни, които ни дава Дирекцията на статистиката, защото за насъ е нужно да имаме по-специални статистически данни. Необходимо е да имаме точни данни, защото боравимъ съ единъ голѣмъ персоналъ, учителски и ученически — близо 25.000 души учители и повече отъ $\frac{1}{2}$ милионъ ученици. При всѣко мѣроприятие, при всѣка стѣпка на Министерството на народната просвѣта се поставя въпросътъ: какви данни имате, съ какви данни разполагате? Ето защо една служба, която предстои да се уреди въ Министерството на народната просвѣта и за която положихъ грижи да се уреди, е статистическата служба.

Отъ нашитѣ статистически данни за малкитѣ наши прогимназии за 1929/30 учебна година се установява, че имаме такива прогимназии 678. Какъвъ е броятъ на ученицитѣ въ тѣхъ? Като вземемъ минималната норма, която е предвидена въ закона за народната просвѣта — 20 ученика за първи прогимназиаленъ класъ, 15 ученика за втори, 10 и по-малко ученика за трети — минимумътъ би трѣбвало да бѣде 45 ученици въ една прогимназия, а ние имаме прогимназии съ 35 до 40, а нѣкъде даже и съ по-малко ученици, понеже, както казахъ, има класове дори съ 4 ученика, нейде, които държимъ открити, не сме ги закрили. (Възречения отъ социалдемократитѣ).

Г. председателю! Искамъ тишина.

И. Лѣкарски (д. сг): Това е липса на възпитание.

Х. Баралиевъ (с. д): Искате да не бръмне муха.

Министъръ Н. Найденовъ: Нали ме питате, трѣбва да ме изслушате.

Д. Нейковъ (с. д): Ние знаемъ предварително какво ще кажете.

Министъръ Н. Найденовъ: Ако знаехте, защо ми отправяте питане?

И. Лѣкарски (д. сг): Липсва възпитание у тѣхъ. Тѣ сж пунгаши.

Д. Нейковъ (с. д): Тамъ между васъ, г. Лѣкарски, има по-голѣми пунгаши.

Председателътъ: (Звъни)

Х. Силяновъ (д. сг): На какво прилича това? Хвърлихте бомбата, а сега правите уюни.

Д. Нейковъ (с. д): Г. Лѣкарски да си държи езика. Да се научи да говори, пъкъ тогава да приказва.

Председателътъ: Г. г. народни представители! Понеже часътъ е 8, моля, да се съгласите да се продължи заседанието, докато свърши г. министърътъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Докато се изчерпи въпросътъ.

Председателътъ: Да. Които сж съгласни, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя В. Димчевъ)

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Презъ 1928 г. сме имали съ 35 до 40 ученика 25 прогимназии; съ 41 до 50 ученика — 78, съ 51 до 60 ученика — 114; съ 61 до 80 ученика — 298; съ 80 до 100 ученика — 159, всичко 674 прогимназии. Презъ 1929/1930 учебна година, както казахъ, имаме всичко 678 такива прогимназии. Виждате, следователно, че повече отъ половината отъ тия малки прогимназии сж съ по-малко отъ 60 ученика. Понеже се предвижда за всѣки класъ единъ учителъ, а така сжщо се предвижда и директоръ на прогимназията, то въ тия малки прогимназии на единъ учителъ се падатъ 10-15 ученика, нѣкъде и по-малко. Доколкото познавамъ въпроса, никъдѣ нѣма...

Д. Ивановъ (д. сг): И въ Америка го нѣма.

Министъръ Н. Найденовъ: ... на единъ учителъ да се падатъ толкова малко ученици. И затуй азъ взехъ инициативата да се съкрати четвъртиятъ учителъ въ тия прогимназии, като съ директорската служба се натовари единъ отъ останалитѣ трима учители, който да получава 200 л. повече

за извънредния си труд, като директор. Този персонал от трима души е предоставен за една прогимназия с ученици на брой под 60. Виждате, следователно, че се върви по пътя на възможният най-разумни и целесъобразни икономии, които икономии се употребяват пак за подобрене на училищното дѣло, за подобрене материалното положение на учителя. Но тия 300 учители, които се съкратиха по силата на постановлението на бюджета, не се съкратиха така безогледно. Дълга да заявя, обаче, че макар и да се направиха тия съкращения, общият брой на учителите не е намален; напротив, той е увеличен, защото е увеличен и броят на учениците в първоначалните училища.

Г. Т. Данаилов (д. сг): (Към социалдемократите) Когато един ден ще може да видите протоколите на експертната комисия в Париж, ще констатираме, че едно от натякванията, които ни бѣха правени, бѣше и това, че сме увеличили много бюджета на Министерството на народното просвѣщение.

К. Лулчев (с. д): Друго нѣщо защитавайте, г. Данаилов.

Е. Колев (д. сг): Докато сж Вандервелдъ, Хендерсонъ, кой ще забрани такива разточителства?

Г. Т. Данаилов (д. сг): Г. Лулчев! Азъ Ви казвамъ какви натяквания ни направиха. Ние се защитихме както трѣбва, но азъ Ви казвамъ, какво ни бѣ казано тамъ.

Д. Нейков (с. д): Има други работи, които могат да се съкратят. Трѣбва въ бюджетарната комисия малко да ги поотрѣжемъ тѣхъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. Негенцовъ и г. Нейковъ биха казали: „Добре, най-после може би съкращенията да сж наложени, обаче чрезъ съкращенията вие накърнихте служебния стабилитетъ на нашия учител, вие проявихте партизанство и използвахте съкращенията, за да махнете Вамъ неприятните учители и да назначите учители, които Вие желаете“. Преди всичко, г. г. народни представители, това обвинение къмъ Министерството на народното просвѣщение не е основателно, защото не министерството съкращава; съкращаватъ училищните настоятелства, изборни, свободни, автономни институции. Окрѣжният училищен инспекторъ съобщава на училищното настоятелство, че то трѣбва да има толкова и толкова учители, а съответното училищно настоятелство е, което решава кои учители да бѣдатъ съкратени. Разбира се, азъ не съмъ останалъ безъ намѣса при упражняването на това право на училищните настоятелства. Моите наредби сж добре известни на г. Негенцовъ. Азъ съмъ отпиралъ наредби, съ които съмъ нареждалъ при съкращенията да се спазва известенъ редъ, известна градина, като се уволняватъ най-напредъ волнонаемните учители, да не се посѣга на редовните, когато има за съкращаване волнонаемни; следъ туй да се уволняватъ ония, които сж изслужили за пенсия, като се гледа да се оставятъ ония, които иматъ още да дослужватъ до пенсия.

Д. Нейков (с. д): Тая наредба е добра, само че не се спазва.

Министъръ Н. Найденовъ: Нѣщо повече, г. г. народни представители — азъ изрично задължихъ училищните настоятелства съ окрѣжно, когато следъ съкращенията се увеличи броятъ на учителите, да назначаватъ преди всичко ония учители, които сж съкратени. Има нѣколко случая на злоупотреби — не го отричамъ — но недейте вини Министерството на народната просвѣта. Въ всички случаи, когато е отправяно оплакване, въ кръга на възможностите, азъ съмъ искалъ отъ училищните настоятелства да се корегиратъ и да се съобразяватъ съ моите наредби и моите окрѣжни. Може би скоро ще внесе въ Народното събрание законопроектъ за измѣнение на закона за народната просвѣта, засѣгащъ специално училищните настоятелства и тѣхното право да назначаватъ учители. Ще се разиска този въпросъ, и може би известни нѣща ще корегираме, за да не ставатъ тия злоупотреби, които и въ миналото сж ставали, които и сега ставатъ, защото, знаете, нашиятъ политически животъ е изтъканъ отъ партизанщина, отъ злоба, отъ ненавистъ, която често пѣти намира мѣсто а тукъ, въ Парламента.

Г. г. народни представители! Цитиратъ се случаи въ Плевенъ, въ Пловдивъ.

Д. Нейков (с. д): И въ Хасково.

Министъръ Н. Найденовъ: Знамъ тия случаи, донесоха ми се. Но за мене имаше единъ въпросъ: ако се оваканти по съкращение едно мѣсто, мога ли да дамъ нареждане, има ли начинъ да се налага на едно настоятелство непременно да назначи онова лице, което азъ му посочвамъ и което е правилно да бѣде назначено?

Д. Нейков (с. д): Това е фалшива мисълъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Недейте ме пресича. — Може би това да е една празнота въ нашето законодателство, но ако окрѣжният училищен инспекторъ не потвърди постановлението на училищното настоятелство, или следъ като се е открило едно учителско мѣсто, окрѣжният училищен инспекторъ не назначи онова лице, за което училищното настоятелство е държало постановление, не знамъ дали това училищно настоятелство не може да се отнесе до Върховния административенъ съдъ и да иска отмяната на заповѣдта на окрѣжния училищен инспекторъ.

Д. Нейков (с. д): Не може.

Министъръ Н. Найденовъ: Съгласно измѣненията, които станаха напоследъкъ въ съответния законъ, за уволненията, направени отъ министерството дори не въ кръга на съществуващите закони, Върховниятъ административенъ съдъ не може да се намѣси и да ги отмени, но при назначенията, които трѣбва да ставатъ въ кръга на закона, ако не се спазва законътъ, не знамъ дали Върховниятъ административенъ съдъ нѣма право да се намѣси.

В. Кознички (нац. л): Той не трѣбва да се бърка.

Д. Нейков (с. д): Чл. II отъ закона за административното правосъдие е отмененъ въ Радославо време.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ настояхъ предъ Плевенското училищно настоятелство да върне тия учители, за които се вдига толкова много шумъ, какъвто се вдига, може би, само защото сж съмишленици на г. Нейковъ. Обаче училищното настоятелство казва: „Ние решително се противопоставяме да върнемъ тия учители, защото тѣ грубо партизанствуватъ. Ние не ги преследваме за тѣхните политически убеждения, защото никой у насъ не е преследванъ за неговите политически убеждения, освенъ ако изповѣдва политически убеждения, които сж запрети отъ законите, които се квалифициратъ като престѣпни, каквито сж убежденията на комунистите. Вие не можете да се наложите да върнемъ тия учители. Цѣлото училищно настоятелство е влѣзло въ конфликтъ съ тѣзи учители, които налѣзо и надѣсно партизанствуватъ, които, когато се свикватъ конференции по нареждане на окрѣжния училищен инспекторъ, държатъ речи съ този езикъ, съ който за тѣзи конференции се пише въ „Съзнание“. Ние не можемъ да повѣримъ дѣцата си на партизани, каквито сж тия учители“.

Азъ имъ възразихъ това, което вие тукъ ми възразявате: подведете ги подъ дисциплинарна отговорност. Училищното настоятелство, обаче, ни отговаря: „Веднѣжъ открито мѣсто, макаръ и по съкращение, ние сме властни, при нови назначения, по свой изборъ да назначимъ за учител лице, което намѣримъ за подходящо.“

Д. Нейков (с. д): Тогаза кѣде остава стабилитетътъ? Тамъ е играта!

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Тѣзи сж само нѣколкото случаи на конфликти между училищни настоятелства и мѣстни учители, поради които, настоятелствата не желаятъ да повърнатъ на служба съкратени учители. Азъ наредихъ до окрѣжния училищен инспекторъ въ Плевенъ да намѣри друге мѣсто за тия учители, защото, най-после не мога да поставямъ въ конфликтъ цѣло настоятелство съ единъ учител и да се налага на единъ изборенъ институтъ да търпи непременно даденъ учител, следъ като е билъ съкратенъ и следъ като това настоятелство претендира, че то има правото да назначава за учители нови лица. Намѣрихъ имъ се мѣста, обаче, по едини или други съображения, визирани отъ учителите, отказва да приематъ тия мѣста. Може би да сж имали основателни причини — тежко семейство и пр. — но въ всѣки случай тѣ отказваха да заематъ предложените имъ мѣста.

Д. Нейков (с. д): Пакъ ще си взематъ плевенските мѣста. Гледайте си работата!

Министъръ Н. Найденовъ: За Пловдивъ. Настоятелството съкращава нѣкой си Христо Николовъ, но инспек-

цията не утвърждава това съкращение, защото не е спасена наредбата за съкращенията.

Д. Негенцовъ (с. д): Не е Христо Николов. Него настоятелството го оставя на служба, а съкратява Тодоръ Стойчевъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Имало учители съ слабъ успѣхъ, какъвто билъ Стойчевъ. Той се съкращава. На последния е дадено впоследствие друго мѣсто, но той отказалъ да го приеме.

Г. г. народни представители! Ето това сѣ всичкитѣ обвинения.

Д. Нейковъ (с. д): Г. министре! Извинете. Има членъ 199 за учителитѣ съ слабъ успѣхъ. Тѣ сѣ еднакво вѣдни и за селото, и за града.

Министъръ Н. Найденовъ: Зная, г. Нейковъ. — Училищнитѣ настоятелства сѣ, които се произнасятъ кои учители да бждатъ съкратени и кои лица да бждатъ назначавани. Давалъ сѣмъ директиви въ това отношение, но сѣмъ предпочиталъ въ такива отлѣлни случаи да зачитамъ мнението на училищното настоятелство, а не на отлѣлни учители, за които настоятелството изтъква редица причини, че не желае наново да ги повърне. Настоятелството смѣта, че това е негово право. И отъ формално гледище — за излишенъ пѣтъ повтарямъ това — азъ смѣтамъ, че училищното настоятелство е властно да направи изборъ на учителя, макаръ и на мѣсто, освободено по съкращение.

Г. г. народни представители! Не знамъ дали сѣмъ изчерпалъ всичко по въпроса за съкращенията, но струва ми се, че други обвинения не се лансираха.

Следъ тия освѣтления, които дадохъ, вие виждате, че министерството не е партизанствувало, че министерството е действувало въ кръга на законитѣ, че никой учител не е преследванъ за неговитѣ политически убеждения, че ако нѣкои настоятелства тукъ или тамъ сѣ показали нежелание да върнатъ нѣкой съкратенъ учител, то не е за неговитѣ политически убеждения, но за туй, че се е проявявалъ активно като партизанинъ, затуй че се е проявявалъ въ груба партизанщина — нѣщо, което е недопустимо за единъ държавенъ служител, па билъ той и учителъ.

Другъ единъ въпросъ, който е засегнатъ въ питането на г. Негенцовъ, е въпросътъ за премѣстени или уволнени училищни инспектори, имената на които тукъ се споменаха устно при разиването на питането.

Г. г. народни представители! Преди всичко не мога да се съглася съ онова становище, на което стѣпва г. Негенцовъ при развитието на своето питане. Училищнитѣ инспектори сѣ органи на централната власт. Тѣ сѣ органи на управлението и тѣ трѣбва да иматъ довѣрието на това управление. Не можете вие, г. Негенцовъ, тукъ да ми задавате въпроса: защо г. Несторовъ — който не Ви е упълномощилъ дори да питате отъ негово име — е премѣстенъ и който — нека Ви кажа — е доволенъ отъ премѣстването, защото Министерството на просвѣтата прави г. Несторовъ отъ окръженъ инспекторъ на директоръ на една отъ софийскитѣ гимназии — една длъжностъ не по-малко важна, една длъжностъ равноценна на окръженъ градски инспекторъ. Министърътъ може да има свои съображения да му повѣри този постъ, ценейки неговитѣ способности, неговия темпераментъ и пр. — редица условия, на които трѣбва да отговаря едно лице, което заема една или друга служба. Защо се премѣства единъ инспекторъ отъ тукъ другаде?

Д. Нейковъ (с. д): Защо е премѣстенъ г. Домусчиевъ?

Министъръ Н. Найденовъ: На г. Домусчиевъ е дадено мѣсто, кждето е смѣтано, че ще бжде по-полезенъ.

Д. Нейковъ (с. д): Такива отговори сме ги чували, г. министре. Имало е по-голъми майстори на такива отговори. Това е едно партизанство. Г. Домусчиевъ е единъ отъ най-способнитѣ и културни инспектори, единъ инспекторъ, по учебникитѣ на когото се учатъ много деца. Вие трѣбва да дадете на Народното събрание сериозни мотиви за премѣстването на г. Домусчиевъ отъ София.

Министъръ Н. Найденовъ: Нито сѣмъ длъженъ, нито ще Ви дамъ обяснение защо сѣмъ премѣстилъ единъ инспекторъ отукъ и сѣмъ го назначилъ тамъ.

Д. Нейковъ (с. д): Защото е партизанинъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Защото не сѣмъ длъженъ да давамъ такива обяснения. Когато вие станете министъръ на народното просвѣщение, ще имате сѣщо така право да назначите г. Домусчиевъ за началникъ на основното образование или да му дадете по-голъма служба. То е Ваше право.

Д. Нейковъ (с. д): Благодаримъ! Чисто радикалски отговоръ!

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Значи, безъ мотиви — така излѣзе тая работа!

Д. Нейковъ (с. д): Вътрешното убеждение на Стамболова — това излѣзе!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Вие като имавте Министерството на желѣзницитѣ, за 9 месеци уволнихте по вътрешно убеждение 1.700 души.

Д. Нейковъ (с. д): Вие ще направите питане за тѣхъ, а сега ще отговорите за Домусчиева.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Г. Нейковъ! Не мога да съпернича съ ерихонската Ви трѣба. Бихъ слушалъ аргументитѣ Ви — тогава мога да Ви отговоря, но съ ерихонската Ви трѣба не мога да съпернича.

Д. Нейковъ (с. д): Оставете да изслушае защо е премѣстенъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Следователно, г. Домусчиевъ, както и другитѣ инспектори сѣмъ размѣстилъ, защото смѣтамъ, че тамъ, кждето сѣмъ ги премѣстилъ, тѣ ще бждатъ по-полезни за своята служба. Да Ви дамъ обяснение защо азъ ценя г. Домусчиева не тѣй, както вие го цените, както и защо ценя другитѣ инспектори не тѣй, както вие ги цените — съгласете се, че нѣмате право да питате министра на просвѣтата, който носи отговорностъ за управлението на Министерството на просвѣтата . . .

Д. Нейковъ (с. д): Много хубаво разбиране!

Министъръ Н. Найденовъ: . . . и е свободенъ да прави изборъ, когато се касае за неговитѣ помощници, окръжни училищни инспектори или помощници инспектори. Тѣ сѣ органи на централната власт и трѣбва да се ползватъ безгранично съ довѣрието на министра. Азъ разбирамъ, ако вие ме обвините, че сѣмъ партизанствувалъ, че сѣмъ уволнявалъ нѣкои, за да назнача партизани на властващата партия, . . .

Д. Нейковъ (с. д): Защото е социалистъ, за туй го уволнихте.

Министъръ Н. Найденовъ: . . . обаче такова обвинение вие не можете да поддържате. Азъ радикали не сѣмъ покровителствувалъ. Азъ сѣмъ избиралъ за свои помощници лица, които сѣмъ смѣталъ за годни да извършватъ известни служби. Не сѣмъ радикали онѣзи, които сѣмъ най-близки мои помощници. Азъ сѣмъ ги избиралъ споредъ тѣхната подготовка, споредъ туй, какви сѣмъ тѣхнитѣ концепции по просвѣтната политика. И съжалявамъ, че не мога да намѣря помощници отъ вашата срѣда, . . .

Отъ социалиститѣ: А-а-а!

Министъръ Н. Найденовъ: . . . за да назнача и тѣхъ.

Д. Нейковъ (с. д): За да ги уволните!

Х. Баралиевъ (с. д): Вие нѣмате право да казвате, че не можете да намѣрите помощници и отъ нашата срѣда. Това е партизанство. Единъ министъръ не може да приказва така. Разбирате ли! Изъ нашата срѣда имаме инспектори съ дългогодишна практика. Животътъ Ви опровергава. Вие партизанствувате.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Найденовъ: Напразно викаете, г-да!

Д. Нейковъ (с. д): Вашиятъ отговоръ е възмутителенъ

Министъръ Н. Найденовъ: Цѣлото ви държание е възмутително.

Х. Баралиевъ (с. д): Вие държахте по рано единъ инспекторъ дълго време, макаръ че бѣше наказанъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Не искамъ да кажа, че въ тѣхната срѣда (Сочи социалдемократитѣ) нѣма подготвени хора. Не искамъ да кажа, че тамъ нѣма добри дейци въ областта на училищното дѣло. Ако вие си спомняте, въ редица свои речи въ защита на бюджета, азъ съмъ изказвалъ тая мисль, че има пѣргави и будни дейци въ областта на училищното дѣло и въ вашата срѣда.

Отъ социалиститѣ: А-ха!

Министъръ Н. Найденовъ: Моля ви се — Но азъ казвамъ и повтарямъ: ако не мога да намѣря въ вашата срѣда лица, които да ми съдействуватъ и сътрудничатъ, то е поради оная идеология, която вие проповѣдвате, поради онава поведение, което вие поддържате въ вашитѣ органи по отношение на министерството и поради факта, че вие сте скѣсали не само съ министерството, но и съ други държавни институти и, следователно, не мога да търся вашето сътрудничество.

Д. Нейковъ (с. д) и **Х. Баралиевъ** (с. д): Ха така кажете!

Д. Нейковъ (с. д): А защо назначихте нецензурванъ инспекторъ въ Габрово?

Х. Баралиевъ (с. д): Все за голѣмитѣ интереси на България!

Министъръ Н. Найденовъ: Г. председателю! Нѣмамъ ли азъ право да говоря? Обърнете имъ внимание да не ме прекъсватъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Моля, г. Баралиевъ и г. Нейковъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Ако иска да го оставимъ да говори, да държи по-приличенъ езикъ.

Д. Нейковъ (с. д): И ние сме хора и се възмущаваме.

Х. Баралиевъ (с. д): Ние сме виждали много такива министри. Да не си прави никой иллюзия, че Българскиятъ учителски съюзъ може да бѣде съборенъ. Въ 1904 г. Българскиятъ учителски съюзъ бѣше атакуванъ. Ние криехме архивитѣ и каситѣ на дружеството и на съюза изъ плѣвнитѣ, но Българскиятъ учителски съюзъ преживѣ всички тѣзи бури.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Стига!

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Има още едно обвинение. . .

К. Лулчевъ (с. д): Обявете Българския учителски съюзъ за конспиративенъ, но действайте открито и ясно.

Х. Баралиевъ (с. д): (Къмъ министъръ Н. Найденовъ) Недейте си задава голѣми задачи — да унищожите съюза.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни)

Нѣкой отъ сговориститѣ: Ще ви вържемъ най-силно!

К. Лулчевъ (с. д): Вие си вържете племената.

Х. Баралиевъ (с. д): (Къмъ сговориститѣ) Вашитѣ работи си оправате. На какво приличаше снощното заседание? Едни други се обвиняватъ за всевъзможни работи.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Когато е въпросъ за васъ, ние сме обединени, г. Баралиевъ.

Х. Баралиевъ (с. д): А снощната картина на обединение между Кемилевъ и Иванъ Петровъ? Картина на обединение!

И. Лѣкарски (д. сг): Не плачете на чужди гробища.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: (Къмъ социалдемократитѣ) Имаме нѣкои измежду насъ, които можемъ да ви посдаримъ!

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Изтъква се още едно обвинение: защо при наличността на кандидати съ пълненъ цензъ за помощници училищни инспектори сме назначили лица — има случаи, не отричамъ — които не сж издържали съответния изпитъ и които нѣмагъ пълненъ цензъ.

Д. Нейковъ (с. д): По висши държавни съображения.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Азъ и тукъ ще отговоря съ следното: формално министърътъ има право да назначава такива. Това право не му е отказано отъ съществуващия законъ.

Д. Негенцовъ (с. д): Не само като изключение, г. министре.

Министъръ Н. Найденовъ: Да, като изключение.

Д. Нейковъ (с. д): Когато нѣма редовенъ кандидатъ — то се знае.

Министъръ Н. Найденовъ: Назначени сж такива. И това е било практиката отъ редица години насамъ, но вие не сте протестирали противъ това, може би, защото съ нѣкое назначение сте били съгласни.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Възможно е тогава да е имало друга материя за протестиране, а сега не е останало нищо и затова протестирайтъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ съмъ ги назначилъ не като титуляри.

Х. Баралиевъ (с. д): Кандидати съ цензъ не се назначаватъ, а се назначаватъ такива безъ цензъ, които никога не бива да се назначаватъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Назначавани сж винаги. Формално министърътъ има право да назначи не титуляри, а изпълняющи длъжността временно и лица, които нѣматъ цензъ, но които се подготвяватъ, изпълнявайки службата, да издържатъ изпитъ и да добиятъ нужния цензъ. Ималъ съмъ съображения за това, г. г. народни представители. Не сж били партизански съображенията, които сж ме ръководили. (Възражения отъ социалдемократитѣ)

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Найденовъ: (Къмъ социалдемократитѣ) Моля ви се, дайте ми възможность да говоря. Това е скандалъ.

Д. Нейковъ (с. д): Скандално е това, което Вие говорите.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Азъ смѣтамъ, че съображенията ми сж били основателни: не съмъ намиралъ по моя преценка подходящи лица между тия, които иматъ редовенъ цензъ, и съмъ прибѣгвалъ до лица, които, заемайки поста на помощникъ окръженъ инспекторъ, да се подготвятъ, да издържатъ изпитъ и да добиятъ нужния цензъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Нима имате способности да ги познавате?

Министъръ Н. Найденовъ: Това е скандалъ, това е крѣчмарско държание!

Д. Нейковъ (с. д): Това е партизанство и противъ това протестираме, отъ това се възмущаваме.

Н. Топаловъ (д. сг): Не ви е срамъ!

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Съгласете се, г. министре, че това не сж обяснения. Какво казвате? — „Понеже не ми харесватъ редовнитѣ кандидати, ще назнача нередовни и ще ги подготвя“. Това обяснение ли е?

Министъръ Н. Найденовъ: Тѣзи, които отправятъ питанията, иматъ право да кажатъ после, доволни ли сж или не сж доволни; но недейте ме прекъсва, дайте ми възможность да се изкажа.

К. Лулчевъ (с. д): Бждете по-сериозенъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Твърде сериозенъ съмъ. Вие не сте сериозни.

Г. г. народни представители! Имаше случаи, при които за известно място се явяват редовни кандидати, но, по моя преценка, тѣ не сѣ за това място, макаръ формално да отговарятъ на известенъ цензъ, защото иска се не само формаленъ цензъ, а искатъ се и други условия: кандидатътъ да има качества на помощникъ-инспекторъ, да има нуждния авторитетъ, да може идейно да ръководи учителството; има и редица други съображения. Това сѣ мои преценки, преценки на единъ министъръ, който може да не назначи нѣкои измежду тия, които иматъ нуждния цензъ. Другъ е въпросътъ, когато се касае за учителитѣ. Не може да бѣде назначенъ волнонаемънъ учителъ при наличностъ на редовенъ кандидатъ; така че, когато за една учителска длъжностъ се яви редовенъ кандидатъ сѣ изискуемия се за нея цензъ, азъ не мога да назнача волнонаемънъ учителъ. Но за инспекторитѣ — да ме простите — не е така. При тѣхното назначаване министърътъ има право да прави свой изборъ и да назначава изпълняюща длъжността инспектори, каквато възможностъ нѣма при назначаването на учители.

Толкозъ, г. г. народни представители, по въпроса за инспекторскитѣ назначения и премѣствания.

По последния въпросъ отъ питането на г. Негенцова — за учителскитѣ конференции — азъ имамъ случай и порано, при разглеждането на единъ отъ миналитѣ бюджети, да изкажа моето мнение. Никой не отрича ползата отъ тѣзи конференции, никой не отрича не само тѣхната полза, но и тѣхната необходимостъ. Народниятъ учителъ често пѣти работи въ малки, затѣнени селища, нѣма културна срѣда, въ която да може да бѣде полезенъ за себе си, да се саморазвива; затова той има нужда да се срѣща съ свои колеги, да отива въ по-големъ населени пунктове и тамъ, съ общи усилия, да се помъчи да бѣде полезенъ за себе си и за дѣлото, на което се е посветилъ, следователно, да посети и тѣзи конференции, въ които, като предметъ на разисквания и обсъждане, се повдигатъ въпроси отъ педагогически, а често пѣти и отъ широко-общественъ характеръ. Никой не отрича ползата и необходимостта отъ тѣзи конференции. Но когато се критикува тази наредба на Министерството на народната просвѣта и се казва, че то като-че-ли е запретило тѣзи конференции, въпросътъ трѣбва да се постави тѣй, както го е поставило министерството. Не отъ днесъ и отъ вчера, а вече отъ редица години министерството желае и налага на учителитѣ да свикватъ своитѣ конференции въ извънъ учебнитѣ дни. Това е самоограничението, което се предвижда въ последното окръжно, цитирано тукъ. Съ него азъ само съмъ възпроизвелъ окръжнитѣ или наредбитѣ отъ много поранно време. Защо? Преди всичко има и странични интереси, за да искатъ нѣкои непременно дадена конференция да стане въ служебни дни и то на опредѣлени дати. Но азъ нѣма да засѣгамъ тия мотиви. Такива мотиви може да има у ония, които свикватъ конференции. Обаче азъ трѣбва да ви изгъкна съображенията, които ме накараха да подновя нареддането за конференциитѣ и да искамъ неговото прилагане.

Преди всичко на тия конференции не присъствуватъ всички учители отъ дадено училище, а присъствуватъ известенъ брой учители. Другитѣ учители оставатъ въ училището, разнебиватъ се занаятия и, следователно, това училище трѣбва да прекъсне отчасти занаятия си презъ нѣколко учебни дни, поради липсата на известенъ брой отъ учителитѣ. А ако отидатъ всички учители, ще се прекъснатъ изцѣло занаятията. Когато отиватъ на конференция нѣколко души учители, тогава ония учители, които оставатъ, трѣбва да работятъ вмѣсто отсъстващитѣ си колеги, ония, които сѣ на конференция, и така се създава, както казахъ, една дезорганизация на учебнитѣ занаятия въ дадено училище.

Отъ друга страна, г. г. народни представители, азъ имамъ предъ видъ и съображението, че учителитѣ, който иска да посещава конференции, свикани по частна инициатива, има достатъчно свободни дни за това. По провѣренитѣ данни, които поискахъ, се вижда, че срѣдно нашиятъ народенъ учителъ има въ година 180 работни дни.

И. Лѣкарски (д. сг): Отъ които 23 дни сѣ за конференции.

Х. Баралиевъ (с. д): Учителитѣ ли сѣ виновни за тая работа?

Министъръ Н. Найденовъ: Въ селскитѣ училища срѣдното число на работнитѣ, на учебнитѣ дни за учителя е 153 отъ всичко 365 дни въ годината.

Г. г. народни представители! Да не завиждаме на учителя, че той е свободенъ толкова дълго време въ годи-

ната. Нека той има възможностъ да си отпочине, следъ като е работилъ, може би, при условия често пѣти съвсемъ несносни, въ малки населени цетрове, където трѣбва да търпи лишения, отчужденъ отъ всѣка културна срѣда, и т. н. — има редица съображения. Но недейте забравя тия цифри, когато говорите за учителскитѣ конференции. Министерството иска учителството да посещава така нареченитѣ свободни конференции — наречени свободни, защото сѣ свикани по частна инициатива, като-че-ли другитѣ конференции, тия, които се свикватъ отъ министерството, както тѣ ги наричатъ, казионни, не сѣ свободни конференции — но да ги посещава въ ваканционни и празнични дни, каквито има достатъчно много въ годината — отъ 180 до 365, това сѣ 185 свободни дни въ градоветѣ и отъ 153 до 365, това сѣ 212 свободни дни за учителитѣ въ селата.

Виждате, следователно, че съ тоя въпросъ се демагогува. Изопачава се и нареддането на министерството, за да се създаде впечатление, че то е противъ тия конференции, че то се бои отъ срѣщата, която биха си устроили учителитѣ въ даденъ районъ, за да размѣнятъ мисли по педагогически и научни въпроси. Министерството не е запрещавало тия конференции. То ги е поощрявало, то ги е подпомагало материално и морално. Вие знаете, че за такива конференции министерството дава кредити, дава пѣти пари на учителитѣ, улеснява ги, дава помощи, за да могатъ тѣ да станатъ.

Но министърътъ на народното просвѣщение и г. д-ръ Чакъровъ, началникътъ на основното образование при министерството, въ сжщностъ не затуй сѣ виновни. Тѣ сѣ виновни затуй, защото проявиха по-големъ инициатива въ уреждането на конференции отъ страна на окръжнитѣ инспектори. Азъ заведохъ практиката да викамъ окръжнитѣ училищни инспектори тукъ на докладъ, за да науча какво сѣ направили въ своя учебенъ окръгъ, за да направя сравнение какво е направилъ всѣки окръженъ инспекторъ, за да създамъ едно сърѣвнувание помежду имъ, за да ги въведа въ единъ идеенъ и служебенъ контактъ по между имъ, за да могатъ тѣ да ръководятъ учителитѣ въ подготовката имъ, за да има една връзка между учители и инспектори, а не да бѣдатъ отчуждени. Азъ искахъ да създамъ такава връзка между органитѣ на министерството и учителството, безъ каквато връзка, мисля, че никакво мѣроприятие на министерството не може да даде резултатъ.

И. Лѣкарски (д. сг): А тѣ изключватъ инспекторитѣ отъ Учителския сѣюзъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Вината е тамъ, че тия инспектори, помощници на окръжнитѣ инспектори, начело съ началника на основното образование развиватъ дейността. И азъ именно затуй го назначихъ началникъ на отдѣлението, безъ да е радикалъ, отъ племето ми, безъ да е отъ Демократическия съговоръ, защото той разви една дейностъ завидна въ Варненския окръгъ, която заслужава адмирация. Това ще ви потвърдятъ народнитѣ представители отъ този окръгъ. Затуй го извикахъ тукъ. Азъ знаехъ за конференциитѣ, за инициативитѣ, които той е предприемалъ, видѣхъ, че обладава всички качества на добъръ администраторъ и добъръ педагогъ, който може да ръководи основното образование, и затова го направихъ началникъ на това образование. Ето тамъ е вината; не че се запрещаватъ конференциитѣ, но защото се засилиха инициативитѣ, защото се засили дейността на Министерството на народната просвѣта въ тази областъ: въ свикването на конференции, въ обсъждането на редицата въпроси, които засѣгатъ училищното дѣло, и въ координиране усилията на учителя и контролнитѣ органи, на учителството и представители на държавната властъ, респективно Министерството на просвѣтата въ полза и въ интересъ на учебното ни дѣло. Тамъ има вина и ако е тая вината, азъ я поемамъ изцѣло.

Д. Нейковъ (с. д): (Казва нѣщо)

Министъръ Н. Найденовъ: Изглежда, че не е изцѣло сериозно на Вашето питане.

Д. Нейковъ (с. д): Много сериозно.

Министъръ Н. Найденовъ: Иначе не може да се обясни Вашето поведение.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Вършите само демагогия тукъ.

К. Лулчевъ (с. д): Хайде де! А който назначава 600 души, не върши демагогия!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Азъ съмъ изпълнилъ единъ човѣшки дългъ; и върша такива тежки работи, каквито вие не сте вършили.

К. Лулчевъ (с. д): 600 души партизани назначилъ! Човѣшки дългъ!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Ние помагаме на мизерията.

Министъръ Н. Найденовъ: Какви 600 души?

Х. Баралиевъ (с. д): Той самъ (Сочи д-ръ Ц. Дяковъ) се похвали, че е назначилъ 600 души.

К. Лулчевъ (с. д): Грамадна работа извършилъ! Видяте съ какво се занимава единъ народенъ представителъ!

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Вие по цѣль день висите изъ министерствата. Г. Нейковъ цѣль день е тамъ.

Д. Нейковъ (с. д): Това не е вѣрно.

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): И тамъ, въ министерството, си много мекъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! По питането на г. Лѣкарски ще отговоря едновременно съ отговора си по питането на г. Нейковъ.

Заключението, което ще направя по поводъ на тритѣ питання, е: атакува се министерството, че е предприело издаването на „Училищно дѣло“. На първо мѣсто, счита се, поддържа се, че министерството не може да издава такъвъ печатанъ органъ, и второ, че съ „Училищно дѣло“ Министерството на народната просвѣта и неговитѣ органи партизаниствуватъ.

Преди всичко — по първото твърдение. Министерството на народната просвѣта, както издава „Училищенъ прегледъ“, единъ наученъ педагогически органъ, едно научно педагогическо издание, може да издава и седмично издание, каквото е „Училищно дѣло“, като го издава редовно съ излизанитѣ, които дава списанието „Училищенъ прегледъ“. Така че формално абсолютно никакво възражение не може да се направи противъ редовността на издаването на „Училищно дѣло“.

Прави се въ свързка съ поддържането на това становище и упрѣкътъ, че въ списването на „Училищно дѣло“ участвували нѣкои отъ чиновницитѣ при Министерството на народната просвѣта, участвували и нѣкои народни представители. Не виждамъ какъвъ грѣхъ е нѣкои отъ чиновницитѣ при Министерството на народната просвѣта да взематъ участие въ списването на „Училищно дѣло“, както взематъ участие въ списанието „Училищенъ прегледъ“.

К. Лулчевъ (с. д): И да сравняватъ Учителския съюзъ съ Дочо Узуновъ!

Министъръ Н. Найденовъ: Преди всичко, въ „Училищно дѣло“ не е писано такова нѣщо.

К. Лулчевъ (с. д): Човѣкъ отъ министерство го писа въ „Демократически сговоръ“.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ не се интересувамъ какво е писано другаде, както не се интересувамъ какво се пише въ в. „Народъ“. Азъ мога да отговарямъ за онова, което се пише въ „Училищно дѣло“. За него нося отговорностъ и за него ви отговарямъ.

К. Лулчевъ (с. д): Солидаризирате ли се, че Учителскиятъ съюзъ е като Дочо Узуновъ?

Министъръ Н. Найденовъ: Ще Ви отговоря по редъ на всичко.

Г. г. народни представители! Какво престѣпление има въ туй, че за работа извънъ служебната се дава известно възнаграждение на единъ чиновникъ при Министерството на народната просвѣта?

Х. Баралиевъ (с. д): Да сучатъ отъ нѣколко мѣста, а другитѣ да гладуватъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Бихъ ви казалъ кой сучи, но ще почнете да подкачате. — Не виждамъ какъвъ грѣхъ може да се вмѣни и на единъ народенъ представителъ, бившъ дългогодишенъ учителъ, какъвто е г. Христо Стояновъ, или на докладчика на комисията по Министерството на народното просвѣщение, които азъ поканихъ да участвуватъ въ списването на органа на министерството и се пред-

види за това въ бюджета на списанието известно възнаграждение. Та нима това е престѣпление? Та нима и Вие, г. Негенцовъ, като председателъ на управителния съветъ на Учителския съюзъ, не получавате възнаграждение? Нима г. Нейковъ не взема за редактирането на нѣкой професионаленъ органъ възнаграждение?

Д. Нейковъ (с. д): Не вземамъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ не смѣтамъ, че това е престѣпление.

Д. Нейковъ (с. д): Като се взема отъ държавния бюджетъ е престѣпление.

К. Лулчевъ (с. д): (Къмъ министъръ Н. Найденовъ) Недейте ги смѣсва тия работи.

Министъръ Н. Найденовъ: Не виждамъ защо да не се възнаграждава трудътъ на чиновникъ, положенъ вънъ отъ служебното време. Но исгината е тази, че нито г. Лѣкарски, нито г. Стояновъ взематъ участие въ списването на „Училищно дѣло“, нито имъ се плаща.

Д. Нейковъ (с. д): Лѣкарски призна, че взема участие.

И. Лѣкарски (д. сг): Миналата година.

Министъръ Н. Найденовъ: Вѣрно е, че се даде възнаграждение на г. Лѣкарски за нѣкои статии, но сумата той подари за благотворителна цель.

Д. Нейковъ (с. д): Като видятъ зора, ще я подарятъ!

К. Лулчевъ (с. д): Ако не бѣше гюрултията, и досега щѣше да получава.

Министъръ Н. Найденовъ: Вие бихте били прави, ако докажете своето твърдение, че съ „Училищно дѣло“ се партизаниствува, . . .

И. Лѣкарски (д. сг): Не е както кооперация „Напредъ“.

Министъръ Н. Найденовъ: . . . че „Училищно дѣло“ служи на една партия или на едно племе, както вие казвате, че „Училищно дѣло“ не преследва ония цели, които си постави още когато започна да излиза.

Д. Нейковъ (с. д): Това оспорвате ли го?

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ го оспорвамъ и съ възмущение го отхвърлямъ. Това е най-големиятъ цинизъмъ. Ония, които най-много партизаниствуватъ съ училищната кауза, да хвърлятъ такива обвинения противъ министерството и изданията отъ него органъ — това е най-големиятъ цинизъмъ, . . .

Д. Нейковъ (с. д): Вие вършите най-големия цинизъмъ. Ето „Училищно дѣло“!

Министъръ Н. Найденовъ: . . . цинизъмъ, който се квалифицира отъ учителитѣ несоциалисти въ Съюза по следния начинъ: „Тази тактика или това държане прилича на държането на онзи крадецъ, който казва: „Дръжте крадеца“, за да отклони вниманието отъ себе си. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Х. Баралиевъ (с. д): Който дава характеристика, че „Училищно дѣло“ е жълта преса, циникъ ли е?

И. Лѣкарски (д. сг): Вие фалшифицирате, когато цитирате отъ „Училищно дѣло“.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Защо се наложи на министерството и защо взехъ азъ инициативата да създамъ едно седмично издание на министерството, когато имаше месечно такова, каквото е списанието „Училищенъ прегледъ“? Наложилъ се вследствие на това . . .

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Нѣмала си баба работа!

Министъръ Н. Найденовъ: Това показва колко стѣ сериозенъ Вие въ случая.

Д. Нейковъ (с. д): Сериозни сѣ хората около министъръ Найденовъ — съ присѣди!

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Цѣлата борба . . .

Г. Чешмеджиев (с. д): Даже Никола Станевъ, председател на класния учителски съюзъ, и Каблешковъ, който не е социалистъ, и тѣ намиратъ, че „Училищно дѣло“ е партизански органъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Вие фалшифицирате тѣхнитѣ мнения.

Д. Нейковъ (с. д): Вие лъжете.

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни)

И. Лѣкарски (д. сг): Вие лъжете и фалшифицирате. То е въ природата ви.

Д. Нейковъ (с. д): Ще вземемъ думата и ще ви докажемъ.

К. Лулчевъ (с. д): Има резолюция. Ще видите кой фалшифицира.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Тактиката на ръководителитѣ на Учителския съюзъ ...

Д. Нейковъ (с. д): Дай на българина властъ, за да го опознаешъ какъвъ е. Да пази Господъ!

Министъръ Н. Найденовъ: ... е тактика, която прѣчи, която осуetyава най-добритѣ предназначения на Министерството на народното просвѣщение. Наложил се да се издава единъ седмиченъ органъ, който да освѣтлява обществото и учителството. (Пререкания между народнитѣ представители д-ръ Ц. Дяковъ, отъ една страна, и Х. Баралиевъ и Д. Нейковъ, отъ друга страна).

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни) Стига, г. Баралиевъ!

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Дължностъ бѣше — и азъ така схващамъ своя дългъ като министъръ — на Министерството на народното просвѣщение да освѣтлява обществото и учителството върху мѣроприятията, които то предприема и да се противопоставя на всички заблуди, които се прѣскаятъ отъ заинтересовани срѣди — не отъ учителството. Недейте отождествява себе си съ учителството, недейте отождествява себе дори и съ организираното учителство, защото и тамъ има друго мнение, различно отъ онова, което вие поддържате, защото и тамъ не сѣ съгласни съ вашата тактика.

Следователно, за да освѣтлява обществото и учителството, министерството създаде единъ седмиченъ органъ, въ който се печататъ ...

К. Лулчевъ (с. д): (Казва нѣщо)

Министъръ Н. Найденовъ: Г. председателю! Не мога да продължавамъ така.

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни) Моля, г. Лулчевъ!

Д. Нейковъ (с. д): Асѣ много стана вече — два часа говори министърътъ.

К. Николовъ (д. сг): Когато вие говорихте, той Ви слушаше.

Д. Нейковъ (с. д): Трѣбва да има мѣрка за всичко. За Васъ нѣма ли правилникъ? Ние като говоримъ десетъ минути, прекъсватъ ни, а тукъ се говори вече два часа.

Председателстващъ В. Димчевъ: Председателството не е виновно, щомъ Събранието е решило да се продължи заседанието, докато се свърши съ въпроса. Моля, пазете тишина!

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! „Училищно дѣло“, както заявихъ още въ първия си отговоръ, си постави за задача да освѣтлява обществото и учителството по всичкитѣ ония въпроси, които интересуватъ нашето учебно дѣло, по всички ония мѣроприятия, които Министерството на народното просвѣщение предприема. Нѣма мѣроприятие на Министерството на народното просвѣщение, което да не е окарикатурено, върху което да не се хвърля нарочно една свѣтлина, която злопостави и министерство и държава дори. Тактиката на ръководителитѣ на тази професионална организация, Учителския съюзъ, е винаги да се държи учителството на-

страна отъ държавнитѣ институти, отъ министерството; винаги да се държатъ учителскитѣ маси въ едно недоволство, въ едно настроение на отрицание, при което настроение министерството не може да намѣри онова сътрудничество, онова съдействие, което е необходимо, за да прокара най-полезнитѣ реформи по просвѣтата. Бждете увѣрени, че азъ, като министъръ, въ продължение на 4 години съмъ изпиталъ този трагизъмъ, да търся сътрудничество на учители. Наистина, намиралъ съмъ подкрепа, намиралъ съмъ сътрудничество и днесъ го намирамъ не само вънъ отъ тѣзи 12 хиляди сдружени учители, но и между самитѣ тѣхъ. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Азъ трѣбваше да се противопоставя на зловредното влияние на партизанитѣ, безъ да партизанствувамъ, защото съ народната просвѣта не може да се партизанствува. Азъ зная добре своя дългъ като министъръ на народната просвѣта. Азъ не обуславямъ своитѣ отношения, като политикъ и като държавникъ, спрямо Социалдемократическата партия, само съ това, какъ гледамъ азъ на тѣхната тактика и на тѣхната акция въ професионалнитѣ съюзи. Азъ осждамъ тѣхната тактика тамъ. Но когато дойде въпросъ за отношенията ми съ Социалдемократическата партия, когато чисто политически се постави въпросътъ за една партийна тактика, то е отдѣленъ въпросъ; тамъ можемъ да се разберемъ, тамъ можемъ да предпочетемъ сътрудничество съ една демокрация, като вашата, отколкото друго сътрудничество. Когато, обаче, се касае въпросътъ за вашата намѣса и за вашето влияние въ професионалнитѣ съюзи, съ което влияние вие прѣчите на учебното дѣло, позволете на мене, като министъръ на народната просвѣта, да изпълня своя дългъ.

Д. Нейковъ (с. д): Сега е ясно.

Министъръ Н. Найденовъ: Мене, като министъръ на народната просвѣта, не ме интересуватъ политическитѣ убеждения на онѣзи, които ръководятъ професионалнитѣ организации. Мене ме интересува начинътъ, по който вие ръководите учителството, тактиката, която имате при това ръководство, дотолкова, доколкото тази ваша тактика се отразява вредно върху учебното дѣло. Отъ това гледище ме интересуватъ вашитѣ убеждения.

Д. Нейковъ (с. д): Има учителски конгреси и тѣ избиратъ ръководителитѣ. Нѣма вие да ги назначавате.

Х. Баралиевъ (с. д): 32 години учителството върви не измѣнно по единъ и сѣщъ пѣтъ. Нѣма вие да го отклоните отъ този пѣтъ.

Председателстващъ В. Димчевъ: (Звъни)

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Азъ съмъ изтъквалъ, ще го кажа и сега за лишенъ пѣтъ, че преди 25 години и азъ ръководѣхъ едно професионално движение — Желѣзничарския съюзъ — където поддържахъ сѣщитѣ възгледи, каквито поддържамъ и днесъ като министъръ на народната просвѣта.

Д. Нейковъ (с. д): Бѣхте ли желѣзничаръ тогава, г. Найденовъ?

Министъръ Н. Найденовъ: Не бѣхъ.

Д. Нейковъ (с. д): Какъ сте ръководили?

Министъръ Н. Найденовъ: Когато дойдемъ до този въпросъ, ще говоримъ по това; недейте ме отвлича сега.

Д. Нейковъ (с. д): Сега кажете, защото вие отричате правото на тѣзи, които не сѣ учители, да ръководятъ Учителския съюзъ. Вие бѣхте ли желѣзничаръ? Не бѣхте. Стига толкова.

Министъръ Н. Найденовъ: Това сѣ шашарми — извинете ме.

Х. Баралиевъ (с. д): Това е партизанщина.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Сждбата отреди да бѣда министъръ на сѣщото министерство, министерство на желѣзницитѣ, отъ което сѣ хората на тази професионална организация. Тя се ръководѣше отъ сѣмишленици на вашата партия, обаче изглежда, че зависи често пѣти и отъ тѣщата, които ръководятъ ладена професионална организация. Ние се разбирахме, нѣмахме конфликти. Тѣзи хора идваха лоялно и коректно за сътрудничество съ министъра на желѣзницитѣ; и действително

тъ ми бѣха полезни, и азъ имъ бѣхъ полезенъ. Напротивъ, азъ отклонихъ сътрудничеството на една организация, която, подъ етикета на властвуващата партия, желаше да представлява тази професия, защото смѣтахъ, че тя не може да я представлява и по редица други мотиви, които не ще изтъквамъ сега. Вие виждате, следователно, че азъ не бѣгамъ отъ сътрудничество; но ако въ ведомството на народната просвѣта нѣма сътрудничество, то е защото отъ редица години вие поддържате една идеология и една тактика, която отрича всѣко сътрудничество.

Д. Негенцовъ (с. д): А коя е Вашата идеология?

Министъръ Н. Найденовъ: Не е въпросъ за моята идеология, а каква е вашата идеология и дали при нея азъ мога да сътруднича, безъ да измѣня на своя дългъ, като министъръ на народната просвѣта, ще ви кажа сега. Макаръ че вече се отегчихте, позволете и на мене да направя нѣколко цитати.

Въ брой 44 на в. „Съзнание“, стр. 4, подъ заглавие „Погнусата на в. „Училищно дѣло“, се изтъква следното: (Чете) „Всички наши будители сѣ се издигнали, защото сѣ били далечъ отъ властѣта и противници на властѣта“.

Брой 41, уводна статия „Сравнение“. (Чете) „Френскиятъ националенъ синдикатъ брой 80.000 членове, рѣководи се отъ социалната демокрация и влиза въ голѣмата конфедерация на труда и въ Амстердамския синдикатенъ интернационалъ“.

Д. Негенцовъ (с. д): Отъ коя дата, г. министре?

Министъръ Н. Найденовъ: Брой 41, отъ 1928 г.

Д. Негенцовъ (с. д): Отъ кого е писана?

Министъръ Н. Найденовъ: Уводна статия подъ заглавие „Сравнение“.

Д. Негенцовъ (с. д): Въ уводната статия нѣма това, което вие цитирате.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Не се грижете много за вестниците. Въ вестниците пишатъ разни хора и разни работи ставатъ. Напраздно се нервирате.

Д. Нейковъ (с. д): Г. министърътъ оборва онова, което неговитъ съветници сѣ писали, когато сѣ били социалисти.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Това показва, че сѣ поумнѣли.

Х. Баралиевъ (с. д): Сегашниятъ Маринъ Влайковъ се бори съ бившия Маринъ Влайковъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Азъ нѣма да цитирамъ, ще прекъсна съ цитатитъ, защото иначе би трѣбвало цѣлото това досие (Посочва едно досие) да го прочита.

Д. Нейковъ (с. д): Цѣлото прочетете, ние се интересуваме.

Министъръ Н. Найденовъ: Съ всѣки отдѣленъ брой не отъ отдавнашното минало, а отъ завчера даже на в. „Съзнание“ може да се охарактеризира онова поведение на рѣководителитъ на Учителския съюзъ, при което е изключена всѣка възможностъ за сътрудничество между Учителския съюзъ и Министерството на народното просвѣщение. Въ в. „Съзнание“ се прокарва една идеология, която се характеризира — само това обобщение ще направя — съ следнитъ положения: че учителътъ е пролетарий, че учителътъ е парий въ днешното общество, че учителътъ, въ сѣдружие съ организациитъ на наемното работничество, трѣбва да се бори съ съвременната буржоазна държава; че учителътъ трѣбва да гледа винаги съ недовѣрие къмъ държавнитъ органи и органитъ на Министерството на народната просвѣта и че трѣбва да изключва отъ своитъ редове онези, които е станалъ инспекторъ; че учителътъ е най-онеправданото същество днесъ;

Д. Нейковъ (с. д): Това е вѣрно.

Министъръ Н. Найденовъ: . . . че днешната държава съ всички свои институции не може, дори да иска, да подобри неговото положение, и затова трѣбва да пригрѣне идеологията на тая партия, която казва, че ще настѣпи

добруване, ако се измѣни социалниятъ строй. Тази идеология прозира навсѣкжде въ всички издания на Учителския съюзъ. Всѣка инициатива на патриотизмъ, не на шовинизмъ, всѣка здрава патриотическа проява се таксува като патриотарство; всѣка проява за религиозно възпитание се таксува като клерикализмъ.

Д. Нейковъ (с. д): Трѣбва нѣкой денъ въ Камарата да опредѣлимъ какво значи патриотизмъ. Дали всички, които обиратъ държавата, сѣ патриоти. Взелъ е 80.000 л. за командировки. Добъръ патриотъ е той, и затова ще говоримъ. Патриотъ е, душа дава, но душата на народа.

Министъръ Н. Найденовъ: Съгласете се, г. г. народни представители, че при такава позиция министерството не може да сътрудничи съ ония, които рѣководятъ Учителския съюзъ. Министерството на народното просвѣщение казва: учителътъ не е пролетарий, той е държавенъ служителъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Маринъ Влайковъ казва: „Днешното възпитание, на което почива буржоазното общество...“

Отъ сговориститѣ: Стига, бе!

Министъръ Н. Найденовъ: Г. председателю! Азъ моля да ми се осигури думата. Скандалъ е това!

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Силно звѣни)

Д. Нейковъ (с. д): Министърътъ оборва това, което е писалъ нѣкога Маринъ Влайковъ.

Д. Ивановъ I (д. сг): И Мусолини едно време е говорилъ едно, а сега говори другъ, споредъ времето.

Д. Нейковъ (с. д): Това се нарича хамелионщина.

Х. Баралиевъ (с. д): „Учителътъ е умственъ пролетарий“ — тсва пишеше Маринъ Влайковъ нѣкога.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Вие виждате, следователно, какъ се възпитава нашиятъ учител, какъвъ манталитетъ се насажда у него — манталитетъ да отрича възможността да подобри своето положение въ съвременната държава, да отрича ползата отъ едно сътрудничество съ днешнитъ държавни институции, да не проявява усилия за повече работа, защото материалното му положение не било добро — което и азъ не отричамъ — и се привежда максимата „гладна мечка хоро не играе“, максима, която се проповѣдваше и отъ тѣснитъ социалисти, само че съ други думи: „За грошъ петелъ, за грошъ пѣе“.

Д. Нейковъ (с. д): Тая максима я обори съюзътъ.

Х. Баралиевъ (с. д): (Къмъ сговориститѣ) Вашиятъ Христо Стояновъ се подиграва сега съ Българския учителски съюзъ, а по едно време му бѣше водачъ. Ние сме водили борба въ този съюзъ противъ други. (Възражения отъ сговориститѣ)

Министъръ Н. Найденовъ: Министерството на народната просвѣта, за да се противопостави на това влияние върху учителството, за да направи отъ учителството единъ добъръ ратникъ за подобрене на учебното дѣло, а сѣщо така, за да направи отъ българския учител единъ добъръ гражданинъ, трѣбваше да се противопоставя именно на тая идеология и затова създаде в. „Училищно дѣло“.

Д. Нейковъ (с. д): Водили сме 10 години борба съ тѣснитъ социалисти въ Учителския съюзъ.

Н. Топаловъ (д. сг): На тебе ти признаваме дейността, но на Баралиевъ — не

Х. Баралиевъ (с. д): И азъ съмъ водилъ въ съюза 10-години борба като учителъ. (Глъчка)

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Силно звѣни)

Д-ръ Ц. Дяковъ (д. сг): Оставете г. министра да говори.

Министъръ Н. Найденовъ: В. „Училищно дѣло“ сѣщо така си постави за целъ да освѣтлява обществото и учителството върху мѣроприятията на министерството. Вие виждате по въпроса за съкращенията на учителитъ какви

заблуди се пръскаат. Вие виждате по други въпроси какъ се изопачаватъ даннитѣ. Затуй министерството почувствува една върховна необходимостъ да излиза предъ учителството и обществото съ истината, да казва какъ стоятъ известни въпроси, да освѣтлява учителството и обществото, за да не може да се пръскаатъ заблуди, които злопоставятъ и министерството, и неговитѣ органи. Може би и тукъ имамъ вина, че вземахъ инициативата чрезъ „Училищно дѣло“ да освѣтлявамъ по-широки обществени и учителски кръгове върху онова, което министерството върши и ще върши. Виновенъ съмъ затуй, че имахъ смѣлостта да се противопоставя на тая заблуда, която се сѣе.

Д. Нейковъ (с. д): Заблуди се сѣятъ отъ „Училищно дѣло“. Заблудата, лъжата и клеветата е занаятъ на неговитѣ редактори.

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ моля всички ви да следите „Училищно дѣло“, да го четете и ако намѣрите единъ брой въ който да се партизанствува, азъ съмъ готовъ да го спра и да поема отговорността върху себе си.

Х. Баралиевъ (с. д): Въ редакцията на „Училищно дѣло“ всички сѣ партизани.

П. Гаговъ (д. сг): Ти си за Карлуково!

Х. Баралиевъ (с. д): А ти си бившъ околийски началникъ. Това е най-големата ти заслуга!

П. Гаговъ (д. сг): Ти си човѣкъ съ кѣса паметъ. Никога не съмъ билъ околийски началникъ.

Х. Баралиевъ (с. д): Ти и за Карлуково не заслужавашъ. (Смѣхъ)

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Въпросътъ за насаждане другъ духъ у нашитѣ учители не е така маловаженъ, както може би на пръвъ погледъ изглежда и както се представя отъ тая страна. (Сочи социалдемократитѣ) Споредъ мене, той дори надхвърля рамкитѣ на учебното дѣло у насъ. Споредъ менъ, той е въпросъ държавенъ, въпросъ на цѣлата нация, и върху него и вие, и ние трѣбва да се замислимъ. Ние, министритѣ, сме лица замѣними; утре други ще дойдатъ на наше мѣсто, но въпросътъ е за една политика, за единъ континуитетъ въ държавната политика, която трѣбва да бѣде следвана. Ще оставимъ ли ние учителството да бѣде възпитавано по начинъ такъвъ, че да се всѣва въ него пораженски духъ, да бѣде отчуждавано отъ държавата и отъ държавнитѣ институции и да го правимъ негодно като работникъ за постигането на ония идеали, които сѣ задача не само на просвѣтната политика, но и на цѣлата национална политика на всички ведомства у насъ? (Ржкоплѣкания отъ сговориститѣ)

Д. Нейковъ (с. д): Пораженски духъ насадихте вие въ българския народъ. Учителството е изпълнявало и изпълзва своя дългъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Азъ съмъ въ разбирателство съ учителството, азъ съмъ въ сътрудничество съ учителството презъ главитѣ на оѣзи партизани, които говорятъ винаги отъ името на цѣлото учителство. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ) Учителството вижда, учителството съзнава усилията на министерството, то ги цени по достоинство. И днесъ мога да ви заявя, че въ конференцитѣ, които свикватъ инспекторитѣ на министерството, винаги има добри резултати. На инициативитѣ на началника на основното образование сѣщо се отзовава учителството. И може би тамъ е страхътъ на ония, които смѣтатъ, че ще запазятъ своята партийна клиентела, когато държатъ отчуждено учителството, далечъ отъ държавата и нейнитѣ органи.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Нѣма тая опасностъ.

Д. Нейковъ (с. д): Нѣма да направите нищо отъ Вашитѣ радикалчета.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. г. народни представители! Партийна политика азъ не върша. Престъпление би било отъ страна на единъ министъръ да си играе съ интереситѣ, съ голѣмитѣ интереси на учебното дѣло за племенна или за партийна политика. Ние ще спечелимъ симпатитѣ на гражданството, включително и на учителството, съ нашитѣ добри дѣла, а не съ партизанство въ министерството

и въ професионалния Учителски съюзъ. (Димитъръ Нейковъ и Коста Лулчевъ се смѣятъ)

И. Лѣкарски (д. сг): Смѣйте се, смѣй се палячо!

Д. Нейковъ (с. д): Спечелихте учителитѣ отъ тѣснѣния съюзъ, спечелихте театъра, спечелихте всички културни организации, спечелихте и Юнашкия съюзъ. Все така да печелите.

И. Лѣкарски (д. сг): Скоро ще изгубите влияние.

Министъръ Н. Найденовъ: Тази тактика на нѣкои народни представители отъ Социалдемократическата партия — нека ми бѣде позволена тази смѣлостъ да дамъ този съветъ — не е отъ полза дори за партията, къмъ която се числятъ. Защо държавни служители, които по този начинъ се влияятъ, на които се всажда винаги, всѣки день, убеждението, че държавата не може да имъ помогне, че държавата и държавнитѣ органи сѣ противъ тѣхъ, че нищо не може да се направи въ тѣхна полза, че тѣ сѣ парии въ днешното общество, съ това убеждение, съ този менталитетъ тѣ ще прескочатъ дори редоветѣ на ония отъ Учителския съюзъ, които ги ръководятъ, и ще отидатъ къмъ единния фронтъ, защото позицитѣ на Социалдемократическата партия не ще ги задоволяватъ. И, следователно, отъ гледище партийно вие (Сочи Социалдемократитѣ) не вършите полезна работа за собствената си партия.

Г. г. народни представители! Азъ съмъ длъженъ да търся сътрудничеството на всички обществени сръди, азъ ще го търся и въ вашата сръда. (Сочи социалдемократитѣ)

К. Лулчевъ (с. л): Обаче не ще го намѣрите

Министъръ Н. Найденовъ: Азъ заявихъ на г. Негенцовъ при вчерашната си сръща съ членоветѣ на управителния комитетъ на Учителския съюзъ, който, изглежда, е по-умѣренъ отъ васъ и схваща по-добре въпроситѣ: вашето сътрудничество ми трѣбва, но престанете да партизанствувате, защото се вреди на учебното дѣло; престанете да търсите да използвате съюзнитѣ сръдства, съюзнитѣ издания за пропагандирането на вашата идеология и за печелене на партийни привърженици. Застанете лоялно, искрено, коректно на почвата на едно сътрудничество и бѣдете увѣрени — защото това е мой дългъ, като министъръ на народната просвѣта — че вие ще намѣрите нашето сътрудничество.

Х. Баралиевъ (с. л): Нѣма да го дочекаме.

Министъръ Н. Найденовъ: Съ тѣзи думи, г. г. народни представители, завършвамъ. Не искамъ да се внася партиянска страсть. Въпросътъ е доста сериозенъ и не бива съ такива дребни закачки да принижаваме значението му. Въпросътъ е за бъдещето на нацията, въпросътъ е за нашата младежъ, въпросътъ е какъ тя да бѣде възпитавана отъ учителството. Дайте да се обединимъ тукъ. Безъ партизанство, съ искреностъ да намѣримъ становищата, които могатъ да ни приближатъ, за да бѣдемъ полезни, заедно съ васъ, за учебно-възпитателното дѣло въ България. (Ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Председателстващъ В. Димчевъ: На г. г. запитвачитѣ ще дамъ думата да кажатъ, но много накратко, въ петъ минути, дали сѣ доволни или не отъ отговора на г. министъра. (Нѣкои отъ народнитѣ представители отъ болшинството си отиватъ).

Х. Баралиевъ (с. л): Вървете си всички, ние ще опредѣлимъ дневния редъ.

Председателстващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Досю Негенцовъ да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министъра.

Д. Негенцовъ (с. л): (Отъ трибуната) Г. председателю! Моля да ми позволите да се изкажа въ малко повече отъ петъ минути.

Председателстващъ В. Димчевъ: Не може повече, защото днесъ цѣло заседание употребихме за едно питане.

Д. Негенцовъ (с. л): Г. председателю! Моля изслушайте ме. Азъ дължа и едно лично обяснение. Азъ че бихъ желалъ да злоупотребявамъ нито съ търпението на председателството, нито съ това на г. г. народнитѣ пред-

ставители, но когато се отправят обвинения неоснователни, непочиващи на никакви данни, обвинения, продиктувани по-скоро не от съображения тѣсно свързани с училищните и обществени интереси, а от други съображения, мене ми се струва, че не мога да не дам поне едно малко обяснение. Азъ ще имамъ възможностъ другъ път да се обясня върху теоритическите положения, които изтъква г. Лѣкарски и които, нека кажа откровенно, се дължатъ или на недоразумение или на незнание. Не бихъ желалъ да го обвиня въ недобросъвестностъ, но нека ми позволи г. Лѣкарски да кажа, че не трѣбва да смѣсва политическиятъ неутралитетъ съ партийния. Азъ поддържамъ и сега съ всички сили изказаната отъ менъ мисль въ моята книга „Теория и практика на професионалното движение“, че политически неутралитетъ не съществува за никоя професионална организация. Съгласенъ съмъ една професионална организация да нѣма организационни връзки съ никоя политическа партия, да пази партийенъ неутралитетъ. И Българскиятъ учителски съюзъ се стреми съ всички сили да запази този неутралитетъ. И ако днесъ има споръ, спорътъ е именно да се унищожи партийниятъ неутралитетъ на Българския учителски съюзъ. Това трѣбва да се разбере хубаво. Има желание днесъ въ една партийна група да завладѣе, да тури Българскиятъ учителски съюзъ въ служба само на своитѣ партийни интереси, а не въ служба на училищно-общественитѣ интереси.

И. Лѣкарски (д. сг): Това е интрига.

Д. Негенцовъ (с. д): Българскиятъ учителски съюзъ ще запази своята самостоятелностъ. И когато днесъ, Възг. Лѣкарски, обвинявате Българския учителски съюзъ въ партизанство, позволете ми да Ви кажа, че най-напредъ Вие трѣбва да се отърсите отъ своето партизанство.

И. Лѣкарски (д. сг): Ние сочимъ партизанството тамъ, където го виждаме — въ вашитѣ органи и въ вашитѣ дѣла.

Д. Негенцовъ (с. д): Помните ли, че Вие дойдохте да се извинявате за статии, писани лично отъ Васъ?

И. Лѣкарски (д. сг): Никой път не е имало подобно нѣщо — да се извинявамъ и да се оправдавамъ. Вие се лъжете, Вие се заблуждавате.

П. Анастасовъ (с. д): Искали сте извинение за писани отъ Васъ статии.

И. Лѣкарски (д. сг): Нищо подобно.

Председателствуващъ В. Димчевъ: (Звъни) Свършете, г. Негенцовъ.

Д. Негенцовъ (с. д): Позволете ми да кажа открито и ясно, че не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министъра. Азъ смѣтамъ, че когато министерството предприе съкращения, трѣбваше да се съобрази съ изричния текстъ на закона, споредъ който министерството не може да предприеме съкращения, преди да сѣ произнесли окръжнитѣ училищни съвети. Г. министърътъ на народната просвѣта, обаче, не сезира предварително съ въпроса за съкращенията окръжнитѣ училищни съвети.

Министъръ Н. Найденовъ: Това постановление засѣга съкращенията, които се извършватъ презъ течение на учебната година. Не може да искате въ началото на учебната година това сезиране.

Д. Негенцовъ (с. д): Моята мисль е друга. Азъ държа на друго: ще се върнатъ ли на старитѣ имъ мѣста ония, които сѣ съкратени и които нѣматъ право на пенсия, които по единъ прикритъ начинъ сѣ останали днесъ безъ служба, безъ работа? Когато трѣбваше да ги върнете, казахте ми: училищнитѣ настоятелства сѣ власти да се произнесатъ дали да бъдатъ назначени или не. Веднѣжъ учителътъ у насъ назначенъ, неговата служба е стабилизирана, той не може да бъде уволненъ безъ специално решение на дисциплинаренъ съдъ. Ако съкращението се смѣта като една временна мѣрка, не съ намѣрение да се уязви учителътъ, а да се задоволи една държавна потребба, една финансова потребба, питамъ азъ: защо не се гарантира на всѣка цена на този учител, който е съкратенъ и повърнатъ, да си запази своето старо мѣсто, а го пращате на друго мѣсто или го оставяте безъ мѣсто? Имате законното основание да кажете на училищното настоятелство: тоя учител временно ще го съкратите и ще му резервирате мѣстото за назначението му отново. Азъ

ще ви приведа маса случаи, които лично съмъ ги казвалъ на Вашия главенъ секретаръ, г. министре, когато не се назначаватъ старитѣ учители, които, по Вашитѣ наредби, въ срокъ отъ три месеца трѣбва да се назначатъ, а се чака да минатъ тритѣ месеца, за да бъдатъ назначени на вакантнитѣ мѣста съвсемъ нови учители. Е, кажете за Бога, може ли подобно нѣщо да бъде оправдано отъ точка зрение на правилно разбранитѣ интереси на учебното дѣло и отъ точка зрение стабилитета на учителя?

Д. Нейковъ (с. д): И на закона?

Д. Негенцовъ (с. д): Законътъ е изриченъ въ това отношение и Вашитѣ нареждания трѣбваше да бъдатъ изпълнени. Азъ казахъ, че настоятелството взема едно решение, инспекцията взема друго и обратното — не се изпълняватъ Вашитѣ разпореждания. Вие трѣбваше да поискате отъ Вашитѣ окръжни училищни инспектори да бъдатъ добросъвестни при изпълнение на своитѣ задѣжания и да не фаворизиратъ едни въ вреда на други.

По отношение на инспекторитѣ. Г. г. народни представители! Азъ искамъ да спра вашето внимание върху онази политика, на която г. министърътъ се спрѣ и която имаше желание да обясни...

Министъръ Н. Найденовъ: Тогава ще се наложи да отговоря и азъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Г. Негенцовъ! Вие взехте думата, за да кажете дали сте доволенъ или не отъ отговора, а произнасяте нова речъ.

Д. Негенцовъ (с. д): Моето име е тѣсно свързано съ живота и развитието на Българския учителски съюзъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Съгласно правилника, Вие нѣмате право толкова време да говорите.

Д. Негенцовъ (с. д): Политиката, която следва Учителскиятъ съюзъ и при която политика е влѣзълъ въ конфликтъ съ министерството въ лицето на г. министъръ Найденовъ, трѣбва да бъде уяснена. Г. министъръ Найденовъ знае, че при първото му желание да започне въ „Училищно дѣло“, азъ го помолихъ да не започва, защото знаехъ мотивитѣ и съображенията не на него, а на онѣзи, които го съветваха. Знаехъ нашитѣ обществени и политически нрави и знаехъ, че отъ вестника ще се създаде непремѣнно полемика. А влѣземъ ли въ полемика, при нашитѣ нрави нѣма да се спремъ, ще отидемъ далечъ и ще се създаде една пропастъ твърде нежелателна. И не съмъ азъ, който ще желая организацията на учителството да води война съ министерството. Борбата не е съществела целъ, тя е срѣдство. Борбата трѣбва да се избѣгне. Борбата не е въ този смисълъ, както обикновено се изнася; борбата е въ лични срещи, въ устни печатни изложения; въ събрания напълно редовни и законни, въ желанието да се намѣрятъ допирни точки съ представителитѣ на Министерството на народното просвѣщение. И не веднѣжъ азъ съмъ правилъ опити въ това отношение. И ако г. министърътъ може да ме обвини въ известно отклонение отъ тази насока, азъ бихъ желалъ да бъде чистосърдеченъ и да каже: действително ли той и неговитѣ чиновници въ своитѣ действия сѣ напълно искрени и напълно добросъвестни?

Министъръ Н. Найденовъ: Разбира се.

Д. Негенцовъ (с. д): Добре. Азъ не отричамъ това. Ако е така, тогава позволете ми да заста на Вашата теза и да кажа, че ние сме добросъвестни въ нашето поведение къмъ министерството. Защо тогава бѣха потребни тия лоши отношения на министерството къмъ насъ? Не еднѣжъ ли правихме ние опитъ за разбиранство? Г. Лѣкарски спомена за позива, който въ последно време Учителскиятъ съюзъ издаде. Тоя позивъ нѣмаше да излѣзе, ако бѣхте съобразителни, ако Вие, г. министре, бѣхте приели управителния съветъ на съюза. Но както и да е, нѣма да говоря повече по тоя въпросъ, спирамъ.

Като свършвамъ, азъ дължа да заявя, че Българскиятъ учителски съюзъ е една организация извънпартийна. Това мога да ви го декларирамъ открито и ясно. Обстоятелството, че известни лица, които стоятъ начело на тая организация, могатъ да се числятъ къмъ една или друга политическа партия, не дава право никому да хвърля обвинение, че Българскиятъ учителски съюзъ е една партийна организация.

Дължа да прибавя нѣщо повече: ние, ръководителитѣ, които стоимъ начело на тая организация, включително и моята скромна личностъ, никога не сме партизанствували.

Преди 4—5 години, въ 1922 г. и следъ 9 юний 1923 г., вие не ни обвинявахте въ партизанство. А ние сме си все сжщитъ хора. Защо сега ни обвинявате въ партизанство?

Министъръ Н. Найденовъ: И тогава бѣше сжщото.

Д. Негенцовъ (с. д): Сжщото ли бѣше? Тогава трѣбва само да се съжалява.

Моята искрена и откровена изповѣдъ е, че нито организацията, нито ръководството ѝ сж се движили отъ партийни съображения. Ние сме елиминирали своитѣ партийни чувства. Ние сме влизали въ конфликтъ даже съ представители на партията, къмъ която принадлежимъ, както бѣше въ 1919 г.

Министъръ Н. Найденовъ: Четете статията „Повече свѣтлина“ отъ Тодоръ Влайковъ, печатана въ четвъртия томъ на неговитѣ съчинения, кждето се говори за историята на партизанството.

Д. Негенцовъ (с. д): Тая статия на г. Влайкова е писана преди 25 години. Азъ имахъ възможность да му отговоря и да му кажа, че въ ония времена, ако имаше учители, които да страдаха за своята обществена дейность, това бѣха главно социалистичѣ-учители. Г. Тодоръ Влайковъ — нѣма го тукъ, за да му кажа лично — бѣше тогава съ насъ.

Министъръ Н. Найденовъ: Не е билъ съ васъ. Той е отъ основателитѣ на съюза, но следъ туй виждате какво е писалъ за васъ.

И. Лѣкарски (д. сг): Отъ писанията му въ томъ трети не личи да е билъ съ васъ.

Д. Негенцовъ (с. д): Азъ знамъ мнението му. Азъ имахъ случай да му отговоря следъ като той за пръвъ пътъ публикува тая статия въ „Демократически прегледъ“. Азъ тогава отбелязахъ, че въ онова време за единъ неговъ разказъ „Среца“ бѣха уволнени маса учители, които не бѣха негови политически приятели, но които го защитаваха.

Азъ съмъ длъженъ да завърша. Ще имамъ всичката възможность въ друго време да се обясна по тоя въпросъ.

Министъръ Н. Найденовъ: По бюджета ще се обясните.

Д. Негенцовъ (с. д): И по бюджета, и по закона за народната просвѣта ще имамъ по-голяма възможность да говоря и за вашитѣ инспектори, за тѣхната способность, за тѣхната проява, за тѣхното умение, за тѣхното разбиране, за тѣхната вещина. Тогава ще се разберемъ и по ония основни задачи, които една професионална организация на държавни служители може да преследва.

Завършвамъ, като моля Народното събрание да има убеждението, че когато се издава пожелание за разбирателство, съ каквото пожелание завърши г. министрътъ своя отговоръ, не ние сме, които ще отбѣгнемъ това разбирателство.

Д. Ивановъ I (д. сг): Ще се разберемъ.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Има думата народниятъ представителъ г. Димитъръ Нейковъ, за да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра. Само за петъ минути, г. Нейковъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. Нейковъ! Кажете, че не си доволенъ, и свършено.

Д. Ивановъ I (д. сг): И не си председателъ на съюза. Говори по-кратко.

Д. Нейковъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Азъ съмъ длъженъ да кажа, че не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Разбира се.

Д. Нейковъ (с. д): Най-напредъ, г. министъръ-председателю, трѣбва да кажа своето учудване, че г. министъръ Найденовъ ми каза, какво азъ съмъ фалшифициралъ писаното въ в. „Учителски вестникъ“, органъ на Класния учителски съюзъ, като казахъ, че тоя вестникъ билъ писалъ, че „Училищно дѣло“ е жълтъ вестникъ. Азъ възразихъ на г. министъръ Найденова малко силно: „Г. министре! Вие лъжете“, ...

Министъръ Н. Найденовъ: Това асж е Вашъ адетъ.

Д. Нейковъ (с. д): ... и затова съмъ длъженъ да посоча броя отъ „Учителски вестникъ“ и да ви прочета това, което пише този вестникъ. (Чете) „Дали съзнателно или несъзнателно — не знамъ, но фактъ е, че този духъ на жълтата преса е свилъ гнѣздо въ колонитѣ на „Училищно дѣло“.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Какво отъ туй?

И. Лѣкарски (д. сг): Преди фалшифицирахте мислитѣ, а сега фалшифицирате цигатитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Кой е този шейхъ-юль-Ислямъ, който дава тази фетва?

Министъръ Н. Найденовъ: Каблешковъ ли пише това?

Д. Нейковъ (с. д): Да.

Министъръ Н. Найденовъ: Не съюзътъ.

И. Лѣкарски (д. сг): Да, обяснимо е.

Д. Нейковъ (с. д): Недейте забравя, г. г. народни представители, че Каблешковъ е изборно лице на съюза. Можемъ ли ние тукъ да направимъ разлика между г. министъръ Найденовъ и болшинството, отъ което той изхожда?

Министъръ Н. Найденовъ: Може, може.

Д. Нейковъ (с. д): Нима г. Найденовъ произволно е станалъ министъръ? Нима тукъ той говори само отъ свое име? Нима той не говори отъ името на кабинета, отъ името на болшинството, отъ името на партията? Г. Каблешковъ говори отъ името на оная организация, която го е избрала и оторизирала и която въ края на годината ще направи конгресъ и ще му държи смѣтка за онова, което е писалъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Кажете, доволенъ ли сте?

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Азъ не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра на народното просвѣщение и затова, защото, въпрѣки изобличителнитѣ факти, които посочихъ отъ страницитѣ на „Училищно дѣло“, той твърди, че „Училищно дѣло“ стои на една друга база, че то провежда истината, доброто и една разумна и справедлива училищна политика. Какви сж намѣренията на г. министъръ Найденовъ, като министъръ на народното просвѣщение — азъ не искамъ да му ги оспорвамъ; тѣ може да сж най-добри, обаче г. Найденовъ, като министъръ, е жертва на трима души даскали, които ще гонятъ 300 години каресъ срещу ония, съ които сж били 20—25 години въ Учителския съюзъ. (Смѣхъ) Това е.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. Нейковъ! Позволете и азъ да Ви прекъсна.

Д. Нейковъ (с. д): Извинете, но времето не позволява.

Министъръ Н. Найденовъ: Ще Ви се продължи времето.

Д. Нейковъ (с. д): Добре.

Министъръ Н. Найденовъ: Отначало, когато поехъ Министерството на народното просвѣщение, отъ васъ се пѣше тази пѣсень: той е жертва на нѣколко души около него; той не е просвѣтенъ въ туй ведомство; той не го разбира и т. н. Минаха нѣколко години и се запѣ друга пѣсень: защо не го вържете, той заповѣдва, той носи отговорность. Не знамъ на кои да вѣрвамъ. Сега пакъ съмъ жертва на нѣколко души. Поне недейте ми оспорва това, че мога да управлявамъ своето министерство, което четири години вече управлявамъ. Недейте ме унижава поне.

Д. Нейковъ (с. д): Г. министре! Фактъ е, че тази вечеръ вие признахте, че не знаете, че не сте прегледали брошурата „Хитъръ Петъръ“, издадена отъ министерството, въ която има цинизми и мърсотии, въ която има приказки, които се разправятъ на моабетитѣ и които, като се разправятъ, хората казватъ на женитѣ и децата: „Хайде, излѣзте си, тѣзи работи не сж за васъ“. Г. Маринъ Влайковъ събра тѣзи поговѣрки съ целъ да възпитава българската младежъ и ги издаде отъ Ваше име, отъ името на Вашето министерство.

Министъръ Н. Найденовъ: Позволете ми, г. Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): И затова той е получилъ едно тлъсто възнаграждение, за което азъ ще имамъ възможностъ тукъ да Ви питамъ, за да дадете обяснение.

Министъръ Н. Найденовъ: Г. Нейковъ! Каквото става въ министерството, безспорно, зная и нося отговорностъ за всичко. Но азъ Ви казахъ и нѣма защо да се злоупотрѣбвява съ това, което казахъ: не може да се провѣрва всичко отъ министра, който и да е той. И Вие да заемате това министерство — дай, Боже, да го заемете — не може да четете всички ония литературни издания, всички ония книги, които съответнитѣ комисии одобряватъ. Вие не можете да четете също така и всички пиеси, които влизатъ въ репертоара на Народния театъръ. Допустими сѣ такива грѣшки. И затуй казахъ, макаръ министърътъ да утвърждава решенията на тия комисии, отговорностъ въ такъвъ случай носятъ ония комисии, които одобряватъ книгитѣ. Може да има грѣшка отъ страна на комисията, може да има грѣшка въ избора на лицата.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Признайте тази грѣшка и понесете отговорността.

Министъръ Н. Найденовъ: Министърътъ може да има грѣшка въ избора на лицата, на които е далъ своето довѣрие. Азъ дадохъ довѣрие на Елинъ-Пелинъ, на началника на културното отделение, на г. Шивачевъ и др. Това сѣ хора, въ които имамъ довѣрие. Азъ още не зная какво пише въ тази книга. Сигурно между народнитѣ мъдрости има работи, които не сѣ за деца, но да ги квалифицирате по такъвъ начинъ, както вие, струва ми се, е пресилено.

П. Анастасовъ (с. д): Има много мръсни работи въ тая книга.

Министъръ Н. Найденовъ: Срамота е, споредъ мене, да правите такъвъ въпросъ отъ това. Ние имаме народни поговорки, събрани и отъ други лица.

П. Анастасовъ (с. д): Не е за поговорки въпросътъ. Много мръсни работи има вътре.

Министъръ Н. Найденовъ: Цѣлата политика на Министерството на просвѣтата се компрометира затова, че комисията е одобрила „Хитъръ Петъръ“! Несериозно е това.

Д. Нейковъ (с. д): Г. министърътъ на народното просвѣщение се помъчи да даде едно обяснение за причинитѣ, които сѣ го накарали да спре, да ограничи учителскитѣ конференции. Азъ Ви питамъ, г. министре: носите ли Вие отговорностъ за онова, което пишатъ въ „Училищно дѣло“?

Министъръ Н. Найденовъ: Нося отговорностъ.

Д. Нейковъ (с. д): „Училищно дѣло“ пише: „Свободнитѣ педагогически конференции за лицата около в. „Съзнание“, значатъ конференции за агитиране, пропаганда на тѣхната партизанска идеология“. Това не е вѣрно, г. министре. Искамъ да обърнете внимание на Вашитѣ чиновници, когато пишатъ, да не пишатъ въ разрѣзъ съ истината, защото тѣ пишатъ за едно съсловие, каквото е учителското, което прецежда всѣка дума, което следи всѣки редъ и нему прави лошо впечатление, че отъ Министерството на народното просвѣщение се пишатъ такива неистински работи.

Най-после, г. министре, Вие имате въ министерството петъ души спокойни, умни главни инспектори; Вие имате главенъ секретаръ; Вие имате председателъ на Учебния комитетъ, уважаемиятъ г. Георги п. Василевъ — хора улегнали, хора съ убеждение — повикайте тѣхъ да сътрудничатъ въ този вестникъ, за да може той действително да стане проводникъ на една смислена и разумна политика. Недейте поставя този вестникъ въ рѣцетъ на трима души, които, както казахъ, сѣ хора карезлии и могатъ да създадатъ и на Васъ и на учителството само неприятности да отнематъ нашето време тукъ. Това е целта на нашето питане.

Азъ Ви моля още веднѣжъ: да обърнете внимание на списването на „Училищно дѣло“, да подрѣзватъ отговорнитѣ редактори за ушенцата и на привлѣчете тамъ за съ-

трудници по други хора, вмѣсто тия, които сѣ сега, защото тѣ сѣ обърнали „Училищно дѣло“ на единъ долнопробенъ партизански вестникъ.

Очевидно е, г. министре, че „Училищно дѣло“ практикува едни замашки, които не могатъ да получатъ одобрението на учителството. Учителството е едно интелигентно съсловие и цени своята свобода; учителството не желае да бѣде оскърбявано отъ страницитѣ на единъ печатанъ органъ, за който отговаря министърътъ на народното просвѣщение. Не може, г-да, кому каквото скимне да пише въ този органъ.

Азъ смѣтамъ, че много въпроси останаха незасегнати.

Министъръ Н. Найденовъ: Другъ пѣтъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Е, нѣма да Ви чакаме нощеъ да продължавате да говорите.

Д. Нейковъ (с. д): Ако работитѣ продължаватъ да вървятъ, както сѣ вървѣли досега, азъ ще имамъ възможностъ отъ трибуната на Народното събрание да направя нови питания, за да се убедите, г. г. народни представители, че така не може, че така не бива, че работитѣ въ Министерството на народното просвѣщение трѣбва да се подобрятъ.

Най-сетне, нека и учителство, и общество, почувствуватъ една разумна воля, една просвѣтена воля, една мисълъ, едно убеждение въ Министерството на просвѣтата, а не случайни проявления на мѣстъ, ругатни, хули и т. н.

Министъръ Н. Найденовъ: Нѣма такива работи.

Председателствуващъ В. Димчевъ: Дебатитѣ сѣ приключени.

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ А. Ляпчевъ: Г. г. народни представители! Съгласно правилника, заседание ще имаме утре.

Дневниятъ редъ за утрешното заседание предлагамъ да бѣде същиятъ дневенъ редъ, като точка 14 стане първа точка, а точка 5 — точка 14.

Председателствуващъ В. Димчевъ: За утрешното заседание се предлага отъ г. министъръ-председателя, следниятъ дневенъ редъ:

1. Трето четене законопроекта за измѣнение чл. 18 отъ закона за зсмѣдѣлскитѣ опитни и контролни институти.

Първо четене законопроектитѣ:

2. За допълнение закона за пострадалитѣ отъ обществени бедствия.

3. За измѣнение закона за т. з. с. (продължение разискванията)

4. За признаване права на индустриална концесия за производство на памучни преди на Акц. д-во „Текстилъ“ въ Варна.

5. Трето четене законопроекта за гражданското сждо-производство.

Първо четене законопроектитѣ:

6. За измѣнение и допълнение закона за морската търговия.

7. За допълнение закона за работата на затворницитѣ.

8. Одобряване предложението за одобрение на консулския договоръ между България и Германия, подписанъ въ София на 4. VI. 1929 г.

9. Първо четене законопроекта за „Посмъртенъ фондъ“ на служителитѣ по ведомството на М-то на народното просвѣщение.

10. Второ четене законопроекта за освобождаване гаранцитѣ на отчетницитѣ, служили при Борисовградското мирово сдилище и при Трънския окр. сждъ — на Бръзничкия сждебенъ изпълнителенъ участъкъ, зданията на които сѣ били опожарени и пр.

11. Докладъ на прошетарната комисия.

12. Второ четене законопроекта за изменение и допълнение на закона за гербовия налогъ.

Първо четене законопроекта:

13. За възлагане на Българската земеделска банка да достави за сметка на държавата земеделски оръдия и машини на стойност около 100.000.000 л. (Продължение разискванията)

14. За допълнение на закона за адвокатите отъ 8 юлий 1925 г. съ новъ дѣлъ III.

Който приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣшка. Болшинство, Събраниего приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 21 ч. 43 м.)

Председателъ: Ал. Ц. ЦАНКОВЪ

Подпредседатели: { А. ХРИСТОВЪ
В. ДИМЧЕВЪ

Секретаръ: Г. КРЪСТЕВЪ

Началникъ на Стенографското отделение: Д. АНТОНОВЪ

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

	Стр.		Стр.
Отпуски , разрешени на народните представители: Ставри Андреевъ, Вълчо Даскаловъ Вълчовъ, д-ръ Цвѣтанъ Дяковъ, Димитъръ Зографски, Еню Колевъ, Тома Константиновъ, Никола Костовъ Тахтаджи, Добри Даневъ Манасиевъ, Христо Стояновъ, Тома Янчевъ Христовъ и Борисъ Ецовъ	517	5. отъ народния представителъ Иванъ Лѣкарски къмъ министра на народното просвѣщение — относно поведението на в. „Съзнание“ къмъ Ми- нистерството на народното просвѣщение. (Раз- виване и отговоръ)	523
Питания: 1. отъ народния представителъ Добри Димитровъ къмъ министра на правосъдието — относно за- кона за защита на държавата. (Съобщение)	517	6. отъ народния представителъ Димитъръ Ней- ковъ къмъ министра на народното просвѣщение —относно списването „Училищно дѣло“. (Разви- ване и отговоръ)	528
2. отъ народните представители Коста Лулчевъ и Христо Баралиевъ къмъ министъръ-председа- теля и министра на финансите — относно съби- рането по ексекутивенъ редъ на държавни и об- щински данъци, въпрѣки стопанската и парична криза. (Съобщение)	517	Законопроектъ за разрешаване на Айтоската градска община да сключи заемъ. (Съобщение)	517
3. отъ народния представителъ Христо Калайджиевъ къмъ министра на правосъдието — относно на- ложеното отъ прокурора при Софийския окръ- женъ съдъ карциране на трима политически за- творници комунисти. (Съобщение)	517	Представители народни — имунитетъ. Понеже народ- ниятъ представителъ Аврамъ Стояновъ е за- държанъ и отстраненъ отъ заседанията на На- родното събрание като обвиняемъ по чл. 2 отъ закона за защита на държавата, който членъ предвижда повече отъ 5 години затворъ, а съ- дътъ го е осъдилъ на 1½ година затворъ, на- родниятъ представителъ Христо Калайджиевъ моли председателството, на основание чл. 96 отъ конституцията и тълкуването на чл. 2 отъ за- кона за защита на държавата, да направи нужд- ните постѣпки да бжде освободенъ Аврамъ Стояновъ отъ затвора	517
4. отъ народния представителъ Досю Негенцовъ къмъ министра на народното просвѣщение — относно закриването на нѣкои прогимназии и класове и относно уволнения и премѣствания на учители и на училищни инспектори. (Разви- ване и отговоръ)	517	Дневенъ редъ за следващото заседание	548